

335

JOUKKOLIIKE

JA

VALLANKUMOUS

KARL KAUTSKYN JA ANTON PANNEKOEKIN
VÄITTELY UUDESTA TAKTIIKASTA

TYÖMIES KUSTANNUSYHTIÖ
HANCOCK, MICHIGAN

141.85
Kautsky

JOUKKOLIIKE JA VALLANKUMOUS

KARL KAUTSKYN ja ANTON PANNEKOEKIN

VÄITTELY
UUDESTA TAKTIIKASTA

SUOMENTANUT
YRJÖ SIROLA

002315

KUSTANTAJA
TYÖMIES KUSTANNUSYHTIÖ
HANCOCK, MICHIGAN

TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

Lukijalle.

Lokakuulla 1911 julkaisi Karl Kautsky toimittamassaan Saksan sosialidemokratisen puolueen "Neue Zeit" nimisessä viikkolehdessä kirjoitussarjan "Joukon liikkeestä". Heinäkuulla 1912 kirjotti samassa julkaisussa Anton Pannekoek sarjan kirjoitelmia otsakkeella "Joukkoliike ja vallankumous", johon Kautsky vastasi elokuulla. Seuraavassa ovat kaikki nämä kirjoitukset suomennettuina ja vaikka ne väliin menevätkin saksalaisen työväenliikkeen yksityisseikkoihin, ovat ne kaikki suomennoksessa säilytetyt, niissä käsiteltyjen kysymysten yleismerkityksellisyys kun on siksi suuri, että niistä lausutut mietteet jotenkin sopivat kaikkiin kapitalismin maihin.

Smithvillessä, Minn., lokakuulla 1912.

Suomentaja.

JOUKON LIIKE

Kirj. Karl Kautsky.

1. JOUKON OLEMUS.

On jokapäiväinen totuus, että aikamme valtiolliset ja taloudelliset taistelut yhä enemmän käyvät joukkoliikkeiksi. Teknillinen kehitys, varsinkin uusiaikaisten liikeneuvojen kasvaminen saattaa yhä suurempia ihmisjoukkoja mitä läheisimpään kirjalliseen, valtiolliseen ja taloudelliseen yhteyteen. Kuten kasvaa sotaväen ja laivaston suuruus, niin lisääntyy myös sosialidemokratisen puolueen ja ammattijärjestöjen jäsenluku, muuttuvat paikalliset ammatilliset liittoumat yleiskansallisiksi ja kansainvälisiksi järjestöiksi, ammattiyhdistykset teollisuusliitoiksi, ja lopulta tullaan puolueen ja taloudellisten järjestöjen yhteisiin liikkeisiin. Mutta toiselta puolen kasvavat taas hallitustenkin valtakeinot, yhtyvät porvarispuolueet keskenään liittoihin, laajenevat yksityiset teollisuus- ja kauppaliikkeet, yhtyvät liitoiksi ja joutuvat muutamain jättiläispankkien hallinnon alaisiksi.

Niin tulevat valtiolliset ja taloudelliset taistelut yhä enemmän suurten joukkojen liikkeiksi.

Tämä on jo kauan ollut selvänä ja on nyt yleiseen myönnetty. Siitä ei siis nyt puhetta. Mainitsen vain tämän ilmiön, koska sitä usein sekoitetaan toisen kanssa, joka on aivan toisenluontoinen ja jonka kasvamista ei uusiaikaaisessa

yhteiskunnassa suinkaan yleiseen myönnetä, päinvastoin se kiihkeästi kielletään. Tämä toinen ilmiö on järjestymättömien, tilapäisesti kokoon tulleitten ja taas hajalle menevän kansanjoukkojen "kadun" äkillinen valtiollinen ja taloudellinen liikehtiminen.

Tämä joukkoliikkeen laji on aivan toisenluontoinen kuin äskenmainittu. Sillä että pannaan merkille, kuinka valtiolliset ja taloudelliset liikkeet yhä enemmän käyvät joukkoliikkeiksi, ei suinkaan ole myönnetty, että se erikoinen joukkoliikkeen laji, jota lyhyesti nimitetään katuliikkeeksi, tulisi vieläkin näyttämään suurta osaa. Jotkut joukossamme kieltävät sen, toiset väittävät sitä; jälkimäisten todistelu perustuu etupäässä molempain joukkoliikkeiden lajien keskenään sekottamiseen, niin että luullaan toisen välttämättömyyden todistavan toisenkin välttämättömäksi.

Mutta niin yksinkertainen ei asia ole ja on juuri nyt paikallaan Englannin, Ranskan ja Itävallan levottomuuksien jälkeen sitä hieman käsitellä.

Emmé siis seuraavassa käsittele valtiollisesti tai taloudellisesti järjestyneitä joukkoja, vaan sitä joukkoa, joka tilapäisesti tulee kokoon joidenkin erikoisten edellytysten yhteen tuomana, joitakin sitä painavia seikkoja torjumaan. Järjestyneitä ryhmiä saattaa siinä esiintyä, voivat ne myöskin puuttua, mutta eivät muodosta sen pääainesta.

Näin oli laita Ranskan vallankumouksen aikana, niin oli 1848, 1870 ja äskettäin Venäjän vallankumouksen aikana. Niin olisi myös laita Saksassa, jos tultaisiin koko kansanjoukkojen liikehtimiseen. Venäjän 1907 väenlaskussa oli 12,000,000 palkkatyöläistä ja toimenhoitajaa teollisuuden ja kaupan alalla — jätämme maatalouden sivuun. Tämän lisäksi puoli miljoonaa kotipalveluksessa, 1,700,000 valtion ja kuntain toimissa, 3,400,000 ilman vakinaista ammattia. Suurin osa näistä aineksista on luettava "kansaan", joukkoon, joka levottomina

aikoina liikehtii kaduilla ja antaa sille leiman. Sen ohella kuuluvat joukkoihin vielä monet "itsenäisetkin", jotka tällaisina hetkinä ovat kansan mukana: kotityöläisiä, pikkumestareita, kauppiaita jne. Olemme tarkastaneet vain ansiotöissä olevia. Mutta kansaan, joka joukkoliikkeissä kadulla tunteksii, kuuluu myös suuri joukko ansiotöissä olemattomia, esim. köyhemmän väen naisia.

Vaikka jätämmekin maatalousväen ja lapset pois, voimme arvioida sen kansankerroksen, joka tulisi kysymykseen joukkoliikkeissä Saksassa, n. kolmeen kymmeneen miljoonaan. Siitä on noin kymmenesosa järjestyneitä, jolloin ei lasketa mukaan vain vapaita*), vaan myös kristilliset ja Hirsch-Dunckerilaiset ja riippumattomat unionit. Suuren joukon liike olisi siis vieläkin suurimmalta osaltaan järjestymättömän aineiden liikettä ja tulee sellaisena kauan pysymään, ehkäpä niin kauan kuin kestää kapitalistinen tuotantotapa. Vaikkapa järjestyneitten luku tulisi kaksin jopa kolminkertaiseksikin, olisivat järjestymättömät yhäkin suurena enemmistönä.

Tällöin on kai paikallaan kysymys: Mitä voi järjestymättömän joukko saada aikaan? Mitä voimme siltä odottaa?

Useimmille tarkastelijoille on joukko salaperäinen olento; puoluekantansa mukaan pitävät toiset sitä elävänä "herra-meitä-armahda", toisille taas on se totinen jumala, joka on vapauttava ihmiskunnan. Eräs italialainen professori, Lombrosen kannattajia, Scipio Sighele, on tutkinut "Kapinan ja joukkorikosten psykologiaa" ja havainnut, että yksilö ollessaan joukossa on taipuvainen mitä pahimpiin rikoksiin ja tempautuu helposti mukaan sellaisiin, joita se ei joukosta erillään ollen ajattelisikaan. Jotenkin samaan aikaan kuin edellinen ilmestyi toinenkin kirja, tri G. Le Bon'in teos "Jouk-

*) Vapaiksi sanotaan Saksassa muodollisesti riippumattomia, mutta asiallisesti sosialistista kantaa tunnustavia unionia.

kojen psykologiasta", jossa vähemmän painostettiin joukkojen rikoksellisuutta, mutta annettiin niiden ymmärryksestä mitä huonoin todistus: Joukko, niin hän väittää, on järjetön, jouuu intohimojen, mieleenjohtatuksen, tilapäisseikan mitä mielettömimpään tekoon ajamaksi. Itse hyvin sivistyneetkin yksilöt tulevat mielettömiksi ollessaan joukkojen keskuudessa.

Täten luuli tuo oppinut tohtori satuttavansa proletaarisiin joukkoihin, mutta hän laajentaakin kovan tuomionsa jokaiseen yhtymään, vaikkapa siinä ei olisi enempää kuin tusina ihmisiä. Parlamentti ja valamiehistöt eivät sen mukaan eroa paljoakaan muista joukoista, niin että täytyisi otaksua ymmärryksen olevan tuomitun pois miltei kaikista ihmistoiminnoista, sillä nehän jotenkin kaikki suoritetaan yksissä eikä yksinäisyydessä.

Mutta näitä joukkoja hyljeksiviä vastaan on esitettävänä toisia yhtä suuressa määrin ylistäviä, varsinkin ranskalaisten ja venäläisten kumouksellisten puolelta. Suuren vallankumouksen kokemukset ne vievät joukkojen ylenmääräiseen ylistelyyn. Tuoreimpana ilmauksena siitä on muuten mestarillisesti kirjoitettu Peter Krapotkinin Ranskan vallankumouksen historia, jonka johtavana ajatuksena on tuo joukon ylistely. Päinvastoin kuin Le Bon selittää Krapotkin, että joukolla on paljoa varmempi ymmärrys kuin yksityisellä politiikolla.

Tuon tuostakin tapaa tällaisia lauseita: "Kansalla on aina oikea tunto asemasta, vaikkei se voikaan sitä tarkoin tulkita eikä voi pelkojaan perustelluilla syillä tukea; ja se arvasi paljoa paremmin kuin politiikot ne juonet mitä punottiin Tuileiriain ja muissa linnoissa."

Tämä on aivan päinvastaista kuin herrain Sighelen ja Le Bonin väitteet. Yhdessä suhteessa ovat kaikki joukkojen tarkastajat yksimieliset: He myöntävät että joukkojen voima on paljon suurempi kuin siihen kuuluvain yksilöiden voiman pelkkä yhteenlaskettu summa. Tai oikeammin sanoen, yksilö osot-

taa joukoissa voimia, jotka ovat paljoa suuremmat kuin mihin hän yksinäisyydessä kykenisi.

Tämä on omituisuus, joka ei ole vain ihmisissä. Se ilmenee muissakin yhteiskunnallisissa eläimissä, kuten jo kauan on pantu merkille. Niinpä huomauttaa Espinas kirjassaan "Eläinyhteiskunnista": "Ampiaisten raivo kasvaa niiden lukumäärän mukana. Lukumäärän vaikutukset elollisiin olentoihin ovat sangen merkittävät. Nykyisin tiedetään että ihminen ei yksinäisyydessä tunne eikä ajattele niin kuin joukossa ja eräs kuuluisa arvostelija on usein tehnyt sen havainnon, että katsojat teatterissa muuttuvat joukon mukana aivan toisellaisiksi kuin mitä kukin yksikseen olisi. Jokaisessa tunteella varustettujen olioiden kokouksessa ei vain yhden liikutus leviä toisiin, vaan tulee yleinen liikutus sitä voimakkaammaksi, mitä suurempi joukko on."

Hän siteeraa Forelia, joka on havainnut:

"Jokaisen muurahaisen rohkeus kasvaa samoissa oloissa suorassa suhteessa sen seuratovereitten ja ystävien luvun kanssa ja vähenee samoin siinä suhteessa, kuin se on erossa tovereistaan. Jokainen suuren muurahaiskeon asukas on paljoa rohkeampi kuin samallainen pienemmän keon asukas. Sama työmuurahainen, joka seuratovereittensa joukossa antaa kymmenesti tappaa itsensä, käy erittäin araksi, välttää joka vaaraa, pakenee heikompaakin muurahaista, niin pian kun se on parinkymmenen askeleen päässä keosta."

Espinas sanoo tämän havainnon koskevan "tunteella varustettuja", mutta tietoja on vain yhteiskunnallisista eläimistä ja sellaisia ne vain voivat koskeakin. Pedot, jotka yksin retkeilevät, ovat elämäntapansa takia jo pakotetut yksin esittämään kaiken siveellisen ja fyysillisen voimansa. Sellaisille eläimille ei vastaantuleva ole apulainen, vaan saaliista kilpalija, jota on kohdeltava epäluulolla ja vihaisesti — jollei se ole toista sukupuolta. Vain yhteiskunnallisten eläinten

kesken, jotka jo elämäntapansa puolesta ovat pakotetut toisiaan auttamaan ja puolustamaan, voi joukko vaikuttaa kohottavasti, innostavasti ja kiihottavasti.

Näitä biologisia tekijöitä, jotka vaikuttavat joukossa, vahvistavat vielä ne erikoiset historialliset olot, joissa se ryhtyy toimintaan. Kadulla tavallisesti tungeksivain ihmisten joukko, kun kullakin on oma päämääränsä, ei vielä ole toimiva joukko. Tullakseen sellaiseksi täytyy kaikilla yhteen tulevilla olla sama tahto. Mistä johtuu tämä yhtenäisyys järjestymättömässä joukossa, jossa ihmiset eivät tunne toisiaan, eivät ole asiasta neuvotelleet, tulevat eri kaupunginosista? Tämä tahdon yhtäläisyys eli tämä yksityistahtojen alistus yhteistahdon alaisiksi näyttää joukon halveksijoista erikoiselta alhaisuuden merkiltä.

Niinpä sanoo hra Le Bon: "Tietoisian persoonallisuuden herpautuminen, itsetiedottoman persoonallisuuden voitto, toiminnan määrääminen yhtäläisten tunteiden sekä ajatusten mielenosotuksen, suggestionin ja tartunnan kautta, näin saatujen ajatusten heti toimeen paneminen, siinä ovat joukossa olevan yksilön huomattavimmat piirteet. Hän ei ole enää itseään, hän on automaatti, jota ei oma tahtonsa ohjaa. Niin laskeutuu ihminen useita portaita alaspäin sivistyksessä sen pelkän tosiasian perusteella, että hän on osana järjestyneessä joukossa*). Yksinään on hän ehkä hienosti sivistynyt yksilö, joukossa on hän raakalainen, jota johtavat vaistot."

Suggestioni ja tartunta muka siis selittäisivät toimivan joukon tahdon yhtenäisyyden. Mutta jos kysyy, mistä nämä tulevat, kuka sen alun antaa, silloin vaikenekin meidän syvälli-

*) Järjestyneellä joukolla ei Le Bon tarkota sitä, mitä sillä tavallisesti käsitetään, joukkoa, jota pitää koossa järjestön side, vaan joukkoa, joka on saman hengen valtaama, vastakohtana yksilöitten joukolle, jotka mitä erilaisine etuineen ja pyrkimyksineen ovat sattumalta samassa paikassa.

nen joukkopsykologimme. "Tartunta on ilmiö, helppo panna merkille, mutta *selittämätön*; se on luettava hypnoottisten ilmiöiden joukkoon, joita pian tutkimme."

Tässä tutkimuksessaan tulee hän vain siihen tulokseen, että henkinen tartunta on suggestionin vaikutusta. Tämä jälkimäinen näyttää Le Bonin mielestä olevan joukon henkisen erikoisuuden tärkein syy. Mutta jos me haluamme tietää, mistä tämä suggestioni johtuu, niin saamme lyhyen selityksen, että se on "seuraus vapaaksi johtuneista virtauksista tai jostain muusta meille tuntemattomasta syystä."

Toisin sanoen: sanat tartunta ja suggestioni eivät tässä ole muuta kuin oppineelta näyttäväksi tarkotettuja puheta-poja, joiden takana ei ole vähintäkään tietoa. Joukkosuggestioni eli joukon yhtenäinen tahto, ovat vain saman asian eri nimiä. Hra Le Bon selittää, että tämä yhtenäinen tahto johtuu jostakin yhtenäisestä tahdosta, joka saattaa johtua magneettisista virtauksista tai jostain muusta syystä. Tällaisen selityksen mielettömyys on peitetty vain siten, että on pantu lukija uskomaan, että tuon suggestioni-sanan takana on jokin erikoinen viisaus.

Ei ole mitään typerämpää kuin tällainen käsitys sanasta joukkosuggestioni. Jokainen kokeellisesti varmistettu suggestioni perustuu toisen henkilön persoonallisesti toiseen harjottamaan vaikutukseen. Missä ilmenisi tällainen vaikutus joukossa? Puhujanko kautta? Mutta vaikka puhuja puhuu lavalta-kin ulkoilmassa, kuulevat vain lähimmät hänen äänensä. Me tiedämme ilmenneen yhtenäisen tahdon mukaan toimivia joukkoja, joissa oli mahdoton yksityisten puhujain puhua joukoille. Kuinka voi silloin yksilö joukon hypnotisoida? Vai olisivatko useat läsnäolevat samaan aikaan samoin hypnotisoineet? Mutta mistä taas johtuisi tämä niiden hynotisoijain yhteinen yksimielisyys? Sitä ei selitä sana suggestioni.

Eikä vastaus kuitenkaan ole vaikea löytää, jos asiaa ei rupea punnitsemaan lääketieteellisesti, vaan käsittelee sitä historiallisesti antaen kaikkien sellaisten tapausten kulkea ohitse, joissa joukot ovat olleet yhteisen tahdon alaisessa toimessa. Ja joukon yhtenäinen tahto johtuu oloista, joissa vain järjestyvätön joukko voi joutua toimintaan. Eli toisin sanoen: missä ei ole edellytyksiä, jotka herättäisivät joukkojen yhtenäisen tahdon, siellä ei liikettä synny.

Jos tarkastamme tapauksia, joissa yhtenäisiä joukkoliikkeitä on syntynyt, niin havaitaan että aina on edellä käynyt sarja valtavia tapauksia, jotka ovat mitä syvimmin järkyttäneet jokaista, kunnes sitten tuli tapaus, joka kohotti kiihtymyksen kiehumapisteeseen. Sellaisia tapauksia ovat olleet esim. sodan syttyminen ja ne jatkuvat sekä fyysiset että siiveelliset kärsimykset, jotka siitä ovat johtuneet. Kun sitten tulee tieto, että ratkaiseva taistelu on menetetty, vihollinen marssii pääkaupunkia kohti, ehkäpä uhkaa hävityksellä ja ryöstöllä, silloin ei kukaan enää pysy kotonaan, kaikki tulevat kiihdyksissä kokoon purkamaan sisuaan ja keskustelemaan sen turmion torjumisesta.

Olemme yllä nähneet, että jo bioloogisillakin perusteilla kokoontunut yhteiskunnallisten olentojen joukko joutuu helpommin liikkeeseen kuin yksilö. Mutta nyt näemme, että sivistyneessä yhteiskunnassa järjestyvätön joukko muodostuu vain silloin kun yksilöt jo kotonaan ovat olleet kiihdyksissä. Joukossa yhdessä olo lisää kiihtymystä, mutta ei ole sen ensi syynä.

Kaikki tällöin kokoontuvat ihmiset ovat älyllisesti ja toiminnallisesti jotenkin samallaiset. Jos vielä ovat samallaisista tai lähekkäisistä luokista, jos niillä on samallinen sivistystaso, samat tietolähteet, samat viholliset ja ystävät, niin on hyvin lähellä, että heidän keskinsä syntyy tahtomisen yhtäläisyys,

ainakin kielteisessä merkityksessä. Tavallisesti tuo ne kokoon joku suuri kärsimys, kun heitä jo on kauan hirveästi kiusattu. He ovat kaikki kärsineet samain henkilöitten ja laitosten alaisina, he tuntevat sinä hetkenä olevansa saman vastustajan loukkaamat ja uhkaamat: ei mikään ole yksinkertaisempaa kuin se, että heidän raivonsa kääntyy tätä vastustajaa ja hänen välikappaleitaan, kuningasvaltaa, ylimystöä, Bastiljia vastaan, tai mitä historiallinen tilansa milloinkin heidän vihansa esineeksi saattaa.

Kuten suuri kiihtymys, niin selviää joukkotahdonkin yhtenäisyys yksinkertaisesti niistä historiallisista oloista, joissa järjestymättömäin joukkojen liikkeet syntyvät. Pohjaltaan ei tämä tahtojen yhdenmukaisuus perustu mihinkään salaperäiseen selittämättömään suggestioniin, vaan siihen lakiin, että samallaiset syyt synnyttävät samoissa oloissa elävissä tavallisissa ihmisissä samoja vaikutuksia, herättävät kaikissa samoja ajatuksia, tunteita ja tahtoa.

Tosin vaikka ovatkin kaikki normaali-ihmiset jotenkin samallaiset ruumiillisesti ja henkisesti, ei niiden samanlaisuus ole kuitenkaan täydellinen. Jo yksinkertasetkin muodostumat, kristallit tai lehdet esittävät yksilöllisiä erilaisuuksia. Ei mikään ole täydelleen toisen kaltainen. Vielä enemmän on tämä laita niin monimutkaiseen olioon nähden kuin on ihminen. Niin saattaa myös eri yksilöitten tahtomisessa esiintyä eroavaisuuksia, joko asteeseen tai suuntaankin nähden. Mutta mitä suurempi on joukko — sen osottaa tilasto —, sitä enemmän tasottavat erityiset yksilölliset eroavaisuudet toisensa vaikutuksen, sitä enemmän tulee keskitaso määrääväksi ja sitä enemmän täytyy myös määrätyissä tapauksissa kaikkien muiden tahtojen keskitason määrätä yksilön tahtomisen. Sikäli voisi kylläkin puhua suggestionista, mutta ei sellaisesta, jonka alainen joukko on, vaan siitä mitä se harjottaa. Mitä enemmän

yksilö näkee kaikkien ympärillään olevan saman tahdon elähyttämiä, sitä enemmän vaikuttaa tämä saman tahtomisen valtavuus häneen, sitä enemmän menettää hän oman tahtonsa itsenäisyyttä, sitä enemmän tempaa joukko hänet mukaansa, ei vain fyysillisesti, vaan myös siveellisesti, silloinkin kun hän yksinään tyyneesti ajatellen olisi joutunut toisiin tahtomiin ja tekoihin.

Vaikkakin joukko on kokoonpantu yksilöistä, sen toiminta vain on yksilöjen liikuntaa, niin sulautuu yksilö siihen kuitenkin, siihen häviää kaikki yksilöstä välittäminen, jopa yksilön välittäminen itsestäänkin.

Niin syntyy se tahtomisen yhtenäisyys, joka viivyttelemättä ja arvelematta ryntää päin päämääräänsä ja tuo esille voiman, joka on paljoa suurempi kuin niiden yksilöiden yhdistetyn joukon paino. Siitä johtuvat joukkojen valtavat vaikutukset, siellä, missä ovat nuo historialliset edellytykset, jotka yksilöiden hajanaisen joukon valavat kokoon yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jolla on yksi tahto ja sama päämäärä.

2. JOUKON SAAVUTUKSET.

Kun nyt olemme oppineet tuntemaan järjestymättömän, mutta kuitenkin yhtenäisesti toimivan joukon olemuksen, niin ei ole vaikea ottaa selville, mitä se voi saada aikaan.

”Joukko voi vain hävittää”, selittää Le Bon ja luulee sen siten tuominneensa. Mutta Krapotkin, joukon ylistäjä, ei hänkään voi tähänastisista joukkoliikkeistä muuta sanoa. Hänen joukko-ihanteensa on se, joka liikehti Ranskan vallankumouksessa. Hän kokoa sen toiminnan seuraaviin sanoihin:

”Eri syistä johtuen tuli kansan aate pääasiassa vain kielteisellä tavalla esille. ‘Hei, polttakaamme maakirjat, joihin

feodaaliset rasitukset ovat kirjetetut! Pois kymmenykset! Alas madame Veto (kuningatar)! Ylimykset lyhtytolppaan! Mutta kenelle annetaan vapaaksi joutunut maa? Kuka saa mestattujen ylimysten perinnön? Kenen käsiin uskotaan hallitusvalta, joka on tipahtanut kuninkaan käsistä, mutta tuli porvariston käsissä voimaksi, joka oli toista maata ja hirmuisempi kuin vanhan järjestelmän aikana.”

”Tämä selvyiden puute kansan käsityksissä, sen suhteen, mitä vallankumoukselta voitiin toivoa, painoi leimansa koko liikkeeseen. Mutta vaikka kansanjoukkojen ihanteet tuonnetun rakentamisen suhteen olivatkin sekavat, niin olivat ne kielteiseltä puoleltaan eräissä kysymyksissä hyvin selvät ja varmat.”

Le Bon’ista eroaa Krapotkin siinä, että hän näkee joukon kyvyttömyyden ”positiiviseen” luomiseen nähden perustuvan teoreettiseen epäselvyyteen. Jos se olisi paremmin opetettu, voisi se myös positiivisesti toimia.

Onko niin laita?

Lähinnä on huomattava, että joukon tietämättömyys ja epäselvyys ei ole mikään sattuma. Huomattakoon että puhumme nyt järjestymättömästä joukosta. Järjestyneitten joukkojen liikkeillä ovat omat lakinsa, joita emme käsittele nyt. Missä kansanjoukko ei ole järjestynyt, ei se riipu siitä, että se ei tarvitsisi järjestöä, vaan joko siitä että se ei ole vielä havainnut järjestön tarpeellisuutta tai, mikä on useammin laita, on se valtiollisen ja taloudellisen sorron takia estetty järjestymästä. Kummassakin tapauksessa elää kansanjoukko oloissa, jotka erinomaisesti vaikeuttavat sen valistusta ja sivistystä. Kun sellaiset joukot lähtevät liikkeelle, ovat ne välttämättömästi tietämättömät ja epäselvät.

Mutta vaikka tapahtuisi sekin merkillinen seikka, että olisi mahdollista saada heidät selvästi käsittämään yhteiskunta-

oloja, kuitenkin voimatta heitä järjestää, täytyisi joukon toiminnan rajottua pelkkään hävitykseen, — hävitystä silti käsittelemättä fyysillisenä, vaan yhteiskunnallisessa merkityksessä, laitosten hävittämisenä.

Me olemme edellisessä luvussa nähneet, että joukkotahdon yhtenäisyys ei suinkaan ole mikään salaperäisyys. Se olisi kuitenkin salaperäinen, jos se voisi ilmetä positiivisena. Kansanjoukossa, jota sietämätön sorto painaa tai suuri vaara uhkaa, voi helposti pitemmittä miettimisittä syntyä yhtenäinen tahto poistaa ne henkilöt tai laitokset, jotka joukolle ovat sen sorron tai vaaran näkyvimpinä edustajina.

Mutta niin yksinkertaista ei ole niiden tilalle asettaa uusia. Varsinkin kun tulee jälkimäinen kysymykseen, esiintyy niin paljon yksityiskohtia, että joukon, kun se haluaisi luoda, täytyisi muuttua toimivasta neuvottelevaksi ja päätöksiä tekeväksi kokoukseksi. Mutta se olisi jo fyysillisesti mahdotonta. Jo tuhat henkeäkin käsittävässä kokouksessa, jossa on yksi presidentti, sihteerejä ja varma kokousjärjestys, on syvällisempi asian käsittely tuskin mahdollinen. Ei yhdessäkään maailman parlamentissa ole niin monta jäsentä. Kuinka voisi sitten neuvotella ja tehdä päätöksiä järjestymätön joukko, joka on niin lukuista, että se on voinut poistaa tieltä hallitsevia henkilöitä, valtiolaitoksia ja käsittää ehkä satoja tuhansia! Jo yrityskin saada sellainen joukko luomistyöhön epäonnistuisi surkeasti, vaikka se olisikin asioista selvillä ja täysin yksimielinen, joka ei mitenkään sekään ole mahdollinen.

Mutta vielä enemmän. "Positiivinen työ" ei vaadi vain pientä suljettua neuvottelijain ryhmää, vaan se ottaa aikaa. Ei voi jonkun tunnin kuluessa valmistuksitta tehdä uutta lakia tai luoda uutta järjestystä.

Mutta aikaa juuri puuttuu joukolta. Se elää kädestä suuhun eikä kukaan tee työtä sen puolesta. Se ei voi olla vakina-

sesti koossa. Se ei myöskään ole jatkuvassa yhteydessä keskenään, se kun ei ole järjestynyt. Sen on jonkun tunnin kuluttua hajaannuttava, sillä yksilöt tarvitsevat ravintoa, nukkumista, ansiota pysyäksensä hengissä. Näitä ei niillä ole niin kauan kuin ne ovat yhdessä. Sitä varten täytyy kunkin lähteä kotiinsa tai sen tapaiseen. Mutta silloin lakkaa joukko olemasta, yksilölliset toimiskelut, vaikutukset ja elinehdot astuvat oikeuksiinsa. Aivan aavistamattomat seikat ratkaisevat, tulevatko ja milloin ja mitä varten nämä yksilöt taas kokoon yhteiseen toimintaan.

Joka yksityisessä tapauksessa voi joukko siis vain saada aikaan mitä voi suorittaa muutaman tunnin kuluessa ja se voi olla vain hävitystä.

Mutta se ei mitenkään merkitse kaikellaisen joukkoliikkeen tuomitsemista. Eikä ainakaan joukkoliikkeen halveksijoilla ole oikeutta syyttää joukkoa sen johdosta, ettei se voi muuta kuin hävittää, sillä juuri joukkoliikkeen halveksijat ovat tavallisesti laitoksen ihailijoita, joka on nimenomaan luotu hävittämään ja jota suurilla kustannuksilla pidetään yllä sitä varten eikä se voi yhtään mitään muuta tehdä. Ja se on armeija.

Joukon halveksijat pitävät armeijaa valtion ylväimpänä laitoksena. Hallitsijat ovat ensi sijassa armeijan johtajia. Isänmaallisten ei pitäisi siis väittää, että ihmisjoukko, joka ei voi muuta kuin hävittää, jo silti on tuomittu vaaralliseksi.

Voitaisiin ehkä väittää, että sotajoukko tekee positiivista hyötyä puolustamalla isänmaata. Mutta vaikka emme nyt kiinnittäisikään huomiota siihen, että isänmaan eduilla enimäkseen tarkotetaan sen riistäjäin etuja, voi kuitenkin väittää, että kansanjoukkokin yrittää tehdä samallaista positiivista hyötyä. Se puolustaa kansan oikeuksia. Mutta se ei muuta tosiasiaa ja siitä on nyt kysymys, että niin armeija kuin jouk-

kokin voivat saavuttaa tarkoituksensa vain hävityksen kautta. Ja armeijaan nähden on hävitys vielä lisäksi pelkkää fyysillistä murhaa, hävitystä ja polttamista. Kansanliike sen sijaan saavuttaa usein tarkoituksensa, jonkun vihatun henkilön tai laitoksen poistamisen, usein pelkästään siveellisellä painostuksella.

Onko sen toiminta yhteiskunnallista kehitystä edistävää vai hidastuttavaa, sitä ei voi kerta kaikkiaan sanoa, kuten sitä ei voi sanoa sotatoimistakaan. On varmastikin ollut useita sota, jotka ovat ehkäisseet yhteiskunnallista kehitystä, mutta myös sellaisia, jotka sitä edistävät. esim. Ranskan tasavallan sodat, sitä ennen Hollannin sota Espanjaa vastaan, monet sodat Turkia vastaan (ei nykyinen italialaisten rosvoretki) j. n. e.

Niin olisi myös virheellistä sanoa, että joukko voi vaikuttaa vain vahingollisesti, se kun voi vain hävittää. Mutta yhtä virheellistä olisi otaksua, kuten tekevät joukon ihailijat, että joukolla, Krapotkinin sanoja käyttääksemme, "aina on oikea tunto asemasta," ja että se aina hävittää vain sellaista, mikä yhteiskunnallisen kehityksen eduksi ansaitsee hävittämisen.

Niinkauan kuin sivistyskautta jatkuu, on kansanjoukko aina niin riistetty ja ahdistettu, että sillä on aina syytä kapinoida, että se aina löytää henkilöitä ja laitoksia, joita sen täytyy vihata ja toivoa niiden poistamista. Mutta se asiain tila ei vielä aiheuta joukkoliikettä. Asiain tavallisessa tilassa ovat ne yksilöt, joista kansa on kokoonpantu, yksilöinä, masennettuina, toivottomina vallitsevain luokkien ja heidän valtakeinojensa alaisina. Vasta kun erikoiset seikat kiihoittavat heidät äärimilleen, tuovat heidät kokoon, herättävät heissä epäilyksen sortajain voimaa ja varmuutta kohtaan, tai myös epätoivon rohkeutta heihin itseensä, saattaa syntyä joukkoliike. Se syntyy erikoisista oloista eikä mistään erityisestä joukkojen te-

rävä-älyisyydestä, sitähan ei vielä ole joukkona olemassakaan eikä se voi erikoisia ylivoimiaan esittää, ennenkuin olot ovat temmanneet lukuisia yksilöitä heidän eristetystä asemastaan ja tuoneet heidät kokoon.

Ennen kaikkia sota ja nälänhätä kiihdyttävät joukkoja ja tekevät ne kapinallisiksi. Usein ovat kiihtymyksen syyt sel-laiset, että vallanpitäjät ovat mieskohtaisesti viattomat, kuten on laita katovuoden. Mutta vallanpitäjät ovat nykyisen sorron ja riistämisjärjestelmän hyödynottajia ja saavat vastata syn-tyvästä kurjuudesta joka tapauksessa.

Jokainen hallitusjärjestelmä, feodaalinen, kapitalistinen, vanhoillinen tai vapaamielinen on tähän saakka ollut yhdistetty joukkojen kurjuuteen. Jokaisen niiden vallitessa voi kur-juus sodan, katovuoden ja liikepulien vaikutuksesta niin kär-jistyä, että se vie kapinallisiin purkauksiin ja joukkoliikkeisiin vallitsevaa hallitusjärjestelmää vastaan. Jos se on taantu-muksellinen, vaikuttavat ne edistyksellisesti. Jos se on edis-tyksellinen, voi niissä ilmetä taantumuksellisia pyrkimyksiä.

Olisi mystillistä teleologian suosimista, jos otaksuisi, että joukko aina esiintyisi siinä ja silloin, kun se on välttämätöntä yhteiskunnallisen kehityksen kannalta, ja että sen esiintyminen aina palvelee tätä tarkotusta. Kun joukot aina ovat sorretut, kun niillä aina on syytä nousta silloisia valtiaitaan vastaan, ketä nämä lienevätkin, ja mihin suuntaan toimenevatkin, ja kun niiden esiintyminen riippuu edellytyksistä, joilla ei ole mitään tekemistä vallanpitäjien edistyksellisen tai taantumuk-sellisen luonteen kanssa, voivat joukkoliikkeet olla taantu-muksellisiakin, samoin kuin ne toisissa oloissa voivat esiin-tyä valtavimpien yhteiskunnallisten edistysaskelten vatureina.

Joukon ihailijat näkevät enimmäkseen juuri jälkimäisen laatuksia ilmiöitä Ranskan vallankumouksen aikana ja kuiten-kin esiintyi sinä aikana sellaisiakin ilmiöitä, jotka todistavat

päinvastaista. Yhdeksän vuotta ennen Bastiljin hävitystä syttyi Lontoossa valtava kansan raivon ilmaus, joka moneksi päiväksi pani pääkaupungin joukkojen haltuun. Tuo kapina, Gordon-levottomuudeksi nimitetty, johtui epäilemättä kuten Pariisinkin kansan nousu kansan sietämättömästi tilasta. Mutta se kohdistui vain katolilaisia vastaan, joita v:n 1778 jälkeen ruvettiin kohtelemaan vain hieman vähemmän julmasti kuin siihen saakka. Mutta tämäkin päämäärä haihtui kapinan kestäessä, joka lopuksi muuttui pelkäksi ryöstö- ja päihtymys-villitykseksi, josta sotaväki teki verisen lopun. Ei ollut yhtä mieletön, mutta hyvin taantumuksellinen se raivoisa kansan-kapina, joka 1808 puhkesi Espanjassa. Se kääntyi ranskalaisia vastaan, jotka juuri olivat tehneet lopun pappien, aatelien ja hovilaisten maata hävittävästä kurjasta hallituksesta ja alkaneet panna toimeen hyödyllisiä reformeja. Tuo kapina karkotti uudistajat ja teki taas tilaa vanhalle taantumusjoukkiolle. Jos meidän ajaltamme halutaan taantumuksellisten kansanliikkeiden esimerkkejä, niin muistutamme venäläisistä pogromeista (juutalaismurhista), amerikalaisista neekerien ja japanilaisten lynkkauksista j. n. e.

Kuten näkyy ei joukkoliike aina palvele edistystä. Sen hävitykset eivät aina kohtaa kehityksen pahimpia esteitä. Se on yhtä usein voittoisana kohottanut satulaan taantumuksellisia kuin kumouksellisiakin aineksia.

Tässä tulemme vieläkin erääseen joukkoliikkeiden epäkohtaan: ne voivat voittaa, mutta eivät koskaan voi korjata voittojensa hedelmiä, ne kun voivat vain hävittää. Kuten armeija kyllä voi tuoda voittoja, mutta täytyy sen jättää voiton saavutuksen määrittelyn rauhansopimusta solmiville diplomaateille ja valtiomiehille, jotka mukavasti ovat katselleet veristä ottelua, niin on myös joukko tähän asti ollut tuomittu hakemaan muille kastanjat tulesta. Tämä taas riippuu siitä, että

joukko voi kyllä taistella, mutta ei — joukkona — laatia lakeja eikä hallita valtiota. Sen on aina jätettävä tämä pienille ryhmille, joko henkilöille, joilla riistäjinä on siihen riittävästi aikaa tai sitä varten palkatuille edustajille tai virkamiehille.

Joukkoliikkeen historiallinen vaikutus ei siis riipu vain siitä, voittaako se ja missä määrin, mitä henkilöitä tai laitoksia se panee peräytymään tai poistaa, vaan myös siitä, mikä laatuista ovat ne ainekset, joiden vallalle joukon voitto teki tietä.

Tämän vaikutuksen laatu määrää myös, miten joukon liike vaikuttaa takasin niihin yksilöihin, jotka sen muodostavat, sitten kun liike on lakannut ja samalla joukko itsekin. Jos on sen kautta kohonnut satulaan vallankumouksellisia aineksia, jotka käyvät painavia epäkohtia poistamaan, toteuttamaan joukon kiihkeitä vaatimuksia, raivaamaan yhteiskunnan edelleen kehityksen tietä ja siten herättävät mitä iloisimpia toiveita, odotuksia, niin tuntevat sen kautta ylenneensä kaikki, jotka liikkeeseen ovat ottaneet osaa ja siten ovat olleet luomassa uusia oloja.

Niin, silloinpa jokainen kansanjoukon jäsen, oli hän ollut mukana tai ei, pääsee selville siitä, mitä valtavia tuloksia hänen mukana olostaan olisi. Itsetietoisuus, voimantunto, vilkas valtiollinen harrastus ja keskustelu kohoavat joukossa korkeimmilleen, mutta myös herkkä ärtymys, pyrkimys tehdä se temppu uudelleen, niin pian kuin uudistuksia uhkaa vaara tai pysähdys. Silloin ollaan lähellä sitä ihannekuvaa, mikä on johdettu Ranskan suuren vallankumouksen kokemuksista.

Mutta jos joukon liike menee hukkaan sisäisen holtittomuuden tai sen päämäärän mielettömyyden takia, tai jos sen voitto tasottaa tien taantumuksellisille eikä kumouksellisille aineksille, jos se liike ei johda olevien olojen edelleen kehittä-

tämiseen, vaan entisen sorron lisävahvistamiseen, silloin valtaa joukon yksilöt voimattomuuden ja epätoivon tunne; rohkeuden lamaautuminen, toivottomuus, haluttomuus vaikuttavat sen, että voimakkaimmalkaan ärsytykset eivät pitkään aikaan siihen mitään vaikuta.

Joukkoliikkeen vaikutukset ja ilmenemismuodot voivat siis olla hyvin moninaiset. Niitä on vaikea edeltäpäin mitata, sillä edellytykset joista ne riippuvat ovat mitä monimutkaisimmat. Ne vaikuttavat aina yllättäen, joko kaikki odotukset voittaen tai sitten toiveet pettäen.

Mutta vielä enemmän kuin niiden vaikutusten laatuun ja asteeseen on tämä laita niiden pelkkään ilmenemiseen nähdä. Olemme jo siihen viitanneet, ettei joukon ylenmääräinen terävä-älyisyys, vaan erikoisten edellytysten yhteensattuma, panevat sen liikkeelle. Näitä edellytyksiä ei voi mielin määrin synnyttää eivätkä ne silloin esiinny, kun joukkoliike olisi paikallaan jonkun etujen kannalta. Monet tällaiset liikkeet ovat tulleet hyvin sopimattomaan aikaan, jolloin niistä oli enemmän haittaa kuin hyötyä, ja toiselta puolen ovat ne usein jääneet tulematta, jolloin ne olisivat olleet hyvin tarpeen.

Kuten sanoimme, on Krapotkin — ja toiset ennen häntä — väittänyt, että kansa arvioi aseman aina oikein Ranskan vallankumouksen aikana. Mutta muutamia sivuja ennen kuin hän tämän tiedon antaa, täytyy hänen ilmoittaa, kuinka 17 p:stä heinäk. 1791 aina kevääseen 1792 joukko ei liikahtanut ja antoi taantumukselle tai oikeammin porvaristolle vapaan liikkumistilan, niin että Danton, Marat ja monet muut jo olivat epätoivoissaan vallankumouksen suhteen. Krapotkin selittää tämän sen kautta, että kansaa kytkivät sen johtajat. Mutta nämähän eivät myöhemminkään halunneet tietää mitään joukkoliikkeistä. Kun mainittuna aikana ei syntynyt suuria joukkoliikkeitä, riippui se suureksi osaksi siitä, että ne

seikat, jotka olivat 1789 kiihkon luoneet, olivat poistetut: katovuosi ja aseellisen vastakumouksen uhka. Vuosien 1789 ja 1790 sato oli ollut runsas eikä kukaan uhannut kansalliskokousta. Lakia säättävän kokouksen työt näyttivät lupaavan hyvää kansalle. Joukkoja ei v. 1792 saattaneet liikkeelle "johtajat", vaan sota joka syttyi huhtik. 1792.

Toisen kerran jäi joukko tulematta, kun Thermidor-kuun 9 p. (27 heinäk.) Robespierren kukisti porvarillinen vastakumous. Siitä hetkestä alkoi pikkuporvarillis-demokratisen vallan aleneminen. Ja samoin on sittemminkin sangen usein käynyt, viimeksi Venäjän vallankumouksessa. Ratkaisevana hetkenä, jolloin vastakumous pahimmin uhkasi vallankumousta, ei kansanjoukko riittävästi noudattanutkaan kumouksellisten kehotusta julistaa suurlakko (jouluk. 1905) juuri liikkeen keskuksessa, Pietarissa.

Järjestymättömän joukon esiintyminen on alkeellinen ilmaus, jonka, jos on sen edellytykset selvillä, voi jossain määrin aikana, jolloin nämä edellytykset ilmestyvät, aavistaa tulevan, mutta sitä ei voi mielin määrin synnyttää eikä täydellä varmuudella sen esiintymisen aikaa tarkoin määritellä. Vastustuspuolueet voivat kyllä suuren kiihtymyksen aikoina olla valmiina käyttämään hyväkseen kansanjoukon mahdollista liikehtimistä. Mutta yhdeksässä tapauksessa kymmenestä he kärsisivät surkean haaksirikon, jos he rakentaisivat politiikkansa sellaisen liikkeen määräaikana esiintymiselle, sillä uhkailisivat ja julkisesti siihen sitoutuisivat.

Järjestymättömien joukkoliikkeiden määräämättömyys on usein tullut turmioksi vastustuspuolueille, erityisesti kumouksellisille. Ja kuitenkin riippuu sellaisista niiden liikkeen voima ja niiden voittomahdollisuus. Sillä joukon aineelliset voimakeinot ovat tavallisesti vähäiset eivätkä mitenkään hallituksen voimakeinojen vertaiset. Se vaikuttaa voit-

toisasti siellä missä sen tahdon yhtenäisyys ja häikäilemättömyys osottautuu ylivoimaiseksi, missä se tapaa epävarmuutta, päättömyyttä, hätäntymistä. Tällaista se tapaa sytyttää siveellisesti jo heikenneisiin hallituksiin äkillisyydellään sekä ystäville että vihollisille hämmästyttävällä esiintymisensä voimalla.

Missä joukkoliike ei yllätä hallitusta — ja niin on laita milloin liike ei ole aivan äkillinen, vaan on valmisteltu — tai missä se sen suorastaan provoseeraa, siellä sen voimateknot tavallisesti riittävät lyömään alas joukon. On hallitusten puolelta vanha koeteltu keino, kun niitä yhä paisuva kansan liike uhkaa, väkivaltakeinoilla herättää sen suuttumus sen sitten vereen tukahuttaakseen. Tämän reseptin mukaan saatiin kesäkuun teurastus 1848 aikaan Pariisissa. Niin ajatteli myös Bismarck saavansa Saksan sosialidemokratian katu-taisteluihin, kun kaikki muut keinot osottautuivat riittämättömiksi sen nousua tukahuttamaan. Mutta Saksan köyhälistö ei ole yhtä helposti ärsytettävissä järjestymättömiin joukko-liikkeisiin kuin jotkut kansallisuudet. Ja senpä ansioksi onkin suurimmaksi osaksi luettava, ettei puolueemme nousua ole keskeyttänyt ainoakaan suurempi tappio pitemmäksi aikaa, kuten tuon tuostakin on ollut muiden suurvaltain sosialistiliikkeiden laita.

Silti olisi nurinkurista vetää tästä johtopäätös, että jokaisen vastustuspuolueen olisi kaikissa oloissa kiellettävä tuollaiset järjestymättömien joukkojen liikkeet. Olkoonpa että niiden liike tulee usein ajattomalla ajalla ja jää taas toisen kerran tulematta, kun se olisi paikallaan, niin riippuu yhtä vähän sen tulo kuin tulematta jääminenkin mielihaluistamme. Kun sen edellytykset ovat olemassa, niin tulee se kiertämättömänä, ottamatta huomionsa julistavatko hallitukset tai kumoukselliset, että kaikenlainen joukkoliike on kielletty.

Alkeisvoimat eivät anna komentaa itseään. Ei mikään ole koomillisempaa kuin keskustelu siitä, haluammeko me sosialistit voittaa yleisen äänioikeuden parlamentin vaiko joukkoliikkeiden kautta. Niinkuin se riippuisi meidän mielihaluis-tamme! Yhtä hyvin voisimme väitellä siitä, tuleeko huomenna satamaan rakeita vai eikö.

Toinen kysymys on sitten, onko olemassa niitä edellytys-tyksiä, joista joukkoliikkeitä tavallisesti on syntynyt, ja näyt-tävätkö ne pysyviltä; vai ovatko ne vähenemässä, ehkäpä jo kokonaan kadonneet: lyhyesti, ei ole kysymystä siitä, *haluammeko* me "kadun" liikehtivän, vaan siitä, saammeko *odottaa*, että se vielä on näyttelevä historiallista osaa.

Tämä kysymys ei kuitenkaan ole parilla sanalla selvitet-tävissä. Siitä seuraavassa.

3. JOUKKOLIIKKEIDEN HISTORIALLISET VAIHTELUT.

Olemme saaneet joukon olemusta ja saavutuksia koskevat käsityksemme historiasta. Se on ainoa keino niitä tutkia.

Mutta yhteiskuntamme on alituisen ja nopean muutoksen alainen. Mikä eilen oli pätevää, saattaa tänään jo olla väärää. Jos antaakin historiallinen tutkimustapa meille ai-noan keinon tutkia yhteiskunnallisia ja valtiollisia tekijöitä, niin täytyy meidän kuitenkin ennen kuin sellaisen tutkimuk-sen tuloksia käytäntöön sovellutamme aina ottaa selville, ei-vätkö tämän historiallisen tutkimuksen edellytykset ole muut-tuneet. Niin on senkin kysymyksen, jota tässä käsittelemme, järjestymättömäin joukkojen äkillisten liikkeiden laita.

Kaksi seikkaa sanotaan olevan, jotka neljänä viime vuosi-kymmenenä ovat tuntuvasti muuttuneet ja jotka suuresti vai-

keuttavat joukkoliikkeitä siinä merkityksessä, jossa niitä tässä käsittelemme: sotalaitoksen muutokset ja oikeuksien myöntäminen kansalle. V:n 1866 ja 1870 sodista on kotoisin uusiaikainen sotalaitos Euroopassa. Silloin sai myös kansanjoukko Europan useimmissa valtioissa varsinaisia oikeuksia. V. 1867 myönnettiin Pohjois-Saksan liitossa, heti sitten Saksan keisarikunnassa yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Samoihin aikoihin tulivat järjestymis- ja yhdistys- sekä kokoontumisoikeus. V. 1867 pääsi Itävallassa vapaamielinen hallitussuunta voitolle. Silloin sai myös suuri osa Englannin työläisiä äänioikeuden, v. 1870 kukistui Ranskassa keisarikunta ja julistettiin tasavalta, Italia tuli yhtenäiseksi valtioksi.

Näin syntyivät olot, jotka olivat aivan tuntemattomat silloin, kun tarkastamamme äkilliset, järjestymättömät joukkoliikkeet esittivät historiallista osaansa. Ovatko sellaiset liikkeet vielä mahdolliset tai onko niillä menestymisen toivoa?

Siitä on kysymys.

Sotalaitoksen uudistukseen on Engels viitannut useimmainitussa esipuheessaan Marxin kirjaan "Luokkataistelut Ranskassa"*): ampuma-aseiden tuhoamisvoima on valtavasti kohonnut, joten taistelussa käyttökelpoisten aseiden käyttö on tullut armeijan yksinoikeudeksi. Uusiaikaisten kaupunkien rakennusjärjestelmä suorine, leveine katuineen tekee katutaistelun mahdottomaksi ja rautateitä pitkin saadaan pianakin suuria sotajoukkoja kokoon.

Kuitenkin tahtoi Engels vain osottaa katutaistelun mahdottomuuden. Se ei kohdannut kaikkea joukkoliikettä, sillä aseellinen taistelu on vain yksi sen laji, vaikkakin ratkaisevin ja tehokkain. Ja rauhallistenkin joukkoliikkeiden, pelkkään mielenosotusten siveellinen vaikutus heikkenee tuntuvasti

*) Kts. Marx ja Engels. Vallankumous- ja taantumusaikoina.
Suom. muist.

sen kautta, että hallitus on jo edeltä käsin varma siitä, että se voi sille epämuikavat mielenosotukset asevoimalla hajottaa.

Joukkoliikkeiden historiallinen osa on kyllä rajotettu sotailaitoksen kehityksen kautta, mutta ei kokonaan loppunut. Ja Englesinkin mielestä oli tuo rajotus vain ohimenevä.

Hän päätti siitä: "Ohi on yllätysten, suurten tiedottomien joukkojen etupäässä olevain *vähemmistöjen* toimeenpanemain kumousten aika." Aivan toinen on asian laita, kun kansan suuri enemmistö on kumouspuuhissa. Sama kehitys sitten 1866—70, joka on tehnyt sotaväen katusulkuihin nähden voittoisaksi, on toteuttanut preussilaisen yleisen asevelvollisuusjärjestelmän miltei koko Europassa ja lyhentänyt palvelusajan. Sotilas on tullut lähemmäksi kansaa ja on yhä vaikeammin sitä vastaan käytettävissä. Mitä enemmän kansa on kumouksellisten aatteiden läpitunkema, sitä vähemmän ovat sotilastakkiin puetut kansan pojat halukkaat poliisi-palvelusta suorittamaan.

Toiselta puolen vähenee myös sotaväen siirtämismahdollisuus rautateitä pitkin siellä, missä joukkoliikkeet eivät rajotu valtion yksityisiin osiin, vaan esiintyvät kaikkialla.

Lyhyesti sanoen, Engels arveli että vallankumous on taas mahdollinen jopa vastustamatonkin, se on kasvava vastustajain päin yli niin pian kun koko maan väestö on kumous-mielinen. Siihen saakka on koossa pitäen liikettä kasvatettava välttämättä ratkaisevia voimainkoetuksia. Sellaiseen lopputulokseen hän tuli.

Se ei mitenkään selitä kaikkea joukkoliikettä, ainoastaan katutaistelun mahdottomaksi, ainakin joksikin aikaa. Mutta juuri ennen Engelsin kuolemaa esiintyi uusi joukkoliikkeen laji, joka on paljoa tehokkaampi kuin kaikki muut, katutaistelua lukuunottamatta, ja joka suotuisissa oloissa jo on tuottanut sangen hyviä tuloksia, suurlakko.

Militarismin kehitys ei siis poista joukkoliikkeiden edellytyksiä, ainoastaan sen yhden muodon, tehokkaimman tosin.

Paljoa enemmän kuin militarismin vaikutuksena odottavat monet järjestymättömäin joukkoliikkeiden loppumista seuraukseksi kansanoikeuksista. Suurten väestön osien järjestäminen valtiollisiin ja ammattiyhdistyksiin edistyy ripeästi. Yhä suurempi osa kansaa on jäsenenä pysyvissä järjestöissä. Sen kautta rajotetaan yhä järjestymättömäin joukkojen äkillisten purkausten aluetta.

Tämä on totta. Järjestyneitten joukkojen liike eroaa kokonaan järjestymättömistä. Ajateltuina ja suunnitelmallisesti johdettuina määrittelevät nämä jo edeltä käsin päämääränsä ja keinonsa. Se ei ehkä voi kokonaan poistaa aavistamattomain seikkain mahdollisuutta, vaan rajoittaa sen mitä vähimpään. Se tuottaa siten suurempaa varmuutta alaluokkain luokkataisteluun ja välttää tuhoisia tappioita; ei ehkä voi osottaa niin loistavia tuloksia kuin järjestymättömäin joukkojen äkkipurkaus, mutta se voi käyttää täysin hyväkseen jokaista voittoa. Sillä päinvastoin kuin järjestymättömillä on järjestyneillä toimintaelimensä, edustuslaitoksensa ja virkailijansa, jotka ovat jatkuvasti toimessa ja pitävät kiinni voitosta, samalla kun järjestymättömäin on jätettävä voittonsa hyväksikäyttö muille.

Proletariaatin taistelujärjestöjen kasvaminen muuttaa siis varmasti suuressa määrässä valtiollisten ja taloudellisten joukkotaistelujen luonnetta. Mutta emme voi odottaa että sen onnistuu kokonaan poistaa järjestymättömäin, äkillisten joukkoliikkeiden edellytykset.

Olemme jo edellä nähneet, että järjestyneiden luku järjestöjen kasvamisesta huolimatta yhäkin on vain pieni murto-

osa kansan koko joukosta ja että se kaksin- jopa kolminkertaisenakin vielä on vähemmistönä.

Ei ole ajateltavissakaan, että katseenkantoaikana väestön koko joukko järjestyisi; ehkäpä ei koko kapitalistisen tuotantotavan aikana päästä siihen, sillä pääoma pyrkii aina asettamaan yhä uusia järjestymättömain joukkoja järjestyneitä vastaan, yhä avaamaan uusia järjestymättömain työläisten saantialueita. Vielä tuottaa maalaisväestö niitä kyllin ja lisäksi vedetään yhä enemmän ulkolaisia työläisiä. Toiselta puolen kasvaa painostus joihinkin työläisryhmiin, esim. yhä lisääntyvään valtion työläisten ryhmään nähden vaikeuttaen niiden järjestymistä mitä kovimmin.

Varmastikaan eivät köyhälistön taloudelliset eikä valtiolliset järjestöt vielä pitkään aikaan pääse kasvamisensa rajaan. Eikä varmaa rajaa sille olekaan. Työläisryhymät, joiden järjestäminen eilen näytti toivottomalta, saattavat tänään jonkun odottamattoman liikkeen vaikutuksesta olla saavuttaneet sellaisen voimantunnon, että ne ovat kykenevät järjestymään pysyväksi ja vankaksi järjestöksi. Mutta yleensä saattaa sanoa, että vaikeudet vallata järjestymiselle uusia alueita kasvavat sitä mukaa, mitä enemmän alueita jo on vallattu. Sitä suurempi on vastustus kapitaalilin ja kapitalistisen valtion puolelta, jotka hätääntyvät vihollisen kasvamisen johdosta ja käyttävät yhä suurempia terrorismin ja turmeluksen keinoja sen etenemistä ehkäistäkseen. Mutta sitä pienemmäksi käy myös tarmo ja taistelukykyisyys vielä vallattavilla alueilla. On selvää että voimakkaimmat ja taistelukykyisimmät työväenkerrokset ensinnä järjestyvät. Mitä kauemmin jokin ryhmä jää järjestämättä, sitä heikompi ja vähemmän rohkea se on, eikä tämä heikkous ja rohkeuden puute ole pelkkiä syitä vaan myös järjestön puutteen aiheuttamia seurauksia. Sillä mitä enemmän pääoma-voimistuu, sitä syvem-

mälle alentaa se ne köyhälistöainekset, jotka eivät onnistu järjestymään.

Toiselta puolen on huomattava että proletaarisen järjestön vaikutus ei rajotu vain sen jäseniin. Juuri joukkoliikkeisiin nähden ulottuu sen vaikutus pitkälle yli sen piirin. Tuo vaikutus voi olla kahtalainen. Saattaa tapahtua että järjestyneet eivät välitä mitään järjestymättömistä, jopa voivat vetää läpipääsemättömiä aitoja niiden ja itsensä välille. Siten ottavat ne järjestymättömiltä aineksilta viimeisenkin hiukkasen voimaa ja itseluottamusta, mitä niillä oli. Viime-mainittujen äkilliset joukkoliikkeet supistuvat silloin yksinäisiksi voimattomiksi epätoivonpurkauksiksi. Niin oli jonkun aikaa laita Englannissa.

Toisin menettelevät järjestyneet ainekset siellä, missä ne ajattelevat sosialistisesti, missä ne edustavat koko köyhälistön luokkaetuja, eikä pelkkiä ahtaita ammatti-etuja. Täällä koettavat järjestyneet kohottaa järjestymättömiä, tehdä niitä järjestämiskykyisiksi ja sattuvissa kohdin vetää ne mukaan liikkeisiinsä. Tämä menettelytapa vaikuttaa myös äkillisiä joukkopurkauksia vastaan, mutta ei siten että järjestymättömät joukot tulevat kykenemättömiksi toimintaan, vaan siten että jokainen toiminta, vaikkapa siihen järjestymättömätkin ottavat osaa, on järjestyneiden määräämä ja johtama ja niiden järjestyshengen läpitunkema, joka onkin paras tapa vetää järjestymättömätkin järjestäytymistä kohti.

Mutta kuinka suuri lieneekään järjestyneitten prosenttimäärä koko väestöön nähden ja kuinka suuri niiden vaikutus, silti eivät tule mahdottomiksi äkilliset joukkoliikkeet, joissa järjestöllä ei ole mitään osaa, vaikkakin lukuisia järjestyneitä olisi niihin osaa ottamassa.

Pääasiallisesti tarttuu järjestö tapauksiin, jotka ovat edeltä arvatut. Mitä suurempi järjestö, mitä useampia sata-

tuhansia se koko valtakunnassa käsittää, sitä raskaampi on sen koneisto, sitä vaikeampi on saada sitä niin nopeasti liikkeelle, kun odottamattomat, äkilliset tapahtumat panevat väestön suuren joukon mitä kiivaimpaan kiihtymykseen ja ajavat ne välittömään toimintaan. Sellaisissa tilanteissa syntyvät jälleen äkillisten joukkoliikkeiden edellytykset, jotka olojen mukaan saattavat lakaista pois kokonaisen hallitusjärjestelmän. Suotuisimman pohjan tälle tarjoaa sota, joka julistaa odottamattomuuden ja arvaamattomuuden vakinaiseksi tilaksi. Samoin voi myös jättiläislakko, joka pysäyttää koko yhteiskunnallisen elämän, tuoda valtavia yllätyksiä huomiseen mennessä. Viranomaiset valavat silloin öljyä tuleen, jos ne hajottavat proletariaatin järjestöt, jotka näyttävät niistä vaarallisilta ja vangitsevat niiden johtajat. Sitä pikemmin saa joukkoliike äkillisen järjestymättömän leiman, ja käy helposti kumoukselliseksi.

Köyhälistön järjestöjen kasvaminen ei siis suinkaan kaikiksi ajoiksi poista laajain äkillisten joukkoliikkeiden mahdollisuutta, eikä niiden todenmukaisuuttakaan, rajottaa vain niitä normaalina aikoina tuntuvasti. Sama on yleisen äänioikeuden laita. Sen myös arvellaan vaikuttavan äkillisiä joukkoliikkeitä vastaan, se kun antaa joukoille tilaisuuden laillisella, säännöllisellä tavalla itseään tai muita vahingoittamatta nousta kaikkia valtiollisia laitoksia ja henkilöitä vastaan, joiden se tuntee ahdistavan itseään.

Tässäkin on epäilemättä paljon totta. Kuitenkin voi tämäkin tekijä samoin kuin järjestöjen laajeneminen vain rajottaa äkillisten joukkoliikkeiden aiheutuksia, ei niitä lopettaa. Ja vielä vähemmän kuin järjestö voi äänioikeus tehdä tarpeettomiksi äkkipurkaukset odottamattomissa, äkillisissä tilanteissa. Jollei jättiläisjärjestöllä voi olla olojen mukaan heti valmiina ratkaisu *päivän* jopa *hetkenkin* tapahtumaan,

niin on jo edeltä käsin selvää, ettei äänioikeus voi tulkita edes jokaista joukkojen kiihtymystä vuodessa. Vaalikaudet ovat pitkät, eduskuntain hajotus väliajoilla on enimmäkseen hallitusten käsissä ja ne varovat kyllä ilman huutavaa hätää juuri suuren kansan kiihtymyksen aikana vetoamasta valitsijoihin. Vaalien väliajoilla ei yleinen äänioikeus voi poistaa joukkoliikkeiden tarvetta.

Äänioikeus nykyajan valtioissa ei edes vaalien aikanakaan anna koko väkiluvulle tilaisuutta heittää ääntään vaakalaudalle. Naiset, jotka äkillisissä joukkoliikkeissä esittävät hyvin tarmokasta osaa, ovat tähän saakka pienillä poikkeuksilla olleet äänioikeudesta suljetut. Eipä sitä ole suurella osalla miehiäkään. Englannissa on äänioikeus rajotettu eikä porvarilliset radikaalit kaikista kauniista puheenparsistaan huolimatta ajattelekaan sitä laajentaa. Väestön köyhemmät kerrokset ovat äänioikeudetta. Koko Iso-Britaniassa oli 1906 vain 16,64 pros., Saksassa sitä vastoin 22 prosentilla äänioikeus. Jos Englannissa olisi Saksan äänioikeus, olisi siellä 7,300,000:n asemesta 9,600,000 valitsijaa, eli 2,300,000 enemmän. Vaaleista on siis suljettuna niin monta miestä, jotka eivät joukkoliikkeissä suinkaan olisi viimeisenä.

Mutta eipä Saksassakaan saa äänestää joka mies, joka joukkoliikkeessä olisi mukana. Äänioikeus on ensiksikin vaaliipiirien väkiluvun erilaisuuden takia tullut hyvin epätasaiseksi enemmistöäänioikeudeksi teollisuustyöväelle tappioksi ja se sulkee vielä lisäksi suuren miesjoukon vaaleista erilleen. Kun esim. Englannissa vaali-ikä alkaa 21 vuodesta, alkaa se Saksassa vasta 25:stä.

V. 1900 osotti Saksan tilasto 2,026,096 miestä 21-25 iässä. Sen jälkeen on niiden luku tuntuvasti kasvanut. Pääasiassa teollisuustyöväestölle on tämä epäedullinen. V. 1907 oli 10,000 miespuolista ansiokykyistä kohti asianomaisessa

ammattiryhmässä maataloudessa 887, teollisuudessa sitä vastoin 1,314 21-25 ijässä. Sitä vastoin oli maataloudessa 10,000:sta ansiokykyisestä 7,098 yli 25 vuoden, teollisuudessa vain 6,774.

Vielä huonompi on suhde, jos vertaamme itsenäisiä ja palkkatyöläisiä keskenään. Joka 10,000 miespuolista itsenäistä (maataloudessa, teollisuudessa ja kaupassa) kohti oli 159 21-25 ijässä, sitävastoin jokaista 10,000 miespuolista palkkatyöläistä kohti 1,501, siis suhteellisesti kymmenkertainen luku. Suorat luvut ovat vieläkin kuvaavammat. Itsenäisiä miespuolisia oli 21-25 ijässä 70,555. Miespuolisia palkkatyöläisiä 1,712,981, siis 24 kertaa niin monta.

Näiden äänioikeudesta osattomain lisäksi tulevat vielä ulkolaiset, jotka eivät ole äänioikeutetut, mutta joita ei voida erottaa pois joukkoliikkeistä. Niiden luku on erittäin suuri Europan kansanvaltaisimmassa maassa, Sveitsissä, jossa niitä jo 1900 oli lähes 12 prosenttia väestöstä ja 1910 15%. Enimmin niitä on suurissa kaupungeissa. Zyrichissa muodostavat ne miltei kolmanneksen väkiluvusta. Ja niiden lukumäärä kasvaa nopeasti. 1888 oli niitä vasta neljäsosa (22%). Ja niiden joukossa ovat miehet enemmistönä. Jos oli ulkolaisia 1909 32,67 prosenttia väestöstä, niin oli niitä miespuolisia 34,58 kaupungin miehistä. Siis enemmän kuin kolmas osa miehistä on Zyrichissä äänioikeudettomana, — miltei yksinomaan palkkatyöläisiä! Vielä suurempi on ulkolaisten luku Baselissa (1910 38 pros.) ja Genevessä (41 pros.). Ymmärrämme siis, miksi ei Sveitsissä työväestö esiinny vaaleissa niin voimakkaana kuin katukulkueissa, esim. Vappuna.

Mutta vaikkapa onnistuttaisiin saamaan äänioikeus jokaiselle täyskasvuiselle maan asukkaalle sukupuoleen ja kansallisuuteen katsomatta, ei voisi köyhälistö sittenkään koko voimaansa siinä näyttää.

Köyhälistön voima on sen lukumäärässä, joukossa. Joukko-
 kona ollen esittää se suurimman itsetietoisuutensa. Yksinään
 tuntee proletaari olevansa heikompi ja ottaa helpommin vai-
 kutuksia. Ja vaaliuurnalle astuu hän yksin. Siinä voidaan
 häntä paljoo helpommin säilyttää tai lahjoa kuin joukkoliik-
 keessä, jollei kuuluminen voimakkaaseen järjestöön anna hä-
 nelle voimantunnetta ja siveellistä ryhtiä. Salainen vaali lie-
 ventää jonkun verran tätä epäkohtaa, mutta ei sitä kokonaan
 poista, kuten osottavat esimerkit Amerikasta, Englannista ja
 Ranskasta. Saksassakin voimme vaalipakotuksesta laulun
 laulaa. Se ettei vaaliturmelus vielä ole ollut niin suuri kuin
 kansanvaltaisissa maissa. Johtuu vain Valtiopäiväin voimat-
 tomuudesta. Mutta yhä kasvavat omistavien luokkain pyrki-
 mykset kaikilla säilytyksen, kiristyksen, valheen ja lahjomisen
 keinoilla ehkäistä joukkojen virtailua sosialidemokratiaan ja
 pakottaa heikommat, yksinkertaisemmat ja pelokkaammat
 kannattajikseen. Sosialidemokratian vaalivoitot eivät sen
 kautta tule mahdottomiksi; tulevathan vain kunniakkaammaksi
 ja vaikuttavammaksi, sillä voiton merkitystä ei mitata saa-
 dun saaliin vaan voitetun vihollisen voiman perusteella.

Mutta mitä enemmän kasvavat vastustajaimme ponnistuk-
 set väärentää vaalien tulokset, sitä vähemmän osottavat ääni-
 määrät ja edustajapaikat, jotka sosialidemokratia saa, sen
 koko proletariaatin voimaa ja sitä enemmän voi se esittää
 täyden voimansa vain äkillisissä joukkomielenosotuksissa.

Proletaarit, jotka antavat käyttää itseään lakonrikkureina
 tai äänestävät sosialidemokratiaa vastaan, eivät tee niin siitä
 syystä, että he olisivat tyytyväiset, että he voivat hyvin, ei
 siksi että he haluaisivat pitää yllä nykyisiä oloja, vaan siitä
 syystä, että ovat heikot ja arat, etteivät usko luokkaansa,
 vaan luulevat mätelemällä pääsevänsä sillä kertaa eteenpäin,
 ja kun eivät ymmärrä puolueen ja ammattiyhdistyksen toi-

minnan merkitystä. Juuri nämä ainekset, joita ei vielä mikään valistus ole valaissut, ei mikään järjestö vielä antanut ryhtiä ja varmuuden tunnetta, ovat kaikkein sorretuimmat ja nyljetyimmät. Jos ne joutuvat joukkoliikkeeseen, joka antaa niille voiman tunnon, ja kääntää ne suorastaan kohti sortavaa laitosta tai henkilöä, minkä he heti käsittävät, silloin he eivät pelkästään tule mukaan, vaan ovatpa vielä ensimmäiset innostumaan.

Suuren, kansallisen kiihtymyksen hetkinä voivat siis äkilliset joukkoliikkeet paljoa enemmän kuin vaalitaistelu yhdistää koko työkansan joukon, järjestyneet ja järjestymättömät, valitsijat ja äänioikeudettomat, sosialidemokraatit ja mukana-juoksijat*) yhdeksi suureksi, valtavaksi taistelurintamaksi.

Mutta tämä tapahtuu vain silloin kuin nämä liikkeet käsittävät koko valtakunnan. Sellaista ei juuri ole vielä koskaan tapahtunut. Suuret joukkoliikkeet, jotka 1789-1871 saivat aikaan historiallisia vaikutuksia, rajoittuivat tavallisesti yksityisiin paikkoihin, säännöllisesti pääkaupunkiin.

Vaalitoimitus on uusiaikaisissa suurvaltioissa ensimmäinen koko kansan yhtäaikainen liike kaikissa maan osissa. Niin paljon proletaareja kuin onkin poissa siitä, ei koskaan kuitenkaan ennen ole minkäänlainen muu joukkoliike saanut liikkeelle sellaista joukkoa. Aivan huomioon ottamatta ne oikeudet, mitkä laki valitsijoille antaa ja jotka tekevät heidän toimintansa valtiollisesti enemmän tai vähemmän merkittäväksi, on vaalitaistelu jo tämän seikan perusteella yksin viime vuosikymmeninä tullut proletariaatin valtavimmaksi joukkoliikkeeksi, ja pysyy se sellaisena, niitä harvinaisia hetkiä

*) Mukanajuoksijaksi sanotaan sellaista, joka kuulumatta sosialidemokratiseen järjestöön kuitenkin äänestää sitä vaaleissa. Amerikassa sitä sanotaan sympathiseeraajaksi, suosiolliseksi puolueelle. — Suom. muist.

lukuunottamatta, joissa koko kansanjoukko yhtäikaa jonkun tapauksen vaikutuksesta joutuu kiehumatilaan, ilman että vaalitaistelu olisi räjähdystä estävänä varaventtiilinä. Uus-aikaisten liikevälineitten ohella on juuri yleinen äänioikeus luomassa sellaisten suurten joukkoliikkeiden edellytyksiä, se kun herättää valtiollisen harrastuksen maan kaukaisimmilla-kin perukoilla ja edistää suurten joukkojen sulattamista yhdeksi koko maata käsittäväksi puoluejärjestöksi, jossa nurkakuntaiset samoin kuin ammattieroavaisuudetkin katoavat ja joka mitä voimakkaimmin vaikuttaa valitsijain suureen joukkoon kaikissa maan osissa.

Tämä tekee mahdolliseksi joukkoliikkeet niin laajat, että ne ovat ennen kuulumattomat.

Yleinen äänioikeus ei siis poista joukkoliikkeiden mahdollisuuksia eikä niihin johtavia seikkoja. Se voi vain kuten joukkojen järjestökin vähentää monien tällaisten pohjaa ja tilaisuuksia, mutta ei kokonaan niitä hävittää.

Äkillisten joukkoliikkeiden täydellinen estäminen tulisi vain siinä tapauksessa kysymykseen, että yleisen äänioikeuden ja proletariaatin järjestöjen onnistuisi poistaa se perussyys, joka kapitalistisen tuotantotavan aikana pakottaa sellaisiin joukkoliikkeisiin, alituinen joukkojen kurjistumispainostus, joka yhäti katkeroittaa joukkoja, niin että tarvitaan vain suuria kiihoittavia tapauksia, jotta ne nousevat yrittämään äkkitempauksilla sortonsa poistamista. Kapitalistinen tuotantotapa synnyttää välttämättömyydellä kapitalistiluokassa pyrkimystä yhä enemmän polkea kansanjoukkoa alemmaksi, sitä kuten sanotaan kurjistuttaa. Yhtä välttämättömästi herää köyhälistössä vastustuspyrkimys, taistelu kurjuutta vastaan. Siihen perustuu luokkataistelun kiertämättömyys, joka käy sitä kiihkeämmäksi, mitä kauemmin se kestää, mitä taistelukykyisemmiksi taistelussa ja taistelun kautta vastustajat tulevat ja mi-

tä valtavammin heidän elintasonsa käyvät, mitä enemmän kapitalistit yhä lisääntyvän riistämisen kautta kohoavat köyhälistöä ylemmäksi.

Tämän kurjuus ei kyllä aina suorastaan kasva, mutta kasvaa sen kiihtymys, sen tarve heittää pois räsitus, joka siitä tuntuu yhä tuskallisemmalta.

Samalla synnyttää kapitalistinen tuotantotapa myös välttämättömyydellä erinäisiä tilanteita, joissa kansanjoukkojen kurjuus kärjistyy huippuunsa. Nämät ovat tilanteita, joissa kaikki suurten joukkoliikkeiden edellytykset yhtyvät ja nämä itse yks kaks kuohahtavat korkealle. Sellaisia tilanteita synnyttävät liikepulat pitkin työttömyyskausineen, verokiristykset, hintain kohoamiset ja sota.

Jos eivät vuosikymmeninä 1871:n jälkeen äkilliset joukkoliikkeet olekaan näytelleet suurta historiallista osaa, kuten edellisenä satana vuotena, niin ei tämä johtunut pelkästään siitä, että Länsi-Europan kansat saivat valtiollisia oikeuksia ja järjestäymismahdollisuuden. Se johtui pikemmin ja pääasiassa niistä erikoisista taloudellisista oloista, jotka sittemmin ovat vallinneet ja jotka hetkeksi saattoivat herättää sellaisen uskon, että kapitalistisen tuotantotavan kurjistuttavat kehityspyrkimykset ja joukkokihtymyksen erikoiset synnyttäjät, kallos aika, liikepulat, sota, olivat jo voitettut.

Heti jälkeen 1871 vaikutti merentakainen ja venäläinen elintarvekilpailu sen että elintarpeitten hinnat alenivat. Sen vaikutusta vielä seitsen- ja kahdeksankymmenluvulla lamautti silloin vallinnut suunnaton liikepula, joka eri maissa synnytti levottomuuksia — Wienin katukahakat 1884, taistelu Trafalgar Squarella Lontoossa 1887 j. n. e. Mutta sitten alkoi edellisen vuosisadan viime vuosikymmenen alusta nousuaika, vain hetkellisten pulain keskeyttämä, joka toi mukanaan palkkain kohoamisia, samalla kun elintarpeitten hinnat laskeutuivat tai

eivät ainakaan vakinaisesti kohonneet. Ja silloin säästyivät myös Europa neljäkymmentä vuotta sodan hävitykseltä.

Me tiedämme kaikki nyt, että tämä ei ollut alkua kapitalismin pysyvälle lievempiin muotoihin pukeutumiselle, vaan lyhyt välinäytös, erikoisten yhteensattumain synnyttämä, joka taas muutaman vuoden kuluttua väistyi synkeään kapitalistisen riistodraaman kaikkien kauhujen tieltä.

Perussyynä olojen näennäiseen lieventymiseen sitten vuoden 1871 oli Yhdysvaltain rautatieverkon laajeneminen, jonka kautta kapitalismille avautui ääretön alue asumatonta maata, johon nähden ei vielä ollut käytännössä maan yksityisomistus. Mutta tämä kommunistinen kapitalismin lievennys ei voinut sen hallituksen alaisena ikuisesti kestää. Nyt on kaikki maa Yhdysvalloissa yksityisomaisuutta ja sen kautta on kapitalismin kurjistava vaikutus taas päässyt täyteen valtaansa.

Elintarpeitten hinnat ovat viime puolen vuosikymmenen kuluessa yhtä mittaa kohonneet ja tämä kohoaminen uhkaa käydä pysyväksi.

Amerikan maan yksityisomaisuuden hintoja kohottavaa vaikutusta lisää vielä Venäjän ja Amerikan ryöstöviljelyksen seuraukset, tuottajien ja kauppiaitten liittojen kasvaminen, ehkä myös kultatuotannon kumous. Teknilliset edistykset ja uusien kultakerrosten löytö ovat mahdollisesti laskeneet kullaan tuotantokustannuksia ja sen kautta kullan arvoa nopeammin kuin elintarpeitten arvoa, kun maatalouden tuottavaisuus kohoaa vain hitaasti maan yksityisomaisuuden aiheuttaman ehkäisyn johdosta, sekä teknillisesti takapajuksen pienviljelyksen ja työläisten maanpaon kautta. Kun vielä lisätään kohoavat suojelustullit ja viime vuosien verojen kohotukset, niin ovat jotenkin kaikki kalliin ajan syyt mainitut. Ne ovat kaikki luonteeltaan jatkuvia. Eivätpä vallassaolevat luokat hyvällä luovu maantuotetuille eikä veronkorotuksista, nehan

ovat luonnollinen seuraus imperialistisesta siirtomaa- ja varustautumiskuumesta, joka on vallannut kapitalismin.

Tämä on viimeisenä neljänäkymmenenä vuotena tullut koko mailman herraksi, lukuisia teollisuuksia syntyy Europan ulkopuolella, yhä kohoavat liikepulat ja yhä voimakkaammaksi käy yksityisten teollisuusvaltioiden pyrkimys saada itselleen markkinoita, vaikutusalueita ja raaka-aineiden hankintapaikkoja; syntyy toiselta puolelta uusaikainen tullipolitiikka, toiselta imperialismi, varustautumiskilpailu merellä, kasvava verorasitus, keskeymätön sodanvaara, jota vielä lisää kaukaisen Idän herääminen.

Täten eivät vain kärjisty luokkavastakohdat ja luokkataistelut, vaan syntyvät myös suuremmassa määrässä kuin pitkään aikaan valtavin, äkillisten joukkoliikkeiden edellytykset. On erikoinen historian iva, että tämä uusi joukkoliikkeiden aikakausi Länsi-Europassa alkaa tänä vuonna (1911) Englannissa, siinä maassa, jonka proletaaristen järjestöjen ja kansanvaltaisten oikeuksien puolesta luultiin paremmin kuin minkään muun maan olevan sellaisista vapaan, ja jota tässä suhteessa kaikki sen kunnioittajat ovat ylistäneet rauhallisen kehityksen mallimaaksi.

Sota ja kallis aika olivat joukkoliikkeiden suuret nostattajat Ranskan vallankumouksessa. Hintain kohoaminen ja sodanvaara, ehkäpä pian sota paljoo hävittävämpänä kuin sata vuotta sitten, ovat taas tulleet aikamme merkiksi. Siksi myös uhkaavat suuret äkilliset kansanliikkeet taas esittää suurta historiallista osaa. Jos niin tapahtuu, silloin menettää yhteiskunnallinen kehitys taas paljon vakavuuttaan, ja esiintyy tempauksittain, aavistamattomampana; se voi tuottaa meille yllättäviä, valtavia voittoja, mutta myös väliin tuskallisia tapioita.

Mutta kuinka mahtaviksi joukkoliikkeitä kuvitellaankaan, jotka saattavat syntyä tästä tilanteesta, ei niillä kuitenkaan enää tule olemaan täysin samaa luonnetta kuin ennen. Neljän vuosikymmenen valtiolliset oikeudet ja köyhälistön järjestöt eivät voi mennä jälkiä jättämättä. Järjestyneitten ja valistuneitten ainesten lukumäärä kansanjoukoissa on tullut niin suureksi, ettei se voi olla tuntumatta äkillisissäkin purkauksissa, kuinka yllättäen nämä voivatkin tulla, kuinka valtava lieneekin se kiihtymys, josta ne johtuvat, kuinka paljon niiltä puutuneekin suunnitelmallista johtoa.

Näyttää mahdottomalta, että sellaiset purkaukset enää koskaan voisivat maissa, missä on voimakas sosialidemokratia ja vankat ammattijärjestöt, tulla mielettömiksi tai taantumukselliseksi, kuten olivat Gordon-levottomuudet Englannissa 1780 tai Espanjan kapina 1808. Itse Venäjälläkin on sosialistisesti ajatteleva köyhälistö jo 1905 tehnyt pogrommit mahdottomiksi kaikkialla, missä se vallitsi. Ne olivat mahdolliset vain siellä, missä vallankumous oli poljettu alas.

Mutta ei vain päämäärään, vaan myöskin toimintatapaan nähden täytyy järjestyneitten ja harkitsevain ainesten vaikutuksen olla tuntevan järjestyttömiin, pelkkäin vaistojen ja tarpeitten varassa kulkeviin joukkoihin; ne tulevat pidättämään toisia tuloksettomista teoista, toivottomista yrityksistä, varottamaan asetetuista ansoista, kavalasta provokatsioonista, ja kehottavat lopettamaan liikkeen, kun se uhkaa mennä hukkaan.

Me uskallamme toivoa, että epäonnistumiset, kuten äkilliset joukkoliikkeet niin usein ovat epäonnistuneet, eivät enää tule niin tuhoisissa muodoissa, kuin ennen useimmin oli laita.

Jos kuitenkin tappio tulee, silloin tietävät työläiset, joille toiminta järjestöissä on opettanut malttia, kuria ja luottavaisuutta asiaansa, kestää epäonnistumisen lujemmin, peräytyä järjestyksessä, paniikitta, epätoivotta ja jälleen kokoontua

asiasta neuvottelemaan. Tämänkin täytyy vaikuttaa järjestyttömään joukkoon ja kohottaa sen siveellistä ryhtiä.

Mutta jos joukkoliike onnistuu, jos se esiintyy joukkojen niin valtavalla voimalla, niin suurella kiihtymyksellä ja esteet murtavalla vimalla, niin laajalla alueella, niin yllättävällä äkillisyydellä sellaisessa vastustajille sopimattomassa tilassa, että se vaikuttaa vastustamattomasti, silloin voi joukko tänään käyttää voittoaan paljoa paremmin kuin ennen. Olemme jo viitanneet siihen, että järjestyneen joukon voitot päinvastoin kuin järjestyttömäin eivät ole lyhytikäisiä eivätkä toisten hyväksi tulevia, että sillä on elimensä, edustajat ja toimitsijat, jotka sopimusten, lakien y. m. s:n kautta merkitsevät voiton. Mutta järjestyneen ja järjestyttömän joukon edut ovat samat. Sosialidemokratisten ja sosialistista, ei ammattikunnallista leimaa kantavain taloudellisten järjestöjen laitokset toimivat kaikkien hyväksi. Missä näillä järjestöillä on lujat juurensa, siellä ovat ohi ne ajat, jolloin proletariaatti äkkiliikkeissä saamainsa voittojen kautta tuotti hyötyä yksityisille, vastustajien joukossa silloin vastustuspuolueena oleville ryhmille. Vastaisuudessa osaa se itse ne käyttää hyväkseen.

Järjestyneiden ja järjestyttömäin joukkojen yhteistointa suurissa äkillisissä liikkeissä voi saada kuulumattomia, tähän saakka tuntemattomia muotoja. Äskeiset levottomuudet Englannissa esittivät sangen ominaisia ilmiöitä. Mutta siitä ei vielä edeltäpäin voi mitään sanoa.

Mitä laajemmat äkilliset joukkoliikkeet taas tulisivat historiallista osaa näyttelemään, sitä arvioimattomampi aines tulisi valtiolliseen elämäämme tuoden mukanaan meille kaikille mitä suurimpia yllätyksiä, iloista ja kiusallista laatua. Kehitys ilmenisi taas rymähdyksellisenä, kuten oli laita Europassa 1789—1871.

Se seikka, olisiko tämä meille epämukavaa vai eikö, ei muuta asiaa rahtuakaan.

N. k:n Marxin romahdusopin kanssa ei tällä käsityksellä ole mitään tekemistä. Marx ei ole koskaan sellaista teoriaa esittänyt. Jopa hän otaksui, että sellaisessa maassa kuin Englannissa voisi proletariaatti rymähdyksittä saada valtiovallan käsiinsä.

Niistä muodoista, joiden kautta köyhälistön luokkataistelu eri asteillaan on kulkeva, ei Marx eikä hänen oppilaansa ole mitään erikoista teoriaa asettaneet. Jos me siis näemmekin lähiajan valtiollisen ja yhteiskunnallisen tilanteen olevan täynnä uhkaavia rymähdyksiä, johtuu tämä nykyhetken tilanteesta saamastamme käsityksestä eikä mistään yleisestä teoriasta.

Mutta johtuuko tämän tilanteen erikoisuudesta erikoisen, uuden taktiikan välttämättömyys? Jotkut ystävämme väittävät niin. He tahtovat korjata menettelytapamme.

Yksityiskohtaisemmin voisi tästä puhua, jos he esittäisivät määrättyjä ehdotuksia. Tätä ei kuitenkaan ole tähän mennessä tapahtunut.

Ennen kaikkea olisi tiedettävä, odotetaanko uusia taktillisia *periaatteita* vaiko uusia *menettelytapoja*. Erikoiset tilanteet vaativat varmastikin erikoiset menettelytapansa. Mutta niitä ei voi edeltäpäin määritellä, niiden täytyy seurata kunkin-aikaisesta tilanteesta. Jos tämä on laita yleiseen, niin on se erikoisesti totta tapahtumiin niin kuin äkillisiin joukkoliikkeisiin nähden, jotka ovat aivan arvaamattomat, joista ei voi edeltäkäsän mitään varmaa sanoa, joiden esiintymisen aika ja laatu jopa itse esiintymisenkin ovat aivan epävarmat.

Sellaisiin tapahtumiin nähden ei voi muuta kuin pyrkiä siihen etteivät ne tapaisi meitä aivan valmistautumattomina. Me olemme niihin nähden sitä valmiimmat ja voimme joka het-

ki sitä tarkoituksenmukaisemmin toimia, mitä voimakkaammat ja toimintakykyisemmät ovat järjestömme ja mitä selkeämpi käsityksemme, mitä paremmin me ymmärrämme valtiota ja yhteiskuntaa, mitä parempi selko meillä on vastustajamme tarkoituksista ja voimista, kuten proletariaatin mielialoista ja voimakeinoistakin.

Järjestöjen kehittäminen, kaikkien valta-asemain valtaus, jotka voimme omin voimin vallottaa ja pitää, valtion ja yhteiskunnan tutkiminen ja joukkojen valistaminen: muita tehtäviä emme nyt vielä voi tietoisesti ja suunnitelmallisesti itsellemme emmekä järjestöillemme asettaa. Arvaamattomia seikkoja voimme ajatella, mutta emme niihin nähden taktillisia määritelmiä laatia.

Ne menettelytapatehtävät, joita nyt voimme ja joita meidän täytyy itsellemme asettaa, eivät merkitse ollenkaan uutta taktiikkaa, vaan sen jatkamista ja varmistamista, joka on neljän vuosikymmenen aikana vienyt puolueemme voitosta voittoon.

JOUKKOLIIKE

JA

VALLANKUMOUS

Kirj. Anton Pannekoek.

Viime vuosien valtiollinen ja yhteiskunnallinen kehitys on nostanut kysymyksen joukkoliikkeistä yhä enemmän etualalle. Venäjän vallankumouksen opetusten perusteella tunnusti (Saksan) puolue ne teoreettisesti luokkataistelukeinoiksi; Preussin äänioikeustaistelussa ilmenivät ne 1908 ja 1910 tuotta pikaa käytännössä suuremmoisella tavalla; ja siitä pitäen ovat ne, vain aika ajoin vaalitaistelun vaatimusten takia syemmälle jääden, olleet perinpohjaisen käsittelyn ja keskustelun alaisena. Tämä kehitys ei ole mikään sattuma. Toiselta puolen on se köyhälistön kasvavan voiman vaikutusta, toiselta puolen on se kapitalismin uuden, imperialismiksi nimitetyn ilmenemismuodon välttämätöntä seurausta.

Imperialismin syitä ja sen vaikuttavia voimia ei meidän tässä tarvitse kosketella; esitämme vain yhteenvedon sen ilmauksista ja vaikutuksista: mailmanvaltapolitiikka, sotavarustukset, varsinkin laivastojen rakentelu, siirtomaavaltaukset, kasvava verotaakka, sodan vaara, yhä lisääntyvä väkivaltaisuuden ja herruuden henki porvaristossa, taantumus sisäisissä oloissa, yhteiskunnallisen uudistustoiminnan pysähtyminen, työnantajain yhteenliittyminen, ammatillisten taistelujen yhä

vaikeammaksi käyminen, hintain yleinen kohoaminen. Kaikki tämä saattaa työväenluokan uuteen taisteluasemaan. Ennen uskalsi se väliin toivoa voivansa hitaasti mutta varmasti tunkeutua eteenpäin, ammatillisesti parantaen työehtojaan, valtiollisesti saaden yhteiskunnallisia reformeja ja lisätä valtiollisia oikeuksiaan. Mutta nyt on sen ponnistettava kaikki voimansa, jottei joutuisi heitetyksi takasin elintasoonsa ja oikeuksiinsa nähden saavuttamistaan asemista. *Sen hyökkäys on ennen kaikkea muuttunut puolustukseksi.* Sen kautta tulee luokkataistelu terävämmäksi ja yleisemmäksi; paremman aseman houkuttelevaisuuden sijaan tulee aseman huonontumisen torjumisvälttämättömyys taistelun pakottavaksi voimaksi. Uusilla vaaroilla ja yllätysrymähdyksillä uhkaa imperialismi kansanjoukkoja — pikkuporvarillisia luokkia kuten työläisiäkin — ja ruoskien ajaa ne vastarintaan; verot, hintain kohoaminen ja sodanvaara tekevät katkeran torjumistaistelun välttämättömäksi. Mutta näiden seikkain lähtökohdista ovat vain osittain parlamenttipäätökset ja voidaan niitä vastaan siitä syystä vain osittain parlamentissa taistella. Joukkojen on itsensä astuttava taisteluasemaan, välittömästi osotettava vaikutuksensa ja harjotettava painostusta vallitsevia luokkia vastaan. Tähän välittömän toiminnan välttämättömyyteen yhtyy myöskin sen mahdollisuus köyhälistön kasvavan voiman takia; yhä enemmän syntyy ristiriitaa parlamentin kuten myös meikäläisten parlamenttiryhmäin näiden ilmiöiden torjumisvoimattomuuden ja työväenluokan kasvavan valtatietoisuuden välillä. Siksi ovat joukkoliikkeet luonnollinen seuraus uusaikaisen kapitalismin imperialistisesta kehityksestä ja muodostavat ne yhä enemmän sitä vastaan käytävän taistelun välttämättömän muodon.

Imperialismi ja joukkoliikkeet ovat uusia ilmiöitä, joiden olemusta ja merkitystä vain vähitellen voidaan käsittää ja

henkisesti omaksua. Tämä käy päinsä vain puolueväittelyn kautta ja niitä käsittelevätkin useimmat väittelyt viime vuonna. Ne tuovat mukanaan mullistuksen ajattelu- ja tuntemistavoissa, *henkisen uudestisyntymän*, joka nousee yläpuolelle etupäässä parlamentaarisesta taistelutavasta johtuvan radikalismiin ja revisionismiin vastakkaisuuden. Ne erottavat, vain toistaiseksi tai pysyvästi, sellaisia, jotka tähän saakka ovat olleet mitä läheisimpiä rintamatovereita ollenkaan tietämättä mistään ristiriidoista keskenään ja tuntuvat ne väittelyt siksi ensi kohaukseltaan valitettavilta ja kiusallisilta väärinkäsityksiltä, jonka takia riidat tulevat erikoisen teräviksi. Sitä välttämättömämpää on käydä selvittämään eroavaisuuksia, käydä tutkimaan taistelutaktiikan perusteita. Tulemme myöhemmin väitellen koskettelemaan kahta Kautskyn artikkelia viime vuodelta.

1. PORVARISTO JA KÖYHÄLISTÖN VOIMA.

Valtiovalta on se yhteiskunnan elin, joka määrää oikeuden ja lain. Valtiollisen herruuden, valtiovallan valtauksen täytyy siksi olla jokaisen kumouksellisen luokan pyrkimyksenä. Nyt pitää porvaristo valtiovaltaa hallussaan ja käyttää sitä saadakseen oikeuden ja lain kapitalistisen etunsa mukaiseksi ja pysyttääkseen ne siinä. Mutta se jää yhä enemmän vähemmistöksi, joka vielä lisäksi yhä nopeammin menettää taloudellista merkitystään, tärkeyttään tuotantoprosessissa. Työväenluokka muodostaa yhä kasvavan kansanenemmistön, jonka kässissä tärkein taloudellinen tehtävä on; siinä on varmuus, että se on kykenevä valtaamaan myös valtiollisen herruuden.

Tämän valtiollisen kumouksen ehtoja ja tapoja sietää lähemmin tarkastella. Miksi ei työväenluokka, vaikkakin se

pääluvultaan ja taloudelliseen tärkeyteensä nähden on porvaristoa voimakkaampi, yhä vieläkään ole voinut vallottaa valtaa? Miksi on miltei aina sivistysajan historian kestäessä pieni riistävä vähemmistö voinut hallita suurta riistettyä kansanjoukkoa? — Siitä syystä, että vielä monet voimatekijät tulevat tässä kysymykseen.

Ensimmäinen näitä voimatekijöitä on vallitsevan vähemmistön henkinen ylemmyys. Luokkana, joka elää yliarvosta ja jolla on käsissään tuotannon johto, on sillä käytettävänä koko henkinen kehitys, koko tiede; katseensa kantaessa yli koko yhteiskunnan saattaa se, vaikka kapinoivat joukot sitä mitä pahimmin uhkaavat, keksiä yhä uusia apukeinoja ja yllättää yksinkertaiset joukot väliin valppaudella ja kestävyydellä, väliin kavalalla petollisuudella. Jokainen vanhan ajan orjakapina ja jokainen keskiajan talonpoikaissota tarjoovat siitä esimerkkejä. Henkinen valta on mitä mahtavin valta ihmiskunnassa. Porvarillisessa yhteiskunnassa, jossa joku määrä henkistä sivistystä tulee kaikkien luokkien osaksi, tulee valtaluo-kan sivistysyksinoikeuden tilalle sen pyrkimys hallita henkisesti kansanjoukkoja. Koulun, kirkon ja porvarillisten lehtien kautta huokuu se yhä köyhälistön suuriin joukkoihin porvarillisia katsantokantoja. Henkinen riippuvaisuus porvaristosta on köyhälistön heikkouden pääsyynä.

Valtaluo-kan toinen ja sen tärkein voimatekijä on sitten sen kiinteä, vankka järjestäyminen. Hyvin järjestäytynyt pieni joukko on aina voimakkaampi kuin suuri järjestäytymätön joukko. *Tämä hallitsevan luokan järjestö on valtiolta.* Se ilmenee virkamiehistön yhtenäisyytenä, jota viranomaisten ollessa kansanjoukkojen keskellä johdetaan hallituskeskuksesta määrättyllä tavalla. Tuo pääpaikasta lähtevän tahdon yhtenäisyys muodostaa tämän järjestön sisäisen voiman ja olemuksen. Sen kautta on sillä myös valtava siveellinen, esiinty-

misvarmuutena ilmenevä ylivoima hajanaisiin joukkoihin nähden, joista kukin vetää omaa köyttään. Se muodostaa siten jättiläispolyypin, joka keskusaivostosta komennettavine, mitä hienoimmiksi haarautuvine ulottimineen tunkeutuu maan joka kulmaan, yhtenäisen elimistön, johon nähden muut ihmiset, kuinka lukuiset lienevätkään, ovat vain voimattomia atoomeja. Jokaiseen yksilöön, joka ei pysy kuuliaisena, tarttuu tämä taidokas koneisto miltei automaattisesti ja murskaa hänet; ja tieto tästä pitää joukkoja kurissa.

Mutta kun kapinan henki valtaa joukot ja häviää kunnioitus korkeita viranomaisia kohtaan sekä joukot liittyvät yhteen siinä mielessä, että he helposti parista virkamiehestä selvän tekevät, silloin on valtiolla vielä voimakkaampia materiaalisia valtakeinoja — poliisi ja armeija. Nekin ovat vain pikku joukkoja, vähemmistöjä, mutta murha-aseilla varustettuina ja ankarana sotakurin vankoiksi, kestäviksi elimistöiksi kiinnittäminä vaikuttavat ne kuin automaattiset koneet käskijänsä kädessä. Niiden voimaa vastaan on kansanjoukko turvaton, vaikka se koettaisi asestautuakin.

Nouseva luokka voi vallata valtiovallan ja pitää sitä hallussaan taloudellisen tärkeytensä ja voimansa perusteella; niin porvaristo kapitalistisen tuotannon johtajana ja rahan haltijana. Mutta mitä tarpeettommaksi sen taloudellinen tehtävä käy ja se vaipuu loisasemaan, sitä enemmän myös katoaa tämä sen voimatekijä. Silloin myös menee sen arvoasema ja henkinen ylemmyys, ja lopuksi jää sen vallan ainoaksi perustaksi valtiovalta kaikkine valtakeinoineen. Jos köyhälistö haluaa vallata herruuden, täytyy sen voittaa valtiovalta, se linoitus, jonka suojaan hallitseva luokka on turvautunut. Köyhälistön taistelu ei ole vain taistelua porvariston kanssa *valtiovallasta* pyrkimysten päämääränä, vaan on taistelua *valtiovaltaa vastaan*. Yhteiskunnallisen vallankumouksen ratkais-

tava tehtävä on siis lyhyesti lausuttuna: kohottaa köyhälistön voima niin korkealle, että se on yläpuolella valtion voiman; ja *tämän kumouksen sisältö on valtion valtakeinojen tuhoaminen ja lopettaminen köyhälistön valtakeinojen kautta.*

Köyhälistön voiman muodostaa ensiksikin meidän toimenpiteistämme riippumaton tekijä, joka jo yllä on mainittu: sen lukumäärä ja sen taloudellinen merkitys, joita taloudellinen kehitys yhäti kohottaa ja jotka tekevät työväenluokan yhä enemmän määrääväksi yhteiskuntaluokaksi. Tämän rinnalla ovat nuo suuret voimatekijät, joiden kohottaminen koko työväenliikkeen päämääränä on: *tieto ja järjestäytyminen*. Tieto on ensimmäisessä, yksinkertaisimmassa muodossaan luokkatietoisuutta, joka vähitellen kohoaa selkeäksi käsitykseksi valtiollisen taistelun ja yleensä luokkataistelun olemuksesta kuten myös kapitalistisen kehityksen luonteesta. Luokkatietoisuutensa kautta vapautuu työläinen henkisestä riippuvaisuudesta porvaristoon nähden, hänen valtiollisen ja yhteiskunnallisen tietämisensä kautta murtuu hallitsevan luokan henkinen ylemmyys ja jää sille vain raaka aineellinen voima. Jokaisen kuluvan päivän historia osottaa meille, missä määrin köyhälistön etujoukko jo on tässä kohdin valtalukon yläpuolella.

Järjestäytyminen on ennen hajallisten yksilöiden yhtymien kokonaisuudeksi. Sen sijaan että kunkin yksilön tahto ennen oli muista riippumaton, merkitsee järjestäytyminen yhtenäisyyttä, kaikkien eri tahtojen samaa suuntaa. Niin kauan kuin yksityisten atoomien voimat ovat suunnatut kaikille tahtoille, tuhoavat ne toisensa vaikutuksen ja on niiden kokonaistulos nolla; mutta kun ne kaikki suuntautuvat yhtä kohti, on koko joukko tämän voiman, tämän yhteistahdon takana. Sideväline, joka yksilöt pitää koossa ja ne pakottaa yhdessä kulkemaan, on kuri, joka vaikuttaa sen, että jokainen ei saa

määrätä toimintaansa oman käsityksensä, oman taipumuksensa, oman etunsa mukaan, vaan on se kokonaisuuden tahdon ja edun määrättävänä. Tottumus järjestetyssä suurtuotannossa alistaa oman toimintansa kokonaisuuden alaiseksi antaa proletariaatille sellaisen järjestäytymisen edellytyksen. Luokkataistelukäytäntö sen rakentaa, tekee yhä laajaperäisemmäksi ja luo sen sisäisen pitimen, kurin, yhä lujemmaksi. Järjestäminen on köyhälistön valtavin ase. Sen valtavan voiman, joka on hallitsevan luokan kiinteässä järjestäytymisessä, voi voittaa vain enemmistön järjestäytymisen vielä suurempi voima.

Näiden tekijäin: taloudellisen merkityksen, tietämisen ja järjestäytymisen alituisen kasvamisen kautta kohoaa köyhälistön voima vallitsevan luokan voiman yläpuolelle*); siten on vasta saatu yhteiskunnallisen kumouksen edellytys. Tässä käy nyt selväksi, missä mielessä oli harhaluulo vanha ajatus vallata äkkiä valtiovalta vaikka vähemmistönkin käsiin. Se ei kyllä ollut edeltäpäin ihan mahdollon ja olisi se voinut kehitystä valtavasti sysätä eteenpäin; mutta kumouksen ydin on toki aivan toinen. Kumous muodostaa päättymän syvälle käyvässä muutosprosessissa, joka täydelleen mullistaa riistetyn kansanjoukon luonteen ja olemuksen. Ennen hajanaisesta, tietämättömäin, ahdaskatseisten yksilöiden joukosta, joista kukin näki vain omat olonsa, noudatti vain omaa etuansa, tulee kiinteä sotajoukko laajakatseisia taistelijoita, jotka antavat yhteisedun johtaa itseään. Oltuaan ennen voimaton, taipuisa, kuollut, toimeton massa tietoisien, järjestetyn herravallan rinnalla, joka sen pani liikkeelle omia tarkoituksiaan varten, muodostuu se järjestetyksi ihmiskunnaksi, joka on kykenevä tie-

*) Miten nämät tekijät eduskunnallisessa ja taloudellisessa taistelussa yhä kasvavat, sen jätämme nyt sivuun viitaten kirjaamme "Työväenliikkeen menettelytavasta", jossa sitä käsitellään perusteellisesti.

toisin tahdoin osansa määräämään ja astumaan uhmaten vanhoja valtiaitaan vastaan. Oltuaan passiivinen tulee siitä aktiivinen joukko, omaelämäinen elimistö omine luomine koossapitimiseen ja jäsenistöineen, omine tietoisuuksineen ja omine elimineen. Pääomavallan tuhoamisen perusehto on se, että proletaarijoukko on kiinteästi järjestetty ja täynnä sosialismin henkeä; kun tämä ehto on riittävässä määrässä täytetty, on pääomavalta käynyt mahdottomaksi. Tämä joukkojen nousu, niiden järjestäytyminen ja tietoisiksi tuleminen muodostaa siksi jo oleellisesti välttämättömän sosialismin siemenen. Kapitalistisen valtion herruus, joka ennen pakkovallallaan yritti ehkäistä uuden elävän elimistön vapaata kehitystä, käy yhä enemmän kuolleeksi verhoksi, sellaiseksi kuin munankuori on linnunpoikasen ympärillä — se murtuu. Olkoon tämän murtaminen, vallan valtaus, vielä valtavankin työn ja taistelun takana: oleellisen perustan, josta kaikki riippuu, sen edellytyksen ja pohjan muodostaa proletaarisen elimistön kohoaminen, työväenluokan voittoa varten tarpeellisen vallan muodostuminen.

2. VALTIOLLISEN VALLAN VALTAUS.

Parlamentaarisen vallan valtauksen harhaluulo nojautuu perusajatukseen, että kansan valitsema parlamentti on tärkein lainlaadinnan elin. Jos kerran *parlamentarismi ja demokratia* (eduskunnallinen hallitus ja kansanvalta) ovat vallalla, jos parlamentti komentaa koko valtiovaltaa ja kansan enemmistö parlamenttia, niin muodostaisi poliittis-parlamentaarinen taistelu, s. o. kansanenemmistön vähittäinen voittaminen eduskuntatyön kautta, valistus ja vaalitaistelu, suoran tien valtiovalan valloitukseen. Mutta nämä edellytykset puut-

tuvat; niitä ei ole missään, kaikkein vähimmin Saksassa. Ne on ensin perustuslakitaistelujen, varsinkin kansanvaltaisen äänioikeuden valtauksen kautta luotavat. Muodolliselta puoleltaan katsoen on valtiollisen vallan valtauksessa kaksi puolta: ensiksi sitä varten tarpeellisten perustuslaillisten edellytysten, valtiollisten oikeuksien kansanjoukoille hankkiminen, ja toiseksi näiden oikeuksien oikea käyttö, kansanemmistön voittaminen sosialismin puolelle. Missä demokratia jo vallitsee, on toinen tehtävä tärkein; missä taas kansanjoukot jo ovat voitettut, mutta nuo oikeudet puuttuvat, kuten on laita Saksassa, ei valtataistelun painopiste ole taistelu jo olevilla oikeuksilla, vaan taistelu poliittisten oikeuksien hankkimiseksi.

Nämät olot eivät tietenkään ole sattuman kaupalla tällaiset; kansanvallan perustuslaillisen pohjan puuttuminen on maassa, missä on hyvin kehittynyt työväenliike, pääomavallan välttämätön muoto. Se ilmaisee, että tosiasiallinen valta on omistavan luokan käsissä. Niin kauan kuin tämä valta on murtamatta, ei porvaristo tarjoa meille muodollisia keinoja, millä se voitaisiin rauhallisesti saada pois tieltä. Se on kukistettava, *sen valta murrettava*.

Valtiosääntö ilmaisee luokkien valtasuhteen; mutta tämän on taistelussa osottauduttava. Rajanmuutos luokkien perustuslaillisiin oikeuksiin nähden on vain siten mahdollinen, että taistelevien luokkien valtakeinot törmäävät vastakkain ja mittelevät voimiaan. Mikä muodolliselta puoleltaan on taistelua tärkeimmistä valtiollisista oikeuksista, on syvimmältä olemukseltaan todellisuudessa molempien luokkien koko voiman yhteeniskeminen, niiden voimakkaimpain valtakeinojen taistelu tarkoituksella heikontaa toisiaan ja lopuksi toisensa tuhota. Vaihdelkoot taistelussa voitot ja tappiot, myönnetyt ja taantumusajat, sillä voi olla vain yksi loppu, se että toinen

taistelevista makaa voitettuna maassa, kun sen valtakeinot ovat tuhotut ja valtiollinen herruus jää voittajan saaliiksi.

Tähänastisessa taistelussa ei vielä kumpikaan luokka ole voinut käyttää voimakkaimpia voimakeinojaan. Vallitseva luokka ei suureksi surukseen ole voinut käyttää voimakkainta asettaan, sotilasvaltaansa parlamenttaarisessa taistelussa, ja toimettomana, voimatta sitä estää, on sen täytynyt katsella kuinka köyhälistö on yhä voimaansa kartuttanut. Siinä on parlamenttaarisen taistelutavan historiallinen merkitys aikana, jolloin köyhälistö, heikkona vielä, teki ensi nousuaan. Mutta eipä ole köyhälistökään siinä tuonut vahvimpia voimakeinojaan esille; vain sen pääluku ja sen valtiollinen äly pääsivät näkyviin; mutta ei sen tärkeys tuotantoprosessissa eikä sen valtava järjestymisvoima — jota on käytetty vain ammattiyhdistystaistelussa, eikä poliittisessa taistelussa valtiota vastaan — ole päässeet toimimaan. Tähänastiset taistelut ovat pohjaltaan olleet vain etuvartiotaisteluita päävoiman vielä ollessa reservinä molemmin puolin. Tulevissa taisteluissa vallasta täytyy kummankin luokan käyttää terävimpiä aseitaan, vankimpia valtakeinojaan: *jollei niitä mitellä keskenään, ei ole ratkaiseva valtasuhteitten siirtyminen mahdollinen.* Vallitseva luokka on yrittävä verisin keinoin lyödä työväenliikkeen maahan. Köyhälistö tulee ryhtymään joukkoliikkeisiin, lähtien kokousten ja katumielenosotusten yksinkertaisimmasta muodosta ja edeten suurlakon mahtavimpaan muotoon.

Nämät joukkoliikkeet edellyttävät jo valtavaa voimainkehitystä; ne ovat mahdolliset ainoastaan kehityksen korkealla asteella, sillä ne vaativat työväen taholta sellaisia henkisiä ja siveellisiä ominaisuuksia, tietoja ja kuria, jotka voivat olla vasta pitkään valtiollisten ja taloudellisten taistelujen hedelmänä. Jos mieli joukkoliikkeiden menestyä, täytyy työväellä olla niin paljon valtiollista ja yhteiskunnallista tietoa,

että se itse voi tuntea ja arvioida sellaisten taisteluiden edellytykset, vaikutukset ja vaarat, niiden alkamisen ja keskeytyksen.

Kun valtaloukka häikäilemättä käyttää valtakeinojaan, lyömällä alas lehdet, kieltämällä kokoukset ja vangitsemalla taistelun johtojoukon tekee mahdottomaksi työläisten keskenäiset neuvottelut, yrittää väärillä tiedonannoilla sitä lamauttaa — silloin riippuu köyhälistön selkeästä käsityksestä ja vankasta kurista, sen itseluottamuksesta, sen solidariteetista (keskenäisestä edesvastuuntunteesta) ja sen innostuksesta suureen yhteiseen asiaan, voiko se ja missä määrin menestyä. Porvarisvaltion auktoriteettivallalla esiintyvä mahti ja kapinallisten työväenjoukkojen vallankumouksellisten hyveiden mahti mittailevat silloin, kumpi voimakkaammaksi osoittautuu.

Meidän täytyy olla varuillamme siltä varalta, että valtio ei häikäile tarttua äärimmäisiin keinoihinsa. Joko hyökätessään tai puolustaessaan itseään, kummassakin tapauksessa tulee köyhälistö, kun se tähän aseeseen tarttuu, vaikuttamaan valtiovaltaan, siihen suorastaan tehoamaan, harjottamaan siveellistä painostusta, sille tahtonsa määrittelemään. Tämän mahdollisuus perustuu siihen tosiasiaan, että valtiovalta suuressa määrin on riippuvainen taloudellisen elämän häiriintymättömästä kulusta. Jos tuotantoprosessin säännöllinen kulku joukkolakkojen kautta häiriintyy, pannaan valtiolle kerta kaikkiaan tavattoman vaikeita tehtäviä.

Sen on palautettava ”järjestys”, mutta miten? Se voi ehkä estää joukkojen mielenosotukset, mutta se ei voi niitä pakottaa menemään työhön; se voi korkeintaan yrittää saada ne hajalle. Jos näissä uusissa oloissa, jolloin omistavat luokat ovat pelon ja kiihtymyksen vallassa vaatien hallitusta joko tarttumaan asioihin tai myöntymään, viranomaiset hätääntyvät,

jos niiltä puuttuu vankkaa yhtenäistä tahtoa, niin on valtion sisäinen voima, sen varmuus, sen auktoriteetti, sen voiman lähde vioittunut. Vielä huonommin ovat sen asiat, jos liikennelakot lisäksi sotkevat paikallisviranomaisten ja keskusvallan yhteyden ja siten hajottavat koko järjestön yksityisiin jäseniinsä, pilkkovat tuon jättiläispolyypin voimattomina hyppeleviksi paloiksi — kuten Venäjän vallankumouksen lokakuunlakoissa hetkisen oli asianlaita.

Joko hallitus silloin yrittää väkivaltaa, ja silloin riippuu proletariaisesta päättäväisyydestä, auttaako se; tai yrittää se myönnytyksillä ja lupauksilla joukkoja taivuttaa — silloin on joukkojen taistelu vienyt voittoon kokonaan tai osittain. Tietenkään ei juttu siihen lopu. Jos on tärkeä oikeus voitettu, voi seurata lepoaika, jolloin sitä käytetään äärimmäiseen rajaansa saakka. Mutta silloin täytyy taistelun yhä uudelleen lehahtaa liekkiin; hallitus ei voi rauhallisesti myöntää valtiollisia oikeuksia, jotka antavat joukoille ratkaisevan valta-aseman, ja se yrittääkin ne taasen ottaa pois, toiselta puolel eivät joukotkaan voi pysähtyä, ennenkuin niiden käsissä on valtiovalta. Yhä viriää siis taistelu uudelleen, asetuu järjestömahti järjestömahtia vastaan, yhä uudelleen täytyy valtiovallan antautua joukkoliikkeiden, sitä hajottavain, tuhoavain joukkoliikkeiden alaiseksi. Taistelu lakkaa vasta silloin, kun lopuksi valtiojärjestön täydellinen tuho on toteutettu. *Enemmistön järjestö on silloin osottanut ylivoimaisuutensa, siten että se on tuhonnut hallitsevan vähemmistön järjestön.*

Mutta tämä päämäärä voidaan saavuttaa vain sen kautta, että joukkoliikkeet samalla vaikuttavat mitä syvimmin itse köyhälistöönkin ja sen uudistavat. Samoin kuin edellisetkin valtiolliset ja taloudelliset taistelut kohottavat ne köyhälistön voimaan, vain paljoa laajemmalla, valtavammalla ja perin-

pohjaisemmalla tavalla. Kun esiintyvät joukkoliikkeet, jotka koko yhteiskunnallista elämää mitä syvimmin järkyttävät, niin tempautuvat liikkeelle kaikki henget; jännityksellä ja tarkkuudella seuraavat tapausten kulkua nekin, jotka muuten ovat tyytyneet kerran viitenä vuotena vaalilippunsa jättämään. Ja itse osanottajissakin, joiden on mitä tarkimmin ja kiinteimmin jännitettävä koko mielensä seuraamaan valtiollista asemaa, joka määrää heidän toimintansa, terottuu selkeä yhteiskunnallinen käsitys, valtiollinen laajakatseisuus sellaisina valtiollisen ratkaisun aikoina muutamissa päivissä enemmän kuin ennen vuosissa. Näiden taisteluiden asettamat korkeat vaatimukset synnyttävät itse käytännöllisen taistelun voiton ja tappion kokemusten kautta ne keinot mitä se tarvitsee. Taisteluiden kehityksen mukana kehittyy köyhälistön kypsyyskin, joka tekee sen taas kykeneväksi uusiin, vaikeampiin taisteluihin.

Tämä ei koske vain valtiollista älyä, vaan myös järjestäymistä. Kuitenkin väitetään usein asian olevan päinvastoin. Monet pelkäävät, että nämät vaaralliset taistelut voivat tuhota köyhälistön järjestön, sen tärkeimmän voimakeinon; ja tähän ajatukseen perustuu ennen kaikkea niiden vastenmielisyys joukkolakkojen käyttöön nähden, joiden tehtävänä on johtaa nykyisiä suuria proletaarijärjestöjä. He pelkäävät, että proletaaristen järjestöjen ja valtiojärjestöjen tärmätessä yhteen edelliset heikompina vetäisivät lyhyemmän tikun. Sillä valtiolla on vielä valta ilman muuta lakkauttaa työväenjärjestöt, jotka rohkenevat lähteä taisteluun sitä vastaan, tuhota niiden toiminta, ottaa kassat takavarikkoon, vangita johtajat; eikä sitä varmaankaan oikeudelliset eikä siveelliset arvelut siitä pidätä.

Mutta sellaiset väkivaltakeinot eivät sitä kuitenkaan tule auttamaan; se voi siten vain tuhota ulkopuolisen muodon,

mutta ei saata satuttaa sen sisäiseen olemukseen. Köyhälistön järjestöä, jonka me nimitämme sen tärkeimmäksi voima-keinoksi, ei ole sekotettava yhteen sen nykyisten järjestöjen ja liittojen kanssa, joissa se ilmenee vielä vankan porvarillisen järjestyksen luomissa olosuhteissa. *Näiden järjestöjen olemus on henkistä laatua, se on köyhälistön luonteen täydellinen uudistuminen.*

Tuhotkoon vallitseva luokka häikäilemättömästi käyttäen lainlaadinnallista ja poliisivaltaansa järjestöt näennäisesti: silti eivät työläiset kumminkaan muutu entisiksi yksilöllisiksi ihmisiksi, jotka vain oma oikku, oma etu panee liikkeelle. Niissä pysyy sama henki, sama kuri, sama yhdysside, sama solidariteetti, sama järjestyneen toiminnan tottumus kuin niissä oli, ja tämä henki luo itselleen uusia toimintamuotoja. Vaikka sellainen väkivaltateko sattuisi raskaastikin, köyhälistön *oleellista* voimaa se ei koske, yhtä vähän kuin sosialismiin voi sattua sosialistilaki, joka esti säännöllisen yhdistys- ja agitatsioonimuodon.

Päinvastoin vahvistuu järjestö suuressa määrin joukko-taisteluissa. Sadattuhannet työläiset, jotka vielä pysyvät meistä erillään välinpitämättömyyden tai pelon takia tai kun eivät usko asiaamme, tempaantuvat silloin liikkeelle ja liittyvät taisteluun. Sen sijaan että tähänastisten jokapäiväis-taistelujen historian hitaasti madellessa aatteellisilla eroavai-suuksilla on suuri ja työväkeä hajottava merkitys, murtautuu kumousaikoina, jolloin taistelu saa terävämpiä muotoja ja tuo nopeita ratkaisuja, alkuperäinen luokkatunne vastustamatto-masti esille — jollei vielä ensi iskulla, niin sitä varmemmin sen jälkeen. Ja samalla vahvistuu järjestön sisäinen lujuus; tuollaisten ankarain taisteluiden vaatimusten mitä kovimmalle koetukselle paneva kuri tulee teräksenlujaksi, koska sen täytyy. Juuri näiden taisteluiden kautta kohoaa köyhälistön

nyt vielä riittämätön voima niin korkealle, kuin on välttämättöntä yhteiskunnan herruutta varten.

Mutta jollei hallitseva luokka kykenekään käyttäen terävintä taistelukeinoaan veristä väkivaltaa, sellaisissa joukko-taisteluissa tuottamaan työläisille varmaa tappiota? Keväiset äänioikeusmielenosotukset v. 1910 osottivat, että se ei epäile käyttää väkivaltaa. Mutta silloin osottautui myös, että poliisin sapeli on voimaton päättävää kansanjoukkoa vastaan. Se saattaa sattua kipeästi yksityisiin henkilöihin, mutta sellaisen väkivallan tarkotusta säikyttää joukko pois aikomastaan mielenosotuksesta ei voitu saavuttaa satatuhatpäisen joukon päättäväisyyttä, innostusta ja kuria vastaan.

Tosin näyttää asia toiselta, kun sotaväki komennetaan kansanjoukkoja vastaan; sen raskasaseisten rivien laukauksia vastaan ei kansanjoukko voi mielenosotustaan suorittaa. Mutta se ei vallitsevaa luokkaa auta. Sillä armeija on kokoonpantu kansan lapsista ja yhä enemmän nuorista proletaareista, jotka jo isänsä kodista ovat luokkatietoisuuden mukaansa saaneet. Tämä ei merkitse sitä, että ne ilman muuta kieltäytyvät olemasta aseita porvariston käsissä; rautainen kuri kyllä koneellisesti syrjäyttää muut miitteet. Mutta kuten jo oli josain määrin entisajan palkkasoturijoukkojen laita, ettei niitä ajan pitkään voitu käyttää kansanjoukkoja vastaan, on uuden ajan kansanarmeijaan nähden vielä enemmän totta. Sellaiseen sotaväen käyttöön nähden ei lopulta rautaisinkaan kuri auta.

Ei mikään tuhoa kuria niin varmasti kuin uusittu, pari kertaa toteutettukin, kehotus ampua kansaa, omia luokkatovereita, jotka rauhallisesti haluavat kokoontua tai käyskenellä. Juuri pitääkseen armeijan kurin vallankumouksen varalta järkyttämättömänä on Saksan junkkerihallitus tähän saakka mahdollisimmassa määrin välttänyt sotaväen käyttöä

lakoissa. Se on viisaasti ajateltu, mutta ei pelasta. Taantumukselliset, jotka yhäti kiihottavat työväen kysymystä "sotilaallisesti ratkaisemaan", eivät aavista, että he siten vain kiirehtivät omaa tuhoaan. Jos hallituksen täytyy käyttää sota-väkeä köyhälistön joukkotoimia vastaan, niin menettää tämä ase yhä enemmän voimaansa. Se on kuin välkkyvä miekka, joka herättää kunnioitusta ja voi lyödä syviä haavoja, mutta joka, niinpiankuin se joutuu käytäntöön, alkaa tulla käyttökelvottomaksi. Ja jos tämä ase heiltä häviää, silloin on hallitsevan luokan kädestä pudonnut sen viimeinen, voimakkain ase ja se on turvattomana edessämme.

Yhteiskunnallinen kumous on kaikkien hallitsevan luokan voimakeinojen, varsinkin valtion vähittäistä, asteettaista tuhoamista ja köyhälistön voiman alituista kohoamista korkeimpaan täydellisyyteensä saakka. Jo tämän aikakauden alkuun mennessä on köyhälistön täytynyt saavuttaa verraten korkea määrä luokkatietoista älyä, henkistä voimaa ja vankkaa järjestäymistä ollakseen kykenevä seuraaviin vaikeihin taisteluihin; mutta vielä on tämä kaikki epätäydellistä. Valtion ja valtalukon arvo on joukoissa, jotka niissä näkevät vihollisensa, jo hukkaantunut, mutta niiden valta-asema on murtumaton vielä. Kumouskauden lopulla ei siitä ole mitään jällellä; koko työväenluokka on silloin täysin järjestyneenä, osansa selkeällä tietoisuudella määrittelevänä hallitsemaan kykenevänä joukkona valmis ja voi käydä ottamaan käsiinsä tuotantojärjestön.

3. JOUKKOLIIKE.

Viime lokakuulla tutkistelee toveri Kautsky artikkelisartikkelissa "Joukon liike" suurten kansanjoukkojen toimintojen muotoja, ehtoja ja vaikutuksia. Vaikka nämä kirjoitukset

epäilemättä ovat syntyneet siitä syystä, että viime vuosina puolueen keskuudessa on ollut yhä enemmän puhetta joukkoliikkeistä, täytyy jo alunpitäen muistuttaa, että niissä ei ole kysymystä asetettu niin, että se vastaisi viimeaikaista ilmiötä. Kautsky huomauttaa aluksi, että hän tietenkään ei käsitä joukkoliikkeillä sitä, että järjestyneen työväen liikkeet järjestöjen kasvaessa tulevat yhä laajemmiksi, vaan suurten, "järjestymättömien, tilapäisesti yhtyvien ja taas sitten hajaantuvien katujoukkojen esiintymistä. Sillä, että pannaan merkille kuinka valtiolliset ja taloudelliset liikkeet yhä enemmän muuttuvat joukkoliikkeiksi, ei suinkaan ole myönnetty, että se erikoinen joukkoliikkeen laji, jota lyhyesti merkitään katu-liikkeeksi, olisi kutsuttu yhä edelleenkin esittämään suurta osaa." Kautskyn mielestä on siis kaksi toimintamuotoa, jotka ovat aivan erilaiset. Toisella puolen tähänastinen työväen taistelumuoto, jossa pieni kansan ydinjoukko, järjestynyt työväki, joka käsittää ehkä vain kymmenennen osan omistamattomasta kansanjoukosta, käy valtiollista ja ammatillista taisteluaan. Toisella puolen suuren järjestymättömän joukon ("massan"), "kadun", liikunta sen jostain syystä noustessa ja tarttuessa historian kulkuun. Kautskyn mielestä on kysymys siitä, tuleeko edellämainittu tulevaisuudessakin olemaan proletariaatin ainoa liikkumismuoto, vai onko jälkimäinenkin, joukkojen liikunta, vielä esittävä tärkeitä osaa.

Mutta milloin viime vuosien puoluekeskustelussa on painostettu joukkoliikkeiden välttämättömyyttä, kiertämättömyyttä tai tarkoituksenmukaisuutta, ei ole koskaan ollut tuosta vastakohtasta kysymystä. Ei ole keskustelu koskenut pelkkää merkillepanoa, että taistelumme käyvät yhä laajemmiksi, eikä myöskään järjestymättömien joukkojen esiintymistä valtiolliselle näyttämölle, vaan kolmatta, *järjestyneen työväen tiettyä uutta toimintamuotoa.*

Uusiaikainen kapitalismin kehitys on pakoittanut luokkatietoisien työväen tähän uuteen toimintatapaan. Imperialismin suurin vaaroin sitä uhatessa, taistelussaan suuremmasta vallasta valtiossa, enemmistä oikeuksista, on se pakoitettu mitä tarmokkaimmalla tavalla tuomaan tahtonsa esille toisia, kapitalismin mahtavia voimia vastaan — tarmokkaammin kuin on mahdollista sen parlamenttiedustajain suun kautta. Sen täytyy itsensä esiintyä, tarttua valtiolliseen taisteluun ja yrittää joukkojen painolla vaikuttaa hallitukseen ja porvaristoon. Kun me puhumme joukkoliikkeistä ja niiden välttämättömyydestä, tarkotamme sillä järjestyneen työväenluokan parlamentin ulkopuolella tapahtuvaa valtiollista toimintaa, jolloin ne itse esiintymisensä kautta vaikuttavat politiikkaan välittömästi eikä edustajain kautta.

Se ei ole samaa kuin 'katu'-joukon liike; vaikka näet katumielenosotuksetkin kuuluvat sen toimintatapoihin, on juuri sen voimakkain muoto, suurlakko, suoritettava tyhjin kaduin. Taloudelliset taistelut, joissa jo ennestäänkin joukot itse esiintyvät, muodostavat niinpiankuin ne synnyttävät suuria valtiollisia vaikutuksia, jo itsestään ylimeno-asteen tähän valtiolliseen joukkotoimintaan. Joukkoliikkeiden käytännöllinen kysymys on siis vain köyhälistöjärjestöjen toimintapiirin laajentaminen.

Nämä joukkoliikkeet ovat mahdollisimmassa määrin vastakkaiset niille historiallisille kansanliikkeille, joita Kautsky tutkii joukkoliikkeinä. Silloin yhtyivät joukot hetkeksi saman suuren yhteiskunnallisen voiman yhteiseksi tahdoksi puristamina; sitten hajosi joukko taas entisiksi hajallisiksi yksilöiksi. Nyt ovat joukot jo edeltäkin järjestyneet, niiden toiminta on, jo edeltä harkittu ja valmistettu ja niiden päätyttyäkin jää joukko yhteen. Silloin, vanhain joukkoliikkeiden aikana, saattoi tarkoituksena olla vain vihatun hallituksen kukistami-

nen, siis hetkellinen vallan valtaus yhden ainoan kumouksellisen toimenpiteen kautta; ja sitten, kun tämä tarkoitus oli saavutettu, joutui joukon taas hajaantuessa herruus kuitenkin pienelle joukolle jälleen, ja vaikka kansa koettikin saada valtaansa yleisen äänioikeuden kautta varmistetuksi, ei se kuitenkaan voinut estää uutta luokkavaltaa.

Meidän luokkaliikkeessämme on tosin myöskin vallan valtaus kyseessä, mutta me tiedämme, että sen voi suorittaa vain hyvin järjestynyt sosialistinen joukko. Silti on toimintojemme välitön päämäärä yhäkin joku määrätty reformi tai myönnytys, askel eteenpäin vihollisen valtaa perääntymään painettaessa, askel eteenpäin omaa valtaa rakennettaessa. Ennen ei voitu kansanmahtia rakentaa pysyväiseksi eikä varmaksi; se saattoi kuohahtaa vain hetken äkillisiksi, valtaviksi purkauksiksi ja heittää pois sorto-ikeen; mutta sitten vuoti se taas kuiviin ja uusi herruus laski valtaansa voimattoman kansanjoukon. Kaiken luokkavallan poistaminen, joka on meidän silmämäärämme, on mahdollinen vain sen kautta, että nyt on vähitellen ja järkkymättömästi rakentunut pysyvä kansan mahti, jopa siihen määrin, että se rusentaa porvariston valtiovallan ja hajottaa sen olemattomiin. Ennen täytyi kansan nousujen joko saavuttaa koko päämääränsä tai menivät ne hukkaan, kun niiden voima ei siihen riittänyt. Meidän joukkoliikkeemme eivät voi mennä hukkaan; ne eivät ole turhat, vaikka ei asetettua päämäärää saavutetakaan, jopa aika-ajottaiset taka-askeleetkin ovat tulevaa voittoa luomassa. Vanhat joukkoliikkeet käsittävät aina vain pienen osan koko väestöstä: pääkaupungin kansanluokkien jonkun osan nousu ja yhteenliittyminen riitti usein kukistamaan hallituksen, eikä enempi ollut kokoon saatavissakaan. Nyt käsittävät joukkoliikkeemme kylläkin aluksi vähemmistön; mutta kun ne vetävät mukaansa yhä suurempia ennen toimeittoman

väestön piirejä ja liittävät ne armeijaamme, kasvaa joukkoliikkeiden kokonaisuudesta lopuksi suuren riistetyt kansanjoukon liike, joka tekee kaiken luokkavallan jatkumisen mahdolltomaksi.

Vaikka näin teenkin eron sen välillä, mitä nykyisin puolueessa käsitetään joukkoliikkeellä ja mitä Kautsky sillä käsittää, ei hänen tutkimuksensa silti ole tarpeeton. Sillä eihän ole mahdotonta, että tulevaisuudessakin sattuu purkautua äkillisiä valtavia miljoonapäisten järjestymättömien joukkojen kuohahduksia jotain hallitusta vastaan. Kautsky osottaa — ja täydellä syyllä — monipuolisesti, että parlamenttarismi ja ammattiyhdistysliike, sen sijaan että ne tekisivät suoran joukkotoiminnan tarpeettomaksi, vasta oikeastaan toteuttavat niiden perusedellytyksen. Elintarpeiden kalleus ja sota, jotka entisaikana niin usein ajoivat joukot kumousliikkeisiin, ovat nytkin tuntuvassa läheisyydessä. Siksi on meille mitä tärkein tutkia sellaisten äkillisten joukkoliikkeiden luonnetta, perusteita ja vaikutuksia mahdollisimmassa määrin historiallisten tosiasian valossa.

Kuitenkin täytyy sen tavan, jolla Kautsky tämän tutkimuksen suorittaa, herättää vakavia arveluita. Jo lopputuloksissa ilmenee tämä puutteellisuus. Mikä kokonaisvaikutus jää lukijalle toisesta kirjotuksesta, jossa käsitellään historiallisia joukkojen liikehtimisiä? Joukko vaikuttaa väliin vallankumouksellisesti, väliin taas taantumuksellisesti; se vaikuttaa tuhoavasti, väliin hyödyttäen, väliin vahingoittaen, milloin se kuohahtaa liikkeelle, kun sitä vähimmin odottaa; milloin se tykkäänään jättää tulematta, kun sen odottaa esiintyvän.

“Joukkoliikkeiden vaikutukset ja ilmenemismuodot voivat siis olla mitä moninaisimmat. Niitä on vaikea edeltäpäin arvioida, sillä edellytykset, joista ne riippuvat, ovat mitä monimutkaisimmat. Ne vaikuttavat miltei aina joko yllättävästi,

kaikki odotukset voittaen, tai pettymystä herättävästi.” (Kautsky.)

Lyhyesti puhuen niistä ei oikeastaan voi mitään sanoa, ei mitään varmaa arvioida, kaikki on tilapäistä ja epävarmaa. Tulos ei siis ole mikään tulos; tutkimus on monista hyvistä ja arvokkaista yksityishuomioista huolimatta jäänyt tuloksettomaksi. Mistä tämä riippuu. En voi paremmin sen syitä selvittää muutoin kuin esittämällä, mitä seitsemän vuotta sitten arvostellessani teleoloogista historiankäsitystä*) kirjoitin:

“Jos käsittelee joukkoa (”massaa”) aivan yleiseen, koko kansana, niin huomaa, että vastakkaisten käsitysten ja tahtojen hävitessä ei jää mitään muuta jällelle kuin tahdoton, oikukas, hillitön, luonnepiirteitä puuttuva, passiivinen joukko, joka häilyy sinne tänne moninaisten pyrkimysten välillä, kohoavan toimintahalun ja tylsän välinpitämättömyyden välillä—juuri sellaiseksihan ”vapaamieliset” kirjailijat mieluummin kansaa kuvailevat. Todella täytyykin porvarillisten tutkijain silmissä näyttää siltä, että yksilöiden ollessa loppumattoman moninaiset aateperäinen (abstraktinen) käsitysikin yksilöstä tulee kuvaukseksi kaikesta, mikä tekee ihmisen täydelliseksi, eläväksi olennoksi, niin että jällelle jää vain ”massa”, jolla ei ole ominaisuuksia. Sillä he eivät tunne mitään väliastetta pienimmän yksilön, yksityisen henkilön, ja aivan yleisen, kaikkia erottavia piirteitä vailla olevan, toimeettoman joukon välillä; he eivät tunne luokkia. Tähän verraten on sosialistisen historiankäsityksen voima siinä, että se loi järjestyksen ja järjestelmän persoonallisuuksien loppumattomaan moninaisuuteen osottamalla yhteiskunnan olevan jakautuneen luokkiin. Joka luokassa ovat yksilöt yhdessä ja on heillä jotenkin samat pyrki-

*) Tarkottaa sellaista historiankäsitystä, jonka mukaan historialla on jokin edellä määrätty päämäärä, jota kohti se kulkee.
Suom. muist.

mykset, samat tahdot, samat katsantokannat, mitkä ovat vastakkaiset toisten luokkien pyrkimysten, tahtojen ja katsantokantain kanssa. Jos historiallisissa joukkoliikkeissä erottaa eri luokat, niin ilmenee ennen sekamelskaisesta sumukuvasta kerrassaan selkeä luokkien taistelu, jossa vaihtelevat hyökkäyksen, peräytymisen, puolustuksen, voiton ja tappion hetket. Verrattakoon vain Marxin esityksiä 1848 vallankumouksista porvariskirjailijain kuvauksiin. Luokka on yhteiskunnassa yleinen seikka, joka samalla on säilyttänyt erikoisen sisältönsä; jos ottaa pois tämän erikoisen, jotta saisi käsiinsä jotain yleisinhimillistä, niin ei jää mitään varmaa jällelle. Yhteiskuntatieteellä voi olla sisältöä vain siinä tapauksessa että se käsittelee luokkia, missä yksilön sattumavaraisuus on poistunut ja samalla ihmisen yleisoleellinen, määrätty, muista erotettu tahto ja tunteminen on jäänyt puhtaaseen, abstraktiseen muotoon.”

Marxin oppilaiden joukossa ei kukaan ole niin sattuvasti todistanut tämän marxilaisen teorian merkitystä historian tutkijan apuneuvona kuin juuri Kautsky historiallisissa kirjotelmissaan; se loistava selkeys, jonka hän luo kaikkialle, johtuu pohjaltaan siitä, että hän kaikkialla tunkeutuu luokkiin, niiden asemaan, etuihin ja katsomuksiin ja niistä selittää niiden teot. Mutta tällä kertaa on hän jättänyt marxilaiset apuneuvot kotiin eikä siksi olekaan päässyt tuloksiin. Missään kohdin hänen historiallista esitystään ei ole puhetta joukkojen erikoisesta luokkaluonteesta; väitellessään Le Bonia ja Krapotkinia vastaan valaisee hän vain epäoleellista psykologista vaikutinta; taloudellisen vaikuttimen, josta juuri joukkoliikkeiden muodon ja päämäärän erilaisuudet johtuvat, jättää hän huomioon ottamatta.

Ryysyköyhälistön, joka ilman omaa tarkotusta osaa vain ryöstää ja tuhota, pikkuporvarien, jotka Pariisissa nousivat ka-

tusuluille, uuden ajan palkkatyöläisten, jotka joukkolakolla puristavat itselleen valtiollisia reformeja, taloudellisesti takapajuisten maiden talonpoikain — kuten 1808 Espanjan ja Tyroolin — jotka nousevat uusaikaisten lakien keinotekoista heille tyrkyttämistä vastaan, — kaikkien näiden liikkeet ovat aivan erilaiset ja voidaan niiden menettelytapain ja vaikutusten erikoisluonne käsittää vain tutkimalla niiden luokkasemaa ja luokkatuntemuksia. Mutta jos ne erotuksetta lyödään "joukkoliikkeen" nimityksen alaisiksi, voi siitä syntyä vain sekamelskä, joka luo kaikkea muuta kuin selvyyttä. Espanjalaisten sissisodan esittäminen taantumuksellisenä joukkoliikkeenä, joka hyödyllisten ranskalaisten tilalle toi valtaan "pappien, aatelisten ja hovilaisten taantumusjoukkion", saattaa juuri taisteltaessa mustansinistä liittoa*) vastaan tuntua hyvin houkuttelevalta, mutta ei se vastaa Kautskyn muuten käyttämää historiallista esitystapaa. Kun hän viittaa kesäkuun teurastuksiin (1848) varottavana esimerkkinä hallituksen provoseeraamasta, vereen tukahutetusta joukkoliikkeestä, nykyisen sukupolven hyödyksi ja opiksi, niin puuttuu siitä oleellinen tosiasia, se että tässä olivat vastakkain kaksi joukkoa, porvarillinen ja proletaarinen. Niin joutuu jokainen historiallinen ilmiö väärään valoon, jos yrittää saada sen joukkoliikkeiden sisällyksettömän — yleisen käsitteen alaiseksi, laiminlyöden esittää sen oleelliset, erikoiset luonnepiirteet.

Tämä puute vaikuttaa myös, kun kolmannessa kirjoituksessa tutkitaan "joukkoliikkeiden historiallisia muutoksia." Taaskin käsitellessään proletaaristen joukkoliikkeiden edellytyksiä ja vaikutuksia luo Kautsky koko joukon arvokkaita ja tärkeitä esityksiä, mutta sittenkin täytyy arvostella hänen

*) Saksan valtakopla. — Suom. muist.

kokonaiskäsittelyään. Kautsky näkee, että nykyaikaisilla joukkoliikkeillä on toinen luonne kuin entisillä, mutta hän etsii tuon erotuksen perustetta ennen kaikkea järjestäymisestä ja valistuksesta.

“Mutta kuinka mahtaviksi joukkoliikkeitä kuvitellaan, jotka saattavat syntyä tästä tilanteesta, niillä ei kuitenkaan enää voi olla täysin samaa luonnetta kuin ennen. Neljän vuosikymmenen valtiolliset oikeudet ja proletaariset järjestöt eivät ole voineet mennä jälkiä jättämättä. Järjestyneiden ja valistuneiden ainesten lukumäärä kansanjoukoissa on tullut niin suureksi, että se ei voi olla tuntumatta äkillisissäkin purkauksissa, kuinka yllättäen nämät voivatkin tulla, kuinka valtava lieneekin se kiihtymys, josta ne johtuvat, kuinka niiltä mahtaneekin puuttua järjestelmällistä johtoa.”

Tässä on siis kerrassaan jätetty huomioon ottamatta pääasiallinen vastakohta entisten ja nykyisten ja tulevien joukkoliikkeiden välillä: uusaikaisten joukkojen *aivan toinen luokka-olemus*. Järjestymättömyyden joukkojen täytyy nykyisin esiintyä aivan toisin kuin entisajan kansanjoukot esiintyivät, sillä ne eroavat toisistaan niinkuin *proletaariset joukot eroavat porvarillisista*. Historian kansanliikkeet olivat porvarillisten joukkojen toimintaa; käsityöläiset, talonpojat ja pikkuliikkeiden pikkuporvarillisesti tuntevat työläiset niissä esiintyivät. Koska nämät luokat taloudellisen luonteensa puolesta olivat yksilöllisiä, täytyi joukon heti hajautua yksilöiksi, kun liike oli ohi. Nyt ovat suuret toimintakykyiset joukot etupäässä proletaareja, suurpääoman palveluksessa olevia työläisiä, joilla on aivan toinen luokkaluonne ja jotka ajatuksiinsa, tunteisiinsa ja olemukseensa nähden ovat aivan erilaiset kuin vanha pikkuporvaristo.

Tähän perusluonteen erilaisuuteen nähden ei järjestyneitten ja järjestymättömäin joukkojen vastakohta kylläkään ole

merkityksetön — sillä kouluutus jo kokemus on tuntunut hyvinkin muuten samassa asemassa olevissa työväenluokan jäsenissä — mutta se on kuitenkin sivuasia. Usein on jo osotettu, etteivät kaikki työväen ryhmät ole samassa määrin järjestettävissä. Työläisillä kapitalismin eniten kehittyneissä ja keskittyneissä liikkeissä, liittouneen pääoman teollisuudessa, rautatieliikkeissä, osittain kaivoksissakin on taloudellisella järjestäytymistyöllä edessään suurempia vaikeuksia kuin vähemmin keskitettyssä suurteollisuudessa. Syy on selvä: pääoman — tai työnantajavaltion — valta esiintyy niihin nähden niin valtavan suurena ja painavana, että vastarinta järjestäytymisenkin kautta näyttää toivottomalta. Nämät joukot ovat syvimmältä olemukseltaan yhtä proletaariset kuin mitkä muut tahansa; työ pääoman palveluksessa on niihin iskenyt vaistomaisen kurinsa. Niiden taistelut ovat tähän asti olleet luonteeltaan välittömiä purkauksia; mutta ne ovat siinä osottaneet hämmästyttävää kuria ja keskenäistä vastuuntunnetta sekä järkkymätöntä lujuutta taistelussa, kuten siitä etenkin Amerikassa ovat viime vuosina trustien työssä olevat järjestymättömät joukot kauniita esimerkkejä antaneet.

Tosin puuttuu niiltä kokemusta, kestävyyttä ja käsityskykyä, joka saavutetaan vasta pitkäaikaisen käytännöllisen taistelun kautta. Mutta niissä ei ole järjestymättömän pikkuporvariston yksilöllistä piirrettä. Niiden luokka-asema vaikuttaa sen, että ne salaman nopeudella käsittävät järjestäytymisen ja sosialistisen luokkataistelun opit sekä käyttävät niitä hyväkseen. Jos niitä pitää vaikeasti tai ei ollenkaan järjestettävänä, niin koskee tämä vain nykyistä yhteiskunnallista järjestäymistä, ei taistelukuria ja järjestäymishenkeä, ei kykyä ottaa osaa proletaarisiin joukkoliikkeisiin. Niin pian kuin jonkun tapahtuman kautta pääoman voima ei enää näytä niin valtavalla ja voittamattomalla, astuvat ne taisteluun eikä ole

suinkaan mahdotonta, että ne joukkoliikkeissä näyttelevät vielä suurempaakin osaa kuin nyt järjestyneet.

Täten liittyy järjestymättömän joukon liike itsestään järjestyneitten joukkojen liikkeeseen, jota alussa käsittelimme. Joukkoliikkeet, joihin järjestynyt työväki päättää ryhtyä, vetävät nopeasti köyhälistön laajemmat joukot mukaansa ja kohoavat siten vähitellen koko köyhälistöluokan liikkeiksi. Tälöin haihtuu nykyisin vielä niin suurelta näyttävä erotus järjestyneiden ja järjestymättömäin välillä; tämä ei tapahdu siten että jälkimäiset kaikki liittyvät nykyisiin järjestöihin — sillä ei ole varmaa, voivatko nämätkään nykyisessä muodossaan pysyä — vaan siten, että tässä taistelutavassa kaikki osottavat samalla tavoin kuria, solidariteettia, sosialistista ymmärrystä ja luokkaansa kohtaan uskollisuutta. Sosialidemokratian tehtävä on — nykyisessä puoluemuodossaan tai missä muussa muodossa se esiintyykin — henkisesti tulkita, mitä tämä joukko tuntee, johtaa sen liikettä ja järjestää se kokonaiseksi.

Toisellaisen kuvan saa Kautskyn esityksestä. Liittyen historiallisiin tutkimuksiinsa, joiden perusteella ei joukkoliikkeistä voi mitään varmaa sanoa, katsoo hän tulevienkin joukkoliikkeiden olevan valtavia purkauksia, jotka äkkiarvaamatta tulevat kuin luonnonmullistukset, esim. maanjäristys. Siihen saakka on työväenliikkeen kuljettava tähänastista tietään; vaaleja, lakkoja, parlamenttaarista työtä, valistusta, kaikki kulkee entistä latuaan mitään oleellista muuttamatta, kunnes äkkiä jonkun ulkonaisen aiheen herättämä valtava joukkoliike kohahtaa ja heittää kumoon nykyisen hallitusvalan. Tämä kävisi porvarillisten kumousten vanhaan malliin vain sillä erotuksella, että nyt on puoluejärjestö valmiina otamaan vallan käsiinsä, määrittelemään voiton hedelmät ja, sen sijaan että itse asettuisi uutena valtaloukkana syömään

joukon sille tulesta hakemia kastanjoja, niistä antaa osansa kaikille.

Tätä kantaa edusti Kautsky kaksi vuotta sitten suurlakosta keskusteltaessa — sen teorian mukaan on joukkolakko yksikertainen kumouksellinen ilmaus, jonka tarkoituksena on heittää kumoon kapitalistivalta yhdellä kertaa — se esiintyy nyt vain uudessa muodossa. *Se on toimettoman odotuksen teoriaa* — ei toimettoman siinä merkityksessä, ettei edelleen toimittaisi parlamenttaarisesti ja ammatillisesti, vaan siinä mielessä, että passiivina (odotellen) annetaan suurten joukkoliikkeiden luonnonmullistusten lailla tulla, sen sijaan että joka kerran oikeaan aikaan toimivasti käytäisiin niitä järjestämään ja painamaan eteenpäin. Tämä teoria on sama kuin puoluejohdon joukkoliikkeisiin nähden odotuksen kannalle asettuminen, ja siltä kannalta onkin ymmärrettävä puoluejohdon usein arvosteltu menettely, että se suurina hetkinä, jolloin joukkoliike uhkasi, jäi toimettomaksi ja pyrki vain äänioikeustaistelun katumielenosotukset mahdollisimman pian lopettamaan, että taas rauha vallitsisi.

Vastoin oppia *kumouksellisesta toiminnasta* köyhälistön puolelta, joka rakentaa valtansa yhä kohoavien joukkoliikkeiden aikana ja painaa yhä alemmaksi luokkavaltion vallan, ei tämä *passiivisen radikalism*in (odottavan jyrkkyyden) teoria odota mitään mullistusta proletariaatin tietoisien toiminnan kautta. Se yhtyy revisionismiin siinä, että meidän tietoinen toimintamme on vain parlamentissa ja ammattiyhdistyksissä tapahtuvaa, eikä silloin ole ihme, että sen käytäntö — kuten äsken jälkivaaliliitossa — osottaa lähentelemistä revisionistiin toimintaan. Se eroaa revisionismista vain siinä, että kun revisionismi itse tältä toiminnalta odottaa uudistusta, sosialismiin siirtymistä ja siksi reformeissa näkee huippunsa, ei Kautskyn kanta odota sitä, vaan odottaa kumouksellisia pur-

kauksia, jotka ryhmähdyksinä, meidän tahdostamme ja toiminnastamme riippumatta tulevat äkkiä kuin toisesta mailmasta ja pyyhkäsevät pois kapitalismin. Se on se "vanha koeteltu taktiikka", vain sen kielteinen puoli järjestelmäksi kohotettuna. Se on ryhmädysteoria siinä muodossa, jossa sitä vain porvarillinen väärinkäsitys esitti, nostettuna puolueopiksi.

Lopuksi sanoo Kautsky: "Jos me siis näemmekin lähiajan valtiollisen ja yhteiskunnallisen tilanteen olevan täynnä uhkaavia ryhmähdyksiä, johtuu tämä siitä, miten käsitämme tämän erikoisen aseman, eikä mistään yleisestä teoriasta. Mutta johtuuko aseman erikoisuudesta erikoisen, uuden taktiikan välttämättömyys? Jotkut ystävämme väittävät sitä. He tahdovat korjata taktiikkamme. Siitä voisi perusteellisemmin keskustella, jos heillä olisi määrättyjä ehdotuksia. Niitä ei ole tähän mennessä esiintynyt. Ennen kaikkea olisi tiedettävä, vaaditaanko uusia taktiikkaperiaatteita vaiko uusia menettelytapoja."

Tähän vastaan vain, että meidän ei tarvitse tehdä ehdotuksia. Se taktiikka, jota pidämme oikeana, *on jo puolueen taktiikka*; ilman eri ehdotuksia on se tullut käytäntöön joukkomielenosotuksina. Teoreettisesti on puolue sen jo tunnustanut Jenan puoluekokouksen päätöksellä, jossa puhutaan suurlakosta keinona uusien valtiollisten oikeuksien valtaamiseksi. Tämä ei merkitse sitä, että me olisimme kaikin puolin tyytyväiset viime vuosien puolueimenettelyyn, mutta eihän ole uutta taktiikkaa ehdotus, että puoluejohto ei pitäisi tehtävänäään mahdollisimmassa määrin tukahuttaa köyhälistön joukkoliikkeitä, ja että se ei kieltäisi keskusteluja taktiikasta. Kun me väliin puhumme uudesta taktiikasta, emme halua ehdottaa uusia periaatteita eikä toimenpiteitä — edellytämme näet, että aina menetellään niinkuin olot vaativat — vaan tarkotamme saada teoreettisesti selväksi *sen mikä todella juuri tapahtuu*.

Proletariaatin taktiikka on juuri mullistumassa tai paremmin sanoen, se laajenee juuri ottaen käytäntöön uusia, valtavampia taistelukeinoja; meidän puoluethtävämme on herättää joukoissa tämän tosiasian, sen syitten ja seurausten selkeää tietoisuutta. Meidän täytyy selittää, että se asema, joka syntyy joukkoliikkeiden yhä kasvaessa, ei ole tilapäinen, sellainen ettei siitä voi mitään sanoa, vaan on se kapitalismin viimeisen asteen pysyvä ja normaali-tila. Meidän on osoitettava, että tähänastiset joukkoliikkeet ovat vain alkuna kumouksellisille joukkoliikkeille, joissa köyhälistön, sen sijaan että passiivisesti odottaisi, kunnes ulkoa tulleet rymähdykset mailmaa järkyttävät, itsensä on alituisesti hyökäten tunkeuduttava eteenpäin ja kovalla, uhrautuvalla työllä rakennettava valtansa ja vapautensa. Tämä on se "uusi taktiikka", jota täydellä syyllä voi nimittää vanhan taktiikan positiivisen puolen luonnolliseksi jatkoksi.

4. TAISTELU SOTAA VASTAAN.

Olemme edellä kuvailleet perustuslakitaistelua sellaiseksi, jossa kummankin luokan voimakeinot törmäävät yhteen heikontaakseen toisiaan. Kuitenkin on selvää, että taistelun esine, valtiolliset perusoikeudet, vain on ulkonaisena muotona, aiheena, kun sen sijaan taistelun oleellinen sisältö on siinä, että luokat tuovat esille voimakeinonsa yrittäen tuhota ne toisiltaan. Siksiäpä voi sama taistelu leimahtaa toisistakin syistä; ei ole varmaa, että vain Preussin tai Saksan valtakunnan äänioikeudesta syntyvät suuret luokkataistelut, vaikkakin porvariston vallan murskaus itsestään tuo kansanvaltaisen perussäännön. Imperialistinen kehitys luo yhä uusia aiheita valtaviin riistettyjen luokkien taisteluihin pääomavaltaa vastaan, ja näihin keräytyy koko niiden voima. Tärkein näistä on *sodan vaara*.

Väliin kuulee sanottavan, ettei olisi puhuttava pelkästään

vaarasta tässä suhteessa. Sodat ovat aina olleet suuria maailmaa mullistavia vallankumouksen tienraivaajia. Kun näet kansanjoukot vielä ehkä kauankin sietäisivät pääomavaltaa kykenemättä sitä vastaan nousemaan, koska ne pitävät tätä valtaa voittamattomana, niin ajaakin sota, varsinkin epäonnistunut, ne toimintaan, heikentää hallitsevan hallitussuunnan auktoriteettia, paljastaa sen heikkoudet ja antaa sen kukistua joukkojen ryntäyksen painon alle. Tämä on epäilemättä totta ja siinä myöskin perussyy, miksi kumousmielisen työväestön olemassaolo on viime vuosikymmeninä ollut vankimpana rauhan valtana. Joukkojen välinpitämättömyys ja toimettomuus, pääomavallan vankimmat tukeet, väistyvät sodan aikana; kohoava kiihko ei köyhälistössä, jossa sosialistisella opilla on syvät juurensa, muutukaan kansalliseksi innostukseksi, kuten kehittymättömissä joukoissa, vaan kumoukselliseksi päättäväisyydeksi ja kääntyy se ensi sopivassa tilaisuudessa hallitusta vastaan. Sen tietää suurpääomakin ja siksi varoo se kevytmielisesti loihittamasta esiin europalaista sotaa, joka samalla merkitsisi vallankumousta. Mutta tästä ei suinkaan johdu, että meidän täytyisi sotaa toivoa. Ilman sitäkin on köyhälistö kykenevä liikkeittensä yhä nousevalla voimalla pääomavallan kukistamaan. Vain se joka epäilee proletariaatin kykyä toimia itsenäisesti, voi pitää sotaa vallankumouksen välttämättömänä edellytyksenä.

Aivan päinvastoin on asian laita. Emme saa olla kovin varmat siitä, että kumousvaaran tieto estää hallitsevia sodasta. Imperialistinen saaliinhimo ja siitä johtuvat riitaisuudet voivat vetää heidätkin sotaan, jota eivät suorastaan ole tahtoneet. Ja kun jossain maassa kumouksellinen liike on käynyt niin vaaralliseksi, että se on aivan läheisenä uhkana pääomavallalle, silloin ei tälle ole sodassakaan pahempaa pelättävää, vaan on sillä kiusauksena yrittää sen kautta pelastua vaarastaan.

Mutta työväenluokalle merkitsee sota pahinta kaikista onnettomuuksista. Sota nykyisessä kapitalistisessa maailmassa on pelottava rymähdys, joka paljoo pahemmin kuin mitkään edelliset sodat tuhoaa lukemattomien ihmisjoukkojen onnen ja elämän. Työväenluokan on kestättävä kaikki tämän rymäkän kärsimykset ja siksi täytyykin sen kaikki keinonsa yrittää sen ehkäisemiseksi. Sen ajatuksia ei saa vallita kysymys: mitä sodan jälkeen? vaan: miten voimme tehdä sodan puhkeamisen mahdottomaksi?

Tämä on kansainvälisen sosialidemokratian tärkeimpiä taktiikkakysymyksiä; sitä on pohdittu monissa edustajakokouksissa ja arvioitu eri tavoilla. Kautsky käsittelee sitä viime vuoden vappukirjotuksessa: "Sota ja rauha". Hän asettaa vastattavakseen kysymyksen, voivatko työläiset suurlakolla ("koko työväen joukon lakolla?") estää sodan tai sen alkuunsa tukahuttaa, ja hän vastaa että se eräissä olosuhteissa on mahdollista missä kevytmielinen ja tyhmä hallitus on ainoana sodan aiheena eikä vihollinen uhkaa rynnätä maahan — kuten oli Espanjan Marokkosodassa asian laita —, siellä voi suurlakko heittää kumoon hallituksen ja aiheuttaa rauhan — ikävä kyllä oli Espanjan köyhälistö siihen liian heikko. Nyt on selvää, että tällainen tapaus sopii vain kapitalistisesti hyvin heikosti kehittyneisiin oloihin, joissa ei koko porvarisjoukko ole sotaseikkailua tahtomassa, vaan pieni ryhmä, ja jossa siis myös on toinen porvarillinen puolue valmiina astumaan kukistuneen hallituksen paikalle; siellä on myös köyhälistö heikko ja vaaraton. Missä taas köyhälistö on kyllin voimakas pannaakseen tehokkaan suurlakon toimeen, siellä säännöllisesti puuttuvat kaikki nämät edellytykset. Mutta Kautsky ei käy tutkimaan näitä luokkasuhteita vaan esittää toisen vastakohdan:

"Aivan toisellainen on asianlaita siellä, missä väestö, oi-

kein tai väärin, luulee olevansa naapurien uhkaama, jossa se näkee siinä eikä omassa hallituksessa sodan syyn, ja jossa naapuri ei ole niin vaaraton kuin Marokko, joka ei koskaan olisi voinut sotaa viedä Espanjaan, vaan missä todella uhkaa viholisen maahan karkaus. Ei mitään pelkää kansa enemmän kuin sitä. Nykyaikaisen sodan kauhut ovat hirveät kummallekin sotapuolelle, voittajallekin. Mutta ne ovat kaksin kolmin verroin hirveät heikommalle, jonka maassa sotaa käydään. Ranskalaisia ja englantilaisia kiusaa nykyisin pelko, että ylivoimainen Saksan kansa hyökkää heidän maahansa.

“Jos kerran siihen tullaan että jonkun maan väestö pitää sodansyynä, ei omaa hallitustaan, vaan naapurien ilkimielisyyttä — ja mikäpä hallitus ei yrittäisi sanomalehtiensä, parlamenttarikkojensa ja diplomaattiensä kautta antaa kansanjoukoille tätä käsitystä! — jos tällaisissa oloissa sota syttyy, silloin myös koko väestössä yksimielisesti leimahtaa kiihkeä halu suojata rajaa ilkeää vihollista vastaan ja estää tämän maahan tunkeutuminen. Silloin muuttuvat miltei kaikki isänmaanystäviksi, kansainvälismielisetkin, ja jos jotkut yksilöt olisivatkin niin yli-inhimillisen rohkeita, että nousisivat sitä vastaan ja yrittäisivät estää sitä, että sotaväki rientää rajalle ja että sille hankitaan runsaasti sotavälineitä, niin ei hallituksen tarvitsisi sormeaankaan liikuttaa tehdäkseen heidät vaarattomiksi. Raivoisa joukko kyllä ne surmaisi.”

Jollei meillä jo joukkoliikkeiden selostelussa olisi ollut toinenkin näyte tämäntapaista historiankatsomusta, niin tuskinpa uskoisi, että nämät lauseet ovat kotoisin Kautskyn kynästä. Yhteiskunnallisen elämän valtavin todellisuus, sosialistisen käsityksen perusajatus, luokkien olemassaolo erikoisine vastakkaisine etuineen ja katsantokantoineen on tästä tykkänään kadoksissa. Proletaarien, kapitalistien, pikkuporvarien välillä ei ole mitään erotusta; he ovat kaikki yhdessä

muuttuneet "koko väestöksi", joka "yksimielisesti" nousee ilkeää vihollista vastaan. Eikä ole tyhjäksi haihtunut vain vaistomainen luokkatunne, vaan myös vuosikymmeniä istutetut sosialismin opit; sosialidemokratit, joihin viitataan kainolla nimityksellä "kansainvälismieliset", ovat joitakin harvoja poikkeuksia lukuunottamatta muuttuneet isänmaallisiksi. Kaikki, mitä he tähän saakka tiesivät pääomaeduista sotain aiheuttajina, on unohtunut. Sosialidemokratinen sanomalehdistö, joka yli miljoonaiselle lukijakunnalleen on selitellyt sotien syitä, näyttää äkkiä kadonneen tai on sen vaikutus kuin taika-iskulla rauennut tyhjiin. Sosialidemokratiset työläiset, jotka suurkaupungeissa muodostavat väestön enemmistön, ovat muuttuneet "joukoksi", joka raivoisasti surmaa ne, jotka uskaltavat vastustaa sotaa. Niin tarpeetonta kuin onkin osottaa, että koko tällä esityksellä ei ole mitään todellisuuden kanssa tekemistä, niin tärkeätä on tutkia, kuinka se on mahdollinen ja miltä perustalta se johtuu.

Se johtuu katsantokannasta, joka kuvastelee aikaisempia sotaoloja ja sotien vaikutuksia, mutta joka ei enää sovellu uusiin oloihin. Viime suuren europalaisen sodan jälkeen on yhteiskunnan rakenne täydelleen muuttunut. Saksan-Ranskan sodan (1870—71) aikana oli Saksa samoin kuin Ranskakin maatalousmaa, jonka keskellä siellä täällä oli teollisuus-alueita; talonpoikaistalous ja pikkuporvaristo löivät leimansa kansan luonteeseen. Sodan vaikutukset, sellaisina kuin ne yhä vieläkin elävät ihmispäissä, esiintyvät sotakuvauksissa ja vallitsevat Kautskynkin esityksessä, ovat *sodan vaikutusta talonpoikaistalouteen ja pikkuporvaristoon*.

Näille luokille merkitsee sotakauhu, paitsi asevelvollisten hengenvaaraa, ennen kaikkea vihollisen maahankarkausta; se polkee heidän peltonsa, hävittää heidän talonsa, panee heidän niskalleen mitä raskaimpia rasituksia ja paloveroja

sekä siten tuhoaa heidän vaivoin hankitun hyvinvointinsa. Seudut, joissa sotaa käydään, joutuvat mitä pahimman pitelyn alaisiksi; mihin sota taas ei ulotu, siellä on verraten vähän kärsimyksiä. Taloudellinen elämä menee siellä menoaan; naiset, nuoret ja vanhukset voivat hätätilassa hoitaa pellotkin, ja vain sotaan viedyn kuolema tai raajarikkoisuus voi antaa taloudellisesti raskaan iskun yksityisille perheille.

Niin oli asian laita vielä 1870. Nyt on toisin suurvalloissa, Saksassa varsinkin. Korkealle kehittynyt kapitalismi on tehnyt taloudellisen elämän mutkikkaaksi ja taidokkaaksi elimistöksi, jonka jokainen osa on mitä kiinteimmässä yhteydessä kokonaisuuden kanssa. Aika, jolloin kylä ja pikkukaupunki tulivat omillaan toimeen miltei riippumattomina muusta mailmasta, on ohi; talonpoika ja pikkuporvari ovat tempautuneet kapitalistisen tavaratuotannon piiriin. Jokainen häiriö tässä herkkätunteisessa tuotantokoneistossa vetää väestön suuren joukon kärsimään mukana. Siten ovat sodan vaikutukset, sen vaikutukset köyhälistöön ja kaikkiin, jotka ovat kapitalismista riippuvat, muuttuneet aivan toiseksi kuin olivat nuo ikimuistoiset. Sen kauhuna eivät enää ole jotkut tuhotut pellot ja poltetut kylät, vaan koko taloudellisen elämän pysähdys.

Europalainen sota, olkoon maasota, joka kutsuu useita miljoonia nuoria miehiä sotakentille, tai merisota, joka pysäyttää kaupan ja sen kautta raaka-aineiden ja elintarpeiden tuonnin, merkitsee suunnatonta taloudellista pulaa, katasstroofia, joka kaukaisimpiin maanosiin saakka järkyttää mitä laajimpain kansankerrosten elämän; meidän korkealle kehittynyt yhteiskuntaelimistömme halpautuu, samaan aikaan kuin äärettömät joukot aseissa olevia miehiä tuhoaa toisiaan koneellisesti uuden ajan täydellisillä sota-aseilla. Tässä pulassa tuhoutuu pääoma-arvoja, joihin verraten poltettujen talojen

ja poljettujen laihojen arvot ovat mitättömät, ja jotka ehkä nousevat suoranaisia sotakuluja suuremmiksi. Tällaisen sodan kauhut eivät ole rajottuneet, ja tuskinpa ne ovat keskityneetkään niihin alueihin, joissa taistellaan, vaan ulottuvat ne koko maahan. Silloinkin kun vihollinen pysyy maan ulkopuolella, ei rymäkkä ole pienempi omassa maassa.

Uuden ajan kapitalistiselle maalle *ei vihollisen maahan-karkaus, vaan itse sota*, ole pääonnettomuus, joka ensi kädessä ajaa köyhälistöjoukot, joiden enimmin on kärsittävä, vastarintaan. Tämän joukkoja nostattavan toiminnan tarkoitus ei ole *pitää viholliset loitolla*, kuten oli laita talonpoikaisaikana, vaan *ehkäistä sota*.

Tämä päämäärä onkin aina ollut työväenliikkeessä määrävänä; kansainvälisissä kongresseissa ei koskaan ole ollut kysymystä siitä, *onko* koetettava estää sota vaiko hyvinä patriootteina rynnättävä rajalle, vaan siitä, miten sota paraiten olisi estettävissä. Aiottuja keinoja käsiteltäessä on sen sijaan liiankin usein esiintynyt mekaaninen käsitys, ikäänkuin voitaisiin jo edeltäkäsän päättää panna ne liikkeelle ja antaa mennä kuin köyttä pitkin vain. Sosialidemokratia näyttää tälle katsantokannalle, sen sijaan että olisi proletaaristen joukkojen mitä tärkeimpään luokkaetujen herättämän kiihkon ilmauksena, olevan "kuudes suurvalta", joka jättiläissalaliittona, juuri kun tykkien olisi lähdeittävä liikkeelle, astuu näytämölle ja taitavasti suunnitellulla manööverillä yrittää tehdä tyhjiksi toisten suurvaltain sotilaalliset liikkeet. Tämä koneeliskankea käsitys oli ennen anarkistien puoltaman ja viimeksi Köpenhaminan sosialistikongressissa ranskalaisten ja englantilaisten uudelleen esittämän ajatuksen perustana, että kuleustyöläisten ja sotatarpeitten valmistajain lakolla tehtäisiin tepposet sodanhaluiselle hallitukselle. Täydellä oikeudella kää-

tyy Kautsky tätä käsitystä vastaan painostaen, että vain koko luokan liike voi hallitukseen tehdä vaikutuksen.

Mutta hänen omistakin mietelmistään pilkistää tämä sama mekaaninen käsitys hänen yrittäessään tutkia, missä ulkonaisissa oloissa joukkolakko sodan estämiseksi voi saavuttaa tarkoituksensa, missä ei. Köyhälistöllä olisi ikäänkuin valittavana: joko ovat asiat meille edullisesti, jolloin teemme suurlakon ja tarvelemme hallituksen aikeet — tai ovat olot epäsuotuisat; silloin emme tee mitään, menettelemmehän vain kuten marraskuulla 1848 berliiniläiset, jotka ovelasti saattoivat hallituksen väkivalta-aiheet häpeään antaessaan vastarinnatta sotaväen tulla kaupunkiin ja riistää heiltä aseet. Silloin emme siis tee mitään kiusaa hallitukselle, vaan annamme alttiisti viedä itsemme rajalle.

Tällaiselta saattavat nyt asiat näyttää jonkun teorian valossa tai johtajien päissä, jotka luulevat, että heidät viisauudessaan on kutsuttu varjelemaan köyhälistöä tyhmyyksiltä. Mutta luokkataistelun todellisuudessa, jossa joukon kiihkeä tahto tulee määrääväksi, ei ole puhetta tuollaisesta valintamahdollisuudesta. Suurkapitalistisessa maassa, jossa köyhälistöjoukko tuntee olevansa kansan voima, *täytyy* sen yksinkertaisesti esiintyä, kun se näkee pahimman katastroofin tulevan päin. *Sen täytyy yrittää* kaikin keinoin estää sota; jos se silloin yrittäisi ovelasti väistää ratkaisua, olisi se taistelutta peräytymistä ja tappiotakin pahempi; ja vasta kun se yrittäessään on lyöty ja masennettu, voi se heikkoutensa tunnustaa.

Tietenkään ei tässä ole kysymys siitä, onko tämä hyvää ja suositeltavaa vaiko ei. Tämän tutkistelun tarkoituksena ei ole saada selville, miten työläisten tulisi menetellä, vaan miten he *tulevat* menettelemään. Eivät siinä määrää puolue-toimintaa byrokraattisten laitosten, eikä edes järjestönkään päätökset eikä ponnet, vaan ne syvät vaikutukset, mitä tapauk-

set herättävät joukoissa. Kun käytin sanaa "täytyy", en tarkottanut sitä, ettei mielestäni saisi toisin tapahtua, vaan sitä, mikä luonnonvälttämättömyydellä tulee tapahtumaan. Tavallisina aikoina on puoluekatsantokannoissakin aina jonkun verran perimätapaa, joka "alppina painaa elävään aivoja". Sota-ajat ovat kuten kumousajatkin mitä suurimman henkisen jännityksen aikoja; silloin murtuu jokapäiväisyyden tottumus ja tavalliset ajatukset menettävät voimansa luokkaetujen rinnalla, jotka alkuperäisen selkeänä kohoavat järkytettyjen joukkojen tietoisuuteen. Näiden suurten tapahtumain valtavain vaikutusten välittömästi herättämäin uusien katsantokantojen ja päämääräin rinnalla kalpenevat vanhat puolueohjelmat ja puolueet sekä ryhmät tulevat usein aivan muuttuneina sellaisten kriittillisten aikojen sulatuskauhasta. Opettavan esimerkin siitä antoivat v:n 1866 sodan*) vaikutukset Saksan porvaristoon; se havaitsi silloin, että kaunis edistysohjelma ei vastannut sen syvimpiä luokka-etuja; osa valitsijoista jätti vapaamieliset parlamentarikot pulaan, osa näistä luopui ohjelmastaan ja tunnusti opikseen nationalismiin ja hallitustaantumuksen.

Tämä ei tietenkään merkitse sitä, että puolueen päätökset olisivat mitättömät. Ne eivät kylläkään tulevaisuutta komenna, ilmaisevathan vain, kuinka selkeästi puolue ymmärtää tulevaisuutta. Mutta mitä paremmin puolue ymmärtää kehityksen välttämättömän kulun ja omat tehtävänsä siinä, sitä tuloksekkaimmat ja päättävämmät tulevat köyhälistön liikkeet olemaan. Puolueen tehtävänä on järjestää köyhälistöjoukkojen toiminta yhtenäiseksi, se kun on tietoinen siitä, mikä joukkoja niin kiihkeästi kuohuttaa, se kun oikein ymmärtää, mitä joka hetki tarvitaan, ja asettuen etupäähän

*) Preussin sota Itävaltaa vastaan. — Suom. muist.

antaa liikkeelle valtavan sysäysvoiman. Jollei se tätä tehtävää kykenisi täyttämään, ei se tosin voisi estää joukkopurkausta, joka vyöryisi sen ohitse, mutta ristiriidan noustessa puoluekurin ja proletaarisen taistelutarmon välillä sekä yhteinäisyyden puuttuessa johdon ja joukon kesken kävisivät liikkeet sekaisiksi, hajanaisiksi ja erikoisen paljon kuluisi voimaa ja vaikutusta hukkaan

Puoluepäätökset, ohjelmat ja ponnet eivät määrää historiallista kehitystä, vaan määrää ne meidän käsityskykymme välityksellä kiertämätön taloudellinen kehitys — tätä totuutta täytyy aina pitää niiden edessä, jotka uskovat, että puolue voisi joko tehdä tai estää kumousliikkeen; etenkin on sitä terotettava porvarillisiin vastustajiin nähden, jotka sosialidemokratiaa herjaavat kirkuen, kuin olisi sillä pöytälaatikossaan sodan estämissuunnitelmat valmiina kuin sotaväen liikkeellepanokäsky ikään. Mutta silti ei ole jätetty huomaamatta, että puolue päätöksineen, luontonsa mukaan, samalla kertoo muodostaa elävän toimivan tekijän historiallisessa kehityksessä, että se voi olla muuta kuin jokaisen köyhälistöliikkeen ydinjoukko ja siten täydellä oikeudella vetää niskoilleen koko sen vihan, millä kapitalismin puoltajat vainoovat jokaista kumousliikettä.

Eri tahoilta — omien tulkitsijain puolelta natsionalistisia hyökkäyksiä vastaan, ulkomaalaisten toverien puolelta moitteena — mainitaan erittäin tärkeänä seikkana, että Saksan työväestö on tähän saakka kieltäytynyt lausumasta, mihin määrättyyn keinoon se ryhtyy sodan estämiseksi. Tätä vastaan voi viitata Stuttgartin kansainvälisen sosialistikongressin päätökseen, joka jättää avoimeksi kaikkien tarkoituksenmukaisten keinojen käytön. Mutta ilman sitäkin olisi väärin panna sille asialle aivan liiaksi painoa. Enemmän kuin puolueen päätöksistä riippuu tässä asiassa siitä hengestä, joka

joukoissa vallitsee. Tähänastinen pidättyvä kanta on kaike-
 tikin vastannut joukkojen tähänastista henkeä, ne kun vaisto-
 maisesti ovat tunteneet, että eivät olleet vielä kyllin voimak-
 kaat voittoisaan taisteluun koko voimakkaimman sotilas-
 valtion valtaa vastaan. Mutta proletaarivoiman yhä kasvaessa
 täytyy myös käännähdyksen ilmetä ja sen merkkejä ilmenee
 jo tuon tuostakin. Työväenluokka, joka neljä vuosikymmentä
 on tehnyt kiinteää periaatteellista sosialistista valistustyötä,
 ei enää täydellisen voimattomuuden tuntein anna laahata it-
 seään teurastuskentille. Saksan proletariaatti, joka järjes-
 täytymismahtiinsa nähden on eturinnassa koko maailmassa, ei
 voi toimettomassa levossa katsella kansainvälisen suurpää-
 oman temppuilemisiä eikä luottaa porvarimailman rauhan-
 pyrintöihin. Se ei voi muuta kuin tarttua asioihin, niin pian
 kuin sodanvaara ilmenee, ja kohottaa valtakinonsa hallitusta
 vastaan.

Mihin muotoon toimenpiteet pukeutuvat, se riippuu oleel-
 lisista oloista, vaaran suuruudesta ja vihollisen, hallitsevan
 luokan toimista. Se merkitsee yksinkertaisimmassa muodos-
 saan sitä, että pääoma ennen kaikkea pidättyy sodasta prole-
 tariaatin pelosta. Jos tämä on voimaton, välinpitämätön eikä
 nouse, ei porvaristo pidä vaaraa niin suurena ja uskaltaa hel-
 pommin sodan. Proletariaatin vastalauseet ovat siksi ensi
 muodossaan varotus, jotta vallitseva luokka tietäisi vaaran ja
 olisi varovampi. Sotaa haluavain kapitalistipiirien sotakiiho-
 tusta vastaan on kansainvälisillä mielenosotuksilla harjotettava
 painostusta hallituksia vastaan näiden pelottamiseksi. Mutta
 mitä uhkaavammaksi sodanvaara käy, sitä syvemmältä täytyy
 järkytyksen tuntua mitä laajimmissa kansanjoukoissa ja sitä
 tarmokkaammiksi ja terävimmiksi on mielenosotusten kohot-
 tava, ennen kaikkea silloin, kun niitä vastustajain taholta yri-
 tetään väkivalloin tukahuttaa. Ja kun on kerta kysymys köy-

hälistön elinehdoista, täytyy vihdoin turvautua kaikkein terävimpiinkin keinoihin, kuten esim. suurlakkoihin.

Niin kehittyä taistelu porvariston sodanhalun ja köyhälistön rauhanhalun välillä valtavaksi luokkataisteluksi, johon nähden kaikki pitää paikkansa, mitä ennen sanottiin kansanvaltaisen äänioikeuden valtaukseksi kohoavien joukkoliikkeiden edellytyksistä ja vaikutuksista. Liikkeet sotaa vastaan valistavat mitä laajimpia piirejä, panevat ne liikkeelle ja vetävät ne taisteluun, heikentävät pääoman valtaa ja kohottavat köyhälistön valtaa. Sodan ehkäiseminen, joka mainitulta mekaaniselta katsantokannalta näytti olevan edeltäkäs viisaasti punnittu suunnitelma, saattaa tosioloissa olla vain lopullisena tuloksena toimintatavasta toiseen ja vihdoin kiihkeimpään aseteeseensa kohoavasta luokkataistelusta, josta valtiovalta lähtee mitä tuntuvimmin heikenneenä, köyhälistön valta mitä korkeimmalle kohonneena.

Kautsky asettaa vastakohtan: vain meidän hallitessamme on sodanvaara sivuutettu; niinkauan kuin kapitalismi hallitsee, ei sodan estäminen ole täysin mahdollinen. Tässä kahden yhteiskuntamuodon terävässä vastakkain asettamisessa, jotka välittömästi, äkki-iskulla vaihtavat paikkaa, näkee Kautsky *kumousprosessin*, jossa köyhälistön alituisen toiminnan kautta vähitellen rakentuu sen valta, joka palotellen musertaa pääomavallan. Me taas asetamme hänen vastakohtansa vierelle kolmannen tapauksen, "kumoavan käytännön": juuri taistelu *sodasta*, köyhälistön kiertämätön yritys sodan ehkäisemiseksi, tulee tapahtumaksi vallankumousprosessissa, oleelliseksi osaksi proletariaatin taistelua vallan valtaukseksi.

SE UUSI TAKTIikka

Kirj. Karl Kautsky.

I. TUTKIMUSTAPA.

1. JOHDANTO.

Viime kuukausina on puolueessa ollut paljonlaisesti väittelyä, mutta keskustelu ystävä Pannekoekin kanssa ei ole minulle epämieluisin. Se lupaa enemmän kuin muut väittelyt selvittää asiallisia erimielisyyksiä.

Lähtökohtana Pannekoekin arvostelulle on viime syksyinen kirjoitus-sarja "Joukkoliike", jonka aiheuttivat juuri edellä Englannissa, Ranskassa ja Itävallassa ilmenneet levottomuudet, mitkä liittyivät jättiläislakkoihin (elokuu Englannissa), sekä elintarpeitten korkeita hintoja vastaan nousseisiin mielenosoituksiin (syyskuu Ranskassa ja Itävallassa). Näihin levottomuuksiin olivat etupäässä ottaneet osaa järjestymättömät joukot. Tämä antoi minulle aiheen tutkia, eivätkö järjestyneen työväen taistelujen rinnalla lähiaikoina "sellaiset erikoiset joukkoliikkeen lajit, joita lyhyesti nimitetään katuliikkeiksi", jälleen tulisi jotain osaa näyttämään ja mikä se olisi.

Tulin siihen johtopäätökseen, että luokkavastakohtain, hintain kohoamisen ja sodanvaaran kärjistyessä oli odotettavissa, että ajoittainen yhteistoiminta järjestyneen työväen puo-

elta voimakkaiden järjestymättömien joukkojen kanssa suu-
rissa, äkkiä kuohahtavissa liikkeissä tulisi esittämään suurta
osaa. Järjestymättömäin joukkojen ollessa äkkiyllättäviä tulisi
nähtäen rymähdyksellinen aines Europan poliittiseen kehitykseen
sellainen kuin v. 1789—1871 antoi Europalle luonteenomaisen
veimansa. Mutta tulin tulokseen, ettei tästä erikoisesta ase-
masta johdu välttämättömyyttä omaksua puolueelle uutta tak-
tiikkaa.

Tuota vastaan kääntyy Pannekoek. Hän haluaa osottaa,
että uusi taktiikka on tarpeen. Sitä varten käsittelee hän kir-
jotukseni tutkimustapaa (metoodia) ja hylkää sen. Sen ohel-
la hän selvittelee käsitteitä *järjestäytyminen, joukkoliike, val-
tiovalta*, perustellakseen tarpeellisenä pitämänsä taktiikkaa.

Tosin ei vieläkään saa täyttä selvyyttä menettelytavasta,
johon hän pyrkii. Moni kohta jää epäselväksi, moni väärinkä-
sitely on vielä mahdollinen, mutta kuitenkin riittää Pannekoe-
kin esitys osottamaan että erotus hänen ystäväinsä ja minun
välilläni ei, kuten moni heistä arvelee, johdu heilahduksesta
minun puoleltani, vaan heidän aivan uusista vaatimuksistaan.
Mutta väittäähän Pannekoek, että minä yhdessä kohdin olen
tullut uskottomaksi marxilaisuudelleni: siinä tutkimustavassa,
jota käytin joukkoliikkeitä arvioidessani.

2. LUOKKA JA JOUKKO.

Tätä metoodia nyt siis tutkimaan.

Se herättää Pannekoekissa vakavia arveluita. Ja että se
on vallan keino, se selviää hänelle jo yhdestä ainoasta tosisei-
kasta: minä en tule mihinkään tulokseen. Minun "tulokseni ei
ole mikään tulos." "Tutkimus on jäänyt tuloksettomaksi."

Todella suuri puute. Mutta miten luulee Pannekoek ole-
vansa oikeutettu sanomaan, etten minä tule mihinkään tulok-

seen? Olenko itse sellaisia sanonut? En suinkaan. Olen varsin varmasti havainnut tutkimuksistani selvinneen, että järjestymätön joukko, jota tutkin, on luonteeltaan sangen epämääräinen.

Tätä nimittää P. tuloksettomuudeksi.

Hänen mielestään ei tutkimus silloin johdu tulokseen kun se tulee määrättyihin päätelmiin, vaan ainoastaan silloin kun se tuo näytteille jotain varmaa, vankkaa. Hieta-aavikon tutkiminen vie sen mukaan tuloksiin vain silloin, kun se tulee päätökseen, että alla on kallionpohja. Jos se saa selville, että alla on liukuvaa juoksuhietaa, jolle ei voi taloa rakentaa, silloin tulos "ei ole tulos", ja todistaa se, että aavikon tutkija ei käyttänyt oikeaa tutkimistapaa!

Osoitettuaan näin valaisevasti, että metoodini on väärä, osoittaa hän, missä erehdykseni on: Kautsky on jättänyt marxilaiset apuneuvonsa kotiin eikä siksi ole päässyt tuloksiin. Missään kohdin hänen historiallista esitystään ei ole puhetta joukkojen erikoisesta luokkaluonteesta. — Ryysyköyhälistön, palkkatyöläisten, pikkuporvariain, talonpoikain liikkeet ovat perusteiltaan aivan erilaiset ja voi niitä ymmärtää ainoastaan tutkimalla niiden luokkaluonnetta.

Niin, uskooko toveri Pannekoek todellakin, että minä olen unohtanut marxilaisuuden aakkoset, ajatukset, joiden perille pääsemiseen olen käyttänyt elämäni parhaan osan? Eikö Pannekoekille tullut hetkeksikään mieleen, miksi minä tällä kertaa en nimenomaan puhunut "joukkojen erikoisesta luokkaluonteesta"?

Enpä ole suinkaan unohtanut tutkia, mistä luokista on kotoisin se joukko, jota tuossa kirjoituksessani tutkistelin; se, joka esiintyy järjestymättömissä, äkillisissä katuliikkeissä: ja siitä vain on tässäkin puhe, jota seikkaa pyydän lukijan pitämään mielessään. Tuossa artikkelissani tutkin, mitkä luokat

nykyisin Saksassa voisivat tulla tuollaisissa liikkeissä kysymykseen. Tulin siihen tulokseen, että siihen ilman lapsia ja maatalousväestöä voitaisiin lukea noin 30 milj., josta noin kymmenesosa järjestynyttä työväkeä. Lopun muodostavat järjestymättömät työläiset, joilla ajatuspohja suurimmaksi osaksi on talonpoikain, pikkuporvariston ja ryysyköyhälistön mallinen, ja tulisi näiden kahden ryhmän jäseniä lukuisasti mukaan.

Vielä nytkään, Pannekoekin moitteen jälkeen, en ole saanut itselleni selväksi, kuinka voisin niin kirjavasta joukosta löytää yhteistä luokkaluonnetta. Sellaisia "marxilaisia apuneuvoja" en ole "kotiin jättänyt" sillä niitä ei minulla koskaan ole ollutkaan. Tov. Pannekoek tarkoittaa ilmeisesti marxilaisuuden olemuksen olevan sitä, että missä vain on joukosta puhe, sillä on tarkotettava määrättyä luokkaa, ja nykyisin vielä teollista, luokkatietoista palkkaköyhälistöä.

Jos olisin niin tehnyt, silloin olisin tullut toisiin tuloksiin, silloin ei joukko olisi näyttänyt minusta epämääräiseltä, vaan olisivat sen pyrkimykset ja tarkotukset olleet hyvin määrätty. Kaikki olisi ollut vain pikku seikka: kuinka se sopii yhteen todellisuuden kanssa. Todellinen järjestymätön äkillisten katurauhottomuuksien joukko olisi tähän kauniiseen kuvaan satunut kuin nyrkki silmään.

3. JOUKON VAISTO.

Pannekoek on keksinyt, että joukot nyt ovat *ploretaarisia*, ennen ne olivat *porvarillisia*. Siksi ei minun olisi pitänyt joukkoliikkeiden valaisuksi vetää esille Ranskan vallankumousajan joukkoja, ne kun olivat "porvarillisia".

Tähän täytyy minun ensinnä vastata, että on yhtä väärin nimittää nykyaikaista "joukkoa" ilman muuta proletaariseksi,

kuin nimittää Ranskan vallankumouksen joukkoja porvarilliseksi. Tosin olivat Pariisin katuliikkeiden joukoissa suuren vallankumouksen aikoina palkkaproletaarit paljoa vähemmän edustetut kuin nykyisin, mutta ryysyköyhälistö oli erittäin suuri ja käsityöläistenkin suuri enemmistö oli hyvin likellä palkkaproletariaattia olevia omistamattomia yksintyöskenteleviä. Joukon luokkakokoonpano oli silloin yhtä kirjava kuin nytkin, sillä erotuksella vain, että miltei kokonaan puuttui suurteollisuuden palkkaproletariaatti, joka nykyisin niissä on vallitsevana joukkona. Niin yksinkertainen, kuin mitä Pannekoek kuvittelee — ennen porvarillisia, nyt proletaarisia joukkoja — ei asia ole.

Mutta värmastikaan eivät luokkamuutokset jää vaikuttamatta joukon luonteeseen ja toimintaan, ja että ne nykyisin monessa suhteessa ovat toiset kuin ennen, sitähän itekin painostin kuvatessani "Joukkoliikkeen historiallisia vaihteluita".

Kun siitä huolimatta vedin tutkimukseeni Ranskan vallankumoukokemuksiakin, pidin etupäässä sitä silmällä, että juuri niitä kokemuksia vetävät joukon ehdottomat kunnioittajat todisteeksi niiden erehtymättömyydestä. Ja nykyisinkin eräät Pannekoekia hyvin lähellä olevat esittivät joukon vaiston, niin "proletaarisen" kuin "porvarillisenkin", joka kumouksellisen liikkeen oikeana kompassina.

Eräässäkin Bremenin lehden numerossa on kaksi kirjoitusta, joissa ylistetään joukkojen vaiston erehtymättömyyttä. "Joukkojen kumouksellinen vaisto" nimisessä sanotaan: "proletaariset joukot ovat karaistua väkeä, ne antavat vähemmän kuin taipuisat teoreetikot ulkonäön säikäyttää itseään."

Sangen helppo keino hyljätä teoreettisen tutkimuksen tulokset joita vastaan ei voi esittää todistuskappaleita. Minun täytyy vain muistuttaa, että "proletaaristen joukkojen vaisto" ei aina kulje jyrkkää suuntaa. Yhdysvalloissa esim. juuri re-

visionistiset toverit vetoavat joukkojen vaistoon teoreetikkoja vastaan koristellakseen vihamielisyyttään värillisiä proletaareja vastaan. Ja tsekkiläinen erikoisliike (separatismi) mihin se muuhun nojautuu kuin "proletaaristen joukkojen vaistoon?"

Mutta tuossa Bremenin lehden numerossa ei kohoteta vain *proletaaristen* joukkojen vaisto tieteellisen käsityksen yläpuolelle, vaan *joukkojen* vaisto *ylipäänsä*, nimenomaan painostaen Ranskan vallankumousta, jopa talonpoikaissotaakin, siis myöskin "porvarillisen joukon" vaistoa, kuten Pannekoek sanoisi.

"Muistopäivä" nimisessä kirjoituksessa johdetaan mieleen Lassallen käsitykset joukkojen merkityksestä historiassa ja innokkaasti hyväksyen siteerataan seuraava kohta Lassallen kirjeestä, joka koski Franz v. Sickingenin*) traagillista ajatusta:

"Todellakin, niin vaikealta kuin järjelle tuntuukin sitä käsittää näyttää melkein siltä kuin olisi ratkaisematon vastakohta arvioivan aatteen, joka muodostaa kumouksen voiman ja sen viisauden välillä. Useimmat vallankumoukset, jotka ovat menneet hukkaan, ovat — jokaisen rehellisen historiantuntijan täytyy se myöntää — menneet hukkaan tämän viisauden takia, tai ovat ainakin kaikki ne epäonnistuneet, jotka ovat tähän viisauteen luottaneet. Ranskan suuri vallankumous 1792, joka mitä vaikeimmissa oloissa voitti, voitti vain siksi, että se ymmärsi jättää ymmärryksen sivuun.

"Tässä on vallankumousten äärimmäispuolueiden voiman salaisuus, tässä juuri on se salaisuus, *miksi joukkojen vaisto vallankumouksissa on niin paljoa oikeampi kuin sivistyneitten ymmärrys*. "Ja mitä ei viisasten viisaus voi, yksinkertaisuus

*) Oli Lassallen kirjottama näytelmäkappale, jonka aihe oli otettu Saksan talonpoikaissodasta. — Suom. muist.

lapsluonnon sen esille toi.” Juuri sivistyksen puute, joka joukoissa on, *varjelee sitä diplomaattisten välitysten halusta*, varjelee sitä kolahtamasta järkeilevän menettelyn kariin.”

Bremenin lehti painattaa lihavalla sen lauseen, että “vallankumouksissa joukkojen vaisto säännöllisesti on niin paljoa oikeampi kuin sivistyneitten ymmärrys.” Lassalle oli omaksunut tämän käsityksen Ranskan vallankumousajan *porvarillisen demokratian* perinnäisenä uskona. Sitä vieläkin puoluetoverit puoltavat. Jos minä nyt tutkin vastaako tämä katsantokanta tosiasioita, oliko todella aina ja kaikkina aikoina joukkojen vaisto oikeampi kuin sivistyneitten ymmärrys, ja tulen tulokseen, ettei niin ollut laita, ei Pannekoek voi esittämiäni toiseikkoja kumota. Eikä hänelle silloin jää muuta järelelle kuin usko, että minä asetan 18:nnen vuosisadan joukot 20:nnen joukkojen rinnalle, ja väittää hän, että menneisyyden tosiasiat eivät todista mitään nykyisyyteen nähden, koskapa nuo edelliset joukot olivat porvarillisia ja nykyiset proletaarisia. — Nyt saa hän selvittää asiaa Bremenin lehden kanssa ja saippuoida sitä sen marxilaisapuneuvojen puutteen takia.

Tässä kuitenkin huomautettakoon, ettei tuo Lasallen lausunto oikeassa yhteydessään ole juuri niin omituinen, kuin se Bremenin lehteen irrallaan otettuna näyttää. Väite, että sivistyksen puute on kumousaikoina etu, että 1792:n kumous “voitti vain siksi, että se ymmärsi jättää ymmärryksen sivuun”, ja että vallankumoukset epäonnistuvat viisauden takia — tuohan näyttää olevan tietämättömyyden ja mielettömyyden puolustusta, joka ei suinkaan ansaitsisi sitä innostusta, jolla sitä Bremenissä tervehditään.

Kuitenkin on tuolla lausunnolla toinen sisältö sen oikeassa yhteydessä. Lassalle väittää, että vallankumousten voima on niiden innostuksessa, niiden “välittömässä luottamuksessa oman voimansa ja rajattomuutensa aatteeseen”. Muuta in-

nostus taas perustuu siihen, että katsotaan yli aatteen toteutumisen tiellä olevain vaikeuksien. Ja kuitenkin on sen voitettava nämä vaikeudet.

“Näissä oloissa näyttää olevan vallankumousjohtajain erinomaisen tosiviisauden voitto se, että ottaen olevat keinot huomioon pidetään toisilta (ja usein siinä sivussa itseltäänkin) salassa liikkeen todelliset ja lopulliset pyrkimykset ja sitte tällä tarkotetulla vallitsevien luokkien pimittämisellä sekä sitä hyväkseen käyttäen voitetaan mahdollisuus järjestää uudet voimat, ja viisaasti aikaansaadun todellisuusilmiön kautta.”

Tämänlaista viisautta vastaan nousee Lassalle, sen yläpuolelle panee hän joukkojen vaiston, jota sivistyksen puute varjeli tähän kariin kolahtamasta.

Sitä vastaan ei kylläkään ole mitään sanomista. Sellainen diplomatia, joka yrittää pettää vastustajansa omiin aikomuksiinsa nähden, on puolueelle, jonka voima nojautuu joukkojen innostukseen, aina pahasta. Se ei riistä aseita vastustajalta, joka ei anna pettää itseään, vaan saattaa se aikaan sekaannusta ja masennusta omissa riveissä.

Mutta Lassalle on Bremenin lehden niin hyväkseen julkaisemissa lauseissa ilmaissut ajatuksensa sangen onnettomasti, jos hän saattaa asian siihen valoon, kuin olisi tuo *erikoinen* kumousjohtajain viisauden laji, joka yrittää pettää vastustajia liikkeen lopullisiin tuloksiin nähden, ymmärryksen ja sivistyksen vaikutusta ja ikäänkuin olisi sivistyksen puute paras vakuus tällaista “kumousjohtajain” politiikkaa vastaan. Ikäänkuin “talonpoikaisoveluus” olisi sivistyneitten etuoikeus ja puuttuisi tykkänään sivistymättömiltä! Juuri syvä käsitys valtiollisista ja yhteiskunnallisista oloista sekä vastakohdista varjelee parhaiten siltä “viekkaudelta”, jota vastaan Lassalle tuossa kohdassa taistelee. Vain erikoiset lajit sivistystä, aate-

peräisyydet, jotka eivät saa selville todellisuutta, vaan peittelevät todellisia vastakohtia, saattavat tarvita joukkojen vaiston oikaisua.

Ja lopuksi ei ole oikein sanoa, että "useimmat vallankumoukset, jotka ovat menneet hukkaan... ovat menneet hukkaan tämän viisauden takia."

Vallankumouksissa ratkaisevat luokkain todelliset voima-suhteet. Jos kumouksissa jotkut johtajat luottavat "viekkau-teen" ja tuollainen diplomatia pääsee vaikuttamaan kumouksen kulkuun, on se kumouksellisen joukon heikkouden ilmene-mismuoto eikä syy, eikä taaskaan toiselta puolen voi sanoa, et-tä voittoisten joukkojen jyrkkyys 1792 pli pelkkää sivistymät-ömän vaiston ilmausta. Sanomalehdistö oli jo valtava silloin vaikuttaen valtavasti joukkoihin. Mutta tehtäisiinpä aikalail-la vääryyttä sen ajan radikaalisille sanomalehtimiehille, Ma-rat'lle y. m., jos heiltä sanoisi sivistystä puuttuneen.

Lassallen lauseet eivät siis ole minään aiheena antaa teo-reettisen asianymmärryksen väistyä joukkojen vaiston tiel-tä. Olemme edelleenkin Kommunistisen Manifestin kannalla, joka kommunisteista — nyt sanoisimme marxilaisista — lau-suu: "heillä on teoreettisesti köyhälistön suuren joukon rin-nalla se etu, että selvästi ymmärtävät köyhälistöliikkeen edel-lytykset, kulkusuunnan ja yleiset tulokset."

Ja juuri siksi, että he asettavat teoreettisen asianymmär-ryksen muun köyhälistöjoukon vaistoa vastaan, osottautuvat he olevansa "käytännössä kaikkien maitten työväenluokan puolueiden päättävintä, aina eteenpäin työntävää ryhmää."

Varmastikin: kunnioitusta proletaarijoukolle, vain se voi meidät voittoon viedä. Ja se on älyllisesti sekä siveellisesti paljon jokaisen muun joukon yläpuolella. Mutta kunnioi-tusta sen katsantokannoille vain siinä, missä se on täynnä

luokkatietoisuutta, ajattelee itsenäisesti ja punnitsee syitä ja vastasyitä, mutta ei kunnioitusta sokeille vaistoille.

4. SUURLAKKO JA SOTA.

En tiedä, onko Pannekoek bremeniläisellä joukkovaiston kunnioituksen kannalla. Joka tapauksessa näyttää siltä kuin hän sekä pitäisi nykyistä kansanjoukkoa täydelleen samana kuin proletariaattia että myös näkee koko proletaarisen joukon olevan täynnä luokkatietoisuutta.

Vain siten on selitettävissä hänen käsityksensä sodan estämisestä suurlakon kautta.

Viime vuoden Vappukirjotuksessani sitä käsittelin ja lausuin, että on mahdotonta edeltäpäin varmasti sanoa, kuinka tulemme menettelemään sodan sattuessa. Olisi yhtä ennenaikaista selittää, että suurlakko on mahdoton sodan estämiseksi, kuin myös, että se varmasti tulee. Kaikki riippuu niistä edellytyksistä, joissa sota syttyy, ja väestön suhtautumisesta siihen. Jos se pitää sotaa hallituksensa väärän politiikan synnyttämänä, pidän sitä hyödyttömänä ja vältettävänä, jos sen hallituksen tilalle tulee toinen; jos se vielä uskoo, että maata ei suurlakon kautta vahingoiteta, silloin sellainen mahdollisuus voisi menestyä. Mutta aivan mahdoton on se siellä, missä väestön suuri joukko ei pidä sodan syynä oman hallituksen politiikkaa, vaan vihollisenmaan vaatimuksia, tuntee olevansa sen uhkaama ja ahdistama ja missä vihdoinkin uhkaa se vaara, että suurlakko ei vie rauhan ylläpitämiseen, vaan helpottaa vihollisen maahan tuloa. Silloin on odotettavissa, että kansanjoukon valtaa hurja sotakiikko ja se tukahuttaa alkuunsa jokaisen yrityksen estää sotavarustukset suurlakolla.

Tällaisia esityksiä toveri Pannekoek aivan kauhistuu. Kuinka voi marxilainen tulla moiseen käsitykseen? huudahtaa

hän. Hän ei uskoisi, että minä voisin kirjottaa mokomia, joll'eivät esitykseni joukkoliikkeistä jo valitettavassa määrässä osottaisi, että olen riisunut kaiken marxilaisen asevarustuksen. Marxilaisuushan ei tiedä mitään "väestöstä" eikä mielialoista. Marxilaisuus näkee tuolla porvariston ja täällä köyhälistön. Sodan alkaessa on esillä "taistelu porvariston sotatahdon ja proletariaatin rauhantahdon välillä." Tässä ei jälkimäisellä ole vähintäkään mahdollisuutta.

"Suurkapitalistisessa maassa, jossa köyhälistöjoukko tuntee olevansa kansan voima, täytyy sen yksinkertaisesti esiintyä, kun se näkee pahimman rymäkän tulevan päin."

Suurlakko sotatapaauksessa on siis joukolle kategorinen imperatiivi (ehdoton välttämättömyys). Niin yksinkertainen on sodan syttyessä asian laita jokaiselle marxilaiselle Pannekoekin katsantokannan mukaan, että on mailman joutavin asia ajatella, mihin asemaan se rauhaahaluava proletariaatti silloin saattaa tulla. Sen täytyy kaikissa oloissa tehdä samaa, mitkä tahansa sitten sodan syyt ja edellytykset ovat.

Pannaan merkille. Tässä ei ole kysymys siitä, etteikö sosialidemokratian velvollisuus aina olisi tehdä kaiken voitavansa sodan ehkäisemiseksi. Se on imperialismiin aikana kaiken keskustelun ulkopuolella. Tässä on vain kysymys siitä väitteestäni, jota vastaan Pannekoek nousee, että *määrätyn keinon, suurlakon, käyttäminen sodan estämiseksi* ei kaikissa oloissa ole mahdollinen, että se suuressa määrin riippuu kansanjoukon mielialasta, joka eri oloissa voi olla hyvin erilainen. Missä joukon valtaa kiihko-isänmaallinen sotakuume, siellä on suurlakko mahdoton.

Marxilaisen täytyy kansanjoukolla aina tarkoittaa proletariaattia ja tämä edustaa kaikissa oloissa kokonaisuudessaan mitä varmintaa rauhan tahtomista ja tulee aina tekemään suurlakon sen puolesta. Että itse Saksan valtakunnassa sociali-

demokratiset äänet muodostavat vain kolmanneksen kaikista annetuista äänistä ja seitsemännен osan kaikista äänioikeutetuista, että siis sen rinnalla sotatapauksessa tulee joukko-
liikkeeseen nähdén esiintymään määrääjinä muitakin kansanryhmiä, se tulee hänen mielestään huomioon yhtä vähän kuin senkään punnitseminen, eikä myös voi tulla tilaisuus, jossa siitäkin sosialistisesti äänestävästä kolmasosasta sodan sytyessä tuntuva määrä voi leimahtaa isänmaalliseen innostukseen. Nämä ovat kysymyksiä, joita ei Pannekoekin mielen mukaan saa olla marxilaiselle olemassa. Ne ratkaisee se yksinkertainen tieto, että on luokkavastakohta porvariston ja proletariaatin välillä, ja että palkkatyöläiset aina taistelevat pääomaa vastaan.

5. SOTA JA VIHOLLISEN TULO MAAHAN.

Olen viitannut siihen, että varsinkin silloin, kun suurlakko helpottaisi vihollisen tuloa maahan, se saisi mitä varmimman hylkäyksen osakseen jopa laajain proletaarikerrostenkin puolelta.

Tähän vastaa Pannekoek, että se on vanhennut käsitys, saatu entisistä sodista, jossa väestön pääjoukkona olivat talonpojat ja pikkuporvaristo. Sille oli vihollisen tulo siellä, mihin se kohdistui paha vitsaus. Mihin vihollinen ei tullut, siellä oli vähän kärsittävänä. Nyt muodostaa proletariaatti väestön suurimman osan ja ne kärsimykset, jotka johtuvat tuosta maahankarkauksesta, ovat vähäpätöiset verraten niihin, jotka johtuvat liikepulasta, koko taloudellisen elämän romahduksesta, jota sota merkitsee kapitalistiselle maalle. Siksi täytyy nykyisin joukon tarkoituksena olla, ei niin paljon vihollisen maahantulon estäminen kuin sodan ehkäiseminen.

Tässä on niin paljon totta, että vihollisen tunkeutuminen johonkin maahan ensi kädessä kohtaa maalaisväestöä, joka nykyisin muodostaa pienemmän osan väestöstä kuin koskaan, ja että kaupunkilaisväelle sodan hävitykset ennen kaikkea ja kaikkialla ilmenevät taloudellisena pulana.

Tästä seuraa, että nykyisin ei rauhan säilyttäminen ole vain maalaisväestön etuihin mitä kiinteimmin kuuluva, vaan myös kaupunkilaisväestön. Mutta ei tästä mitenkään seuraa, että vihollisen maahantulon torjuminen olisi tullut asujamiston suurelle joukolle yhdentekeväksi asiaksi. Pannekoek näyttää unohtavan, että sodassa ei tule kysymyseen vain yksi valtio, vaan kaksi. Jos sotaan varustauvista vain toista häiritsevät sisäiset liikkeet, eikä toista, niin ei se suinkaan merkitse sodan ehkäisemistä. Se voi päinvastoin edistää vastustajan hyökkäystä.

Mutta jos otaksummekin, että maahanhyökkäyksen pelko on vanhennut pikkuporvarillinen ennakkoluulo, ei Pannekoek kuitenkaan voi kieltää, että sellainen ajatustapa on vielä joukoissa vallitseva. Käsityksiään sodasta ja sen hävityksistä ei se ota Pannekoekin tulevaa sotaa koskevista arveluista, vaan tähänastisten sotien kokemuksista, ja vain nämät voivat määrätä sen ajatukset ja toimenpiteet tulevaan sotaan nähdessä. Pannekoek saa sanoa mitä haluaa, mutta Ranskassa ja Englannissa on saksalaisten maahan tulon pelko hyvin levinnyt ja se aiheuttaa ehkä enemmänkin kuin porvariston imperialistiset pyrkimykset sen, että varustuskiikko saa siellä niin vähän vastarintaa osakseen, mutta kansainvälisen aseittenriisumisen ajatus saavuttaa yhä voimakkaampaa kannatusta.

Kun Pannekoek arvelee, että kansanjoukko kaikissa oloissa, vaikka omakin valtio on se, jonka kimppuun hyökätään, eikä hyökkääjänä, haluaa estää sotaväen liikkeelle panon, voin hänelle huomauttaa, ettei hän sosialidemokratiankaan

riveissä löydä monia tovereita, joilla on tuollainen katsantokanta.

Essenin puoluepäivillä 1907 selitti esim. Bebel: "Jos meidän todella kerran täytyy puolustaa isänmaata, niin puolustamme me sitä, koska se on isänmaamme, sinä maaperänä, jolla elämme — ja siksi täytyy meidän puolustaa isänmaata, jos hyökkäys tulee."

Samaan suuntaan on Guesde puhunut Ranskassa. Minä olen jo silloin kirjatussarjassa "Isänmaallisuus, sota ja sosiaalidemokratia" selostanut samaa kantaa kuin nytkin, m. m. kirjoittaen: "Vihollisen sotajoukon hyökkäys merkitsee niin sanomatonta kurjuutta koko maalle, että se itsestään nostattaa koko väestön vastarintaan eikä mikään luokka voi välttää tätä mahtavaa virtausta"

Olin siis jo silloin ilmeisesti jättänyt marxilaiset varustukseni sivuun ja langennut pikkuporvarillisiin vanhenneisiin ennakkoluuloihin.

Jos asiat todella olisivat niin yksinkertaiset kuin ne Pannekoekista näyttävät: täällä proletariaatin ehdoton rauhanrakkaus, tuolla porvariston ehdoton sodanhalu; jos meidän täytyisi kaikissa oloissa olla varmat siitä, että joukko nousee jokaista sotaa vastaan luonnon-välttämättömyydellä, niin että kaikki sen asian ajattelemisen merkitsisi tietojen puutetta uusaikaisiin luokkavastakohtiin nähden — silloinhan toki olisi erotettava, että viime sodat toki olisivat antaneet näytteitä tästä pettämättömästä joukkovaistosta.

Nämä sodat esiintyivät oloissa, jotka olivat mitä suotuisimmat joukkojen rauhantahdon ilmenemiselle. Missään ei omaa maata uhannut vihollisen maahankarkaus, vaikka sota-väen liikkeellepano olisi estettykin, emmekä kuitenkaan missään näe joukkojen kykenevän vastustamaan kiihko-isänmaallisen metelin myrkkytartuntaa. Kaikkialla jäivät sodan vas-

tustajat, kun kerran tappelu oli alkanut, toivottomaan vähemmistöön, joka ei kyennyt kohottamaan tarmokasta joukko-liikettä sotaa vastaan. Niin Englannissa buurisodan puhje- tessa, niin Italiassa sen hyökätessä Turkin kimppuun. Vii- tataan Venäjälle muka suurlakon luvattuna maana. Mutta eihän siellä tehty pienintäkään edes kainon vastalauseen yri- tystä Japanin sotaa vastaan. Suurlakot tulivat, mitä valtavim- pina kyllä, mutta ei keinona sodan puhkeamisen estämiseksi, vaan sodan seurauksena.

“Proletariaatin kiertämätön yritys estää sotaa”, kuten Pannekoek sanoo, on tähän saakka ilmennyt kiertämättömän olemattomana.

Tämän ei kylläkään tarvitse kestää ikuisuuteen asti. Me kasvamme päivästä päivään, ja moni seikka on meille huo- mena mahdollinen, joka eilen vielä oli mahdoton. Ja ne tilan- teet, joista sodat syttyvät, ovat mitä moninaisimmat ja voivat vaikuttaa mitä erilaisimmin.

Minä en pidä hyvinkään todenmukaisena, että me mis- sään päästään siihen, että voisimme suurlakolla ehkäistä sodan, johon joku hallitus yleisen kansan mielialan perustalla tuntee olevansa kyllin voimakas, mutta aivan mahdottomaksi- han ei meidän tarvitse sitä julistaa.

6. PINTAPUOLINEN MARXILAISSUUS.

Minä vastustan sitä käsitystä, joka riippumatta kaikesta kulloinkin vallinneitten voimasuhteitten tutkimisesta, koettaa johtaa eri kansanluokkien tilanteita ja mielialoja kerta kaik- kiaan kaavamaisesti pelkästään palkkatyön ja pääoman vasta- kohtaa koskevain ajatusjohteitten kautta sekä pitää tätä me- toodia marxilaisena, koska se nojautuu marxilaiseen teoriaan.

Se unohtaa, että teoria on abstraksioni, käsitemuodostelma, ei täydellinen, vaan yksinkertaistettu kuva elämästä. Juuri tämän kautta, että se on tehty yksinkertaiseksi, tekee se mahdolliseksi luoda teoriaa, järkeä ja järjestystä ilmiöiden sekamelskaan ja auttaa selviämään sen sokkeloissa. Mutta se on vain Ariadnen lanka*), joka johtaa pois labyrintista, mutta ei koskaan ole labyrintti itse, ei koskaan ole aivan sama kuin todellisuus, vaan pikemmin sen alituinen edelleen tarkastelu.

Enpä tänään ensi kerran joudu tekemisiin tämän yksinkertaiseksi tehdyn marxilaisuuden kanssa. Sitä vastaan kirjoitin v. 1889 tutkielmani "Ranskan vallankumousajan luokkavastakohdista".*) Toisen painoksen esipuheessa (1908) viittasin "köykäseen marxilaisuuteen, joka saattaneen riittää, missä joku tyytyy kansantajuisesti esittämään Marxin ja Engelsin selville saamia seikkoja, mutta joka pohja pettää, jos hän aikoo jättää nämät ennen kuljetut raitiot".

Minä jatkoin: "Taistellakseni tätä v. 1889 rehottavaa pintapuolista marxilaisuutta vastaan, joka luuli omaavansa kaiken viisauden avaimen, kun tiesi, että yhteiskunnallinen kehitys on luokkataistelujen tuote, ja että sosialistinen yhteiskunta on syntyvä porvariston ja köyhälistön keskinäisestä luokkataistelusta — torjuakseni sitä vaaraa, että marxilaisuus alennettaisiin pelkäksi kaavaksi ja valmiiksi malliksi, julkasin tämän kirjasen, jonka määrä oli muiden teosten rinnalla sitä tarkotusta palvella. Halusin osoittaa kuinka syvään ymmärtämykseen auttaa luokkataistelun periaatteen historiaan soveltaminen, mutta myös, *kuinka moninaisia uusia kysymyksiä se herättää*. Tahdoin tässä tor-

*) Kreikkalainen tarina kertoo Ariadnesta, joka oveen solmitun langan avulla ateenalaisine tovereineen löysi tien takasin Kreetan labyrintista, sokkelovankilasta. — Suom. muist.

*) Löytyy suomeksi. — Suom. muist.

jua sekä teorian mataloitumista että myös käytännöllisen luokkataistelun laimentumista osottamalla, ettei sosialistinen politiikko saa tyytyä ylimalkaisesti vain merkitsemään luokkavastakohtan olemassaoloa pääoman ja työn kesken, että täytyy tutkia koko yhteiskunnallinen elimistö kaikkia yksityiskohtiaan myöten, tämän suuren vastakohtan ohella kun yhteiskunnassa on vielä lukuisia muita, tosin vähemmän merkitseviä vastakohtia, joita ei kuitenkaan saa jättää huomioon ottamatta, ja joiden käsittäminen ja hyväkseen käyttäminen voi tuntuvasti helpottaa köyhälistön politiikkaa ja tehdä sen paljoo hedelmällisemmäksi.”

Ja kirjani johdannossa lausuin: ”Ollaan liiankin taipuvaisia, jos jokin historiallinen kehitys johdetaan luokkataisteluista, otaksumaan, että yhteiskunnassa kulloinkin on vain kaksi leiriä, kaksi luokkaa, jotka taistelevat toisiaan vastaan, kaksi vankkaa, eheää joukkoa, vallankumouksellinen ja taantumuksellinen joukko, niin että kysymys on vain ”tällä tai tuolla puolen”. Jos tosiasiallisesti niin olisi laita, olisi historiankirjottaminen verraten helppo juttu. Mutta todellisuudessa eivät olot ole niin yksinkertaiset. Yhteiskunta on ja tulee yhä enemmän olemaan erittäin monimutkainen elimistö mitä moninaisimpine luokkineen ja erilaisimpine etuineen, jotka aina olojen mukaan voivat ryhmittyä mitä erilaisimmiksi puolueiksi.”

Ne toverit, joita silloin tarkotin ”pintapuolisilla marxilaisilla”, he kun yrittivät tehdä marxilaisuuden kovin yksinkertaiseksi, Max Schippel, Hans Müller, Paul Ernst y. m., alkoivat juuri v. 1889 taistelun puolueitoimikuntaa vastaan ja sen ”virallisia sanomalehtimiehiä”, Bebeliä ja Liebknechtiä, Singeriä ja Aueria, Engelsiä ja minua vastaan, joita he syytivät puolueen kumouksellisen ja proletaarisen luonteen hylkäämisestä ja sen muuttamisesta pikkuporvarillis-possibilisti-

seksi reformipuolueeksi. Syytöskohtina olivat lopulta jälki-vaalitunnussanat 1890, edustajain osanotto työläisille vihamielisen parlamentin käsittelyihin, vappujuhlasta luopumus, sotilaslakon hylkääminen sotatapaauksessa, jota hollantilainen Domela Nieuwenhuis vaati Brysselin kansainvälisessä kongressissa v. 1891.

Siitä on nyt kaksi vuosikymmentä kulunut. Nykyinen sukupolvi ei enää tunne niitä taisteluita, joita silloin kävimme. Mutta tuo yksinkertaistettu marxilaisuus on niin lähellä, niin havainnollinen, niin kansantajuinen, että se aina yhä sukeltaa esille, kun olot ovat sille suotuisat ja joukkovaistot tekevät sen vastaanottamiselle alttiiksi.

Kukistuvan sosialistilain*) taistelukiikhot olivat v. 1889-1893 kohottaneet esille tuon radikaalisen pintapuolisen marxilaisuuden. Nousuaika v:n 1895 jälkeen tasotti tietä sen oikaisemiselle (revisionille). Luokkavastakohtien kärjistyminen sitten 1907 herätti jälleen joukkovaistot, joita parhaiten vastaa marxilaisuus korkeimmassa, ehdottomimmassa, yksinkertaisimmassa muodossaan.

Ja niin täytyy meidän käsitellä asioita, joita luulimme kylliksemme käsitelleemme kaksi vuosikymmentä sitte.

Mutta uskallamme kuitenkin olla varmat siitä, että tällä kertaa ei tätä yli-marxilaisuutta seuraa uusi revisionismi. Siihen ei kasvavain luokkavastakohtien aika ole sovelias.

*) V. 1878-1890 oli Saksassa voimassa poikkeuslaki sosialisteja vastaan. Se kielsi lehdet, järjestöt ja julkisen toiminnan yleensä, mutta ei voinut liikettä masentaa. — Suom. muist.

II. JÄRJESTÄYMINEN.

1. JÄRJESTÄYMINEN JA LUONNE.

Missä on marxilaista ajatuskulkua mahdollisimman yksinkertaisesti ja selvästi selostettava, siinä onnistuu Pannekoek mainiosti. Mutta kun taas on arvioitava konkreettisia, tosioitoisia ilmiöitä, joutuu hänen näiden yksinkertaisten ajatusten mieteperäisen edelleenkehittämisenä väliin ristiriitaan todellisuuden kanssa.

Niinpä esittää hän hyvin kauniisti, kuinka yhteiskunnallisen vallankumouksen tekijät kehittyvät. Hän tulee seuraavaan tulokseen: "Järjestäyminen on köyhälistön valtavin ase. Sen valtavan voiman, joka on hallitsevan luokan kiinteässä järjestämisessä, voi voittaa vain enemmistön järjestäymisen vielä suurempi voima. — Näiden tekijäin: taloudellisen merkityksen, tietämisen ja järjestäymisen alituksen kasvamisen kautta kohoaa köyhälistön voima vallitsevan luokan voiman yläpuolelle. Siten on vasta saatu yhteiskunnallisen kumouksen edellytykset."

Tämä on hyvin hyvästi sanottu. Mutta Pannekoekin mukaan on se harhateillä, joka pitää proletariaatin todellisia, konkreettisia järjestöjä niinä, joiden säilyttäminen, kehittäminen ja täydentäminen tietojen levittämisen ohella on meidän tärkein tehtävämme. Eipä olekaan! Todellisiin järjestöihin nähden osottaa Pannekoek vähän harrastusta. Hän totuttelee ajatukseen, että ne sortuvat tulevilla taisteluilla. Proletariaatin järjestäyminen siitä huolimatta kasvaa. Hän sanoo: "Mutta sellaiset väkivaltakeinot eivät sitä kuitenkaan tule auttamaan; se voi siten vain tuhota ulkopuolisen muodon, mutta ei saada satuttaa sen sisäiseen olemukseen. Köyhälistön järjestöä, jonka me nimitämme sen tärkeimmäksi voima-

keinoksi, ei ole sekotettava yhteen sen nykyisten järjestöjen ja liittojen kanssa, joissa se ilmenee vielä vankan, porvarillisen järjestyksen luomissa olosuhteissa. *Näiden järjestöjen olemus on henkistä laatua, se on köyhälistön luonteen täydellinen uudistuminen.*”

Pannekoek itse alleviivaa tämän lauseen, niin merkittävältä tuntuu hänestä lauselmansa, että todellisuudessa oleva järjestö ei ole mikään järjestö, vaan jokin aivan toinen proletariaatin luonne.

Suoritettuaan tämän taitonäytteen yhteiskunnallisen alkemian alalla on hänen helppo osottaa, että joukkotaistelut, jotka vievät järjestön häviöön, herättävät työväenjoukot ja täydellisentävät niiden luonteen, niin että ihmeellisesti juuri järjestöjen murskaus on se tie, jolla “vahvistuu järjestön sisäinen lujuus” ja vieläpä “kohoaa köyhälistön voima niin korkealle, kuin on välttämätöntä yhteiskunnan herruutta varten.” “Kumouskauden lopulla” kun kaikki proletariaatin järjestöt ovat hajonneet, on “koko työväenluokka täysin järjestyneenä . . . ja voi käydä ottamaan käsiinsä tuotantojärjestön.”

Ei pistä Pannekoekin päähän osottaa, ja tuskinpa hän saattaisikaan, että “nykyisten järjestö- ja liittomuotojen” tilalle tulee taistelun kuluessa lopuksi toisia, uusiin edellytyksiin paremmin soveltuvia. Sellainen on mahdollista, mutta jos siihen tultaisiin, olisi se niitä aloja, joilla käytännön miehen täytyy kulkea teoreetikkojen edellä. Siitä ei Pannekoek puhukaan mitään. Kun proletariaatin todellinen järjestö on hänen teoreettisten loppupäätelmänsä tiellä, hajottaa hän sen yksinkertaisesti ilmaan. Sillä mitään muuta ei ole selitys: järjestäymisen olemus on proletariaatin luonteen mullistus.

Epäilemättä mullistaa järjestäytyminen proletariaatin luonteeseen, mutta tämä mullistus on toki järjestäytymisen *seuraus* eikä *olemus*.

II. JÄRJESTÖJEN VOIMAKEINOT.

Järjestäytymisen päävaikutuksia työläisen luonteeseen on luottamus kokonaisuuden aineelliseen tukeen, jonka yksilö siitä löytää. Sangen voimakkaasti ilmenee tämä niiden rahojen muodossa, joita liitot kokoovat tarpeen ja taistelujen varalle. Että luonne korvaisi raha-avut, sitä ovat kyllä kumoukselliset syndikalistit jonkun aikaa kuvitelleet, mutta hekin alkavat ymmärtää tämän kuvitelman erehdyksen. Tietenkään eivät toiselta puolen rahat voi korvata luonnetta; ja kuten sodassa ihmisen henkinen ja ruumiillinen tila on tärkeämpi kuin hänen aineelliset varustuksensa, on tämä totta luokkataisteluunkin nähden. Paraskaan kivääri ei tee pelkurista kunnollista sotilasta eikä luonnetta vailla olevista veikoista tule täysien ammattiyhdistyskassojenkaan perustalla luokkataistelijoita. Mutta toiselta puolen jää korkeinkin sankari ja suurinkin voima tappiolle, jos se aseettomana joutuu hyvin varustettua ja taisteluvalmista vastustajaa vastaan. Ja uhrautuvimmankin luokkataistelijan täytyy luopua lakosta, kun ei enää ole keinoja hengissä pysymiseksi.

Tämä järjestäytymisen puoli, joka todellakaan ei ole aivan samaa kuin luonne, ei liikuta Pannekoekia. Järjestäytymisen olemus on hänelle järjestyskin, solidarisuus. Ja ne eivät mene järjestön murskaantuessa hukkaan: "Työläisissä pysyy sama henki, sama kuri, sama yhdysside, sama solidarisuus, sama järjestyneen toiminnan tottumus (nykyisten järjestöjen tuhoamisen jälkeenkin) kuin niissä oli, ja tämä henki luo itselleen uusia toimintamuotoja. Vaikka sellainen väkivalta-

teko sattuisi raskaastikin, köyhälistön oleellista voimaa se ei koske, yhtä vähän kuin sosialismiin saattoi sattua sosialistilaki, joka esti säännöllisen yhdistys- ja agitatsioonimuodon.”

Mutta mitä on tuo kuri, tuo ”järjestyneen toiminnan tottumus”? Se on yhteiseen johtoon alistumista, jota ilman suuren joukon järjestynyt toiminta on aivan mahdoton. Kansanvaltaisen järjestön olemus on vain siinä, että joukko itse valitsee sen johdon ja että se itse ainakin perusteisiin nähden, joskaan ei aina yksityiskohtaisesti, määrää taistelun päämäärän ja keinot. Mutta tämä on mahdollista vain ”nykyisten järjestöjen ja liittojen” kautta, jotka ovat syntyneet ”vielä vankan porvarillisen järjestyksen luomissa olosuhteissa.” Jos nämät muodot tehdään mahdottomiksi, eivät joukot voi enää kokoontua päättämään asioistaan vankkojen sääntöjen mukaan ja niin käy kansanvaltainen järjestömuoto mahdottomaksi. Silloin tulee kuten äkillisissä joukkoliikkeissä, pelkäksi sattuman asiaksi, kuka keikahtaa johtajaksi, tai, kuten sosialistilain aikana, joukkojen siihen asti tunnus-tamat johtajat hoitavat totutulla tavalla tehtäviään edelleen. Tai, kuten sosialistilain aikana paikallisiin asioihin nähden myös oli-laita, järjestyy pieni vähemmistö salaisesti ja johtaa muuta, järjestymätöntä joukkoa.

Taistelukykyinen köyhälistö pysyy sellaisissakin oloissa huomioon otettavana voimana. Mutta että köyhälistön järjestäytyminen sellaisissa oloissa kohoaisi ja täydellisentyneenä laajenisi niiden vapaammissa oloissa saavuttamaa piiriä laajemmaksi, sitä ei kukaan tähän asti ole sellaisissa oloissa keksinyt.

Köyhälistö tulee, kun sen järjestöä kohtaa väkivalta, pitämään ”tottumuksestaan” ja tavoistaan sitä kiivaammin kiinni, mitä enemmän niiden kimppuun käydään, syystä, että ne kohottivat hänen voimansa. Sen sijaan kääntyisi prole-

tariaatti epäluuloisesti pois järjestöistään ja sen "tottumuksista", jos nämät vain toisivat tappioita, mitkä sitä heikentäisivät. Pannekoek näkee vain yhden aiheen köyhälistön järjestöjen hänen odottamalleen tuhoutumiselle: vastustajain väkivallan. Mutta toinenkin aihe on mahdollinen: väärä taktiikka, joka kevytmielisesti, arvioiden liika alhaisiksi vastustajain voimat ja aivan ylenmääräisiksi omat, panee järjestöille tehtäviä, joissa sen surkeasti täytyy kukistua. Jos järjestö ilman tarvetta lähtee taisteluun, joka olisi vältettävissä paremmin arvioimalla voimasuhteet, jos se tässä vaatii jäseniltään mitä suurinta uhrautuvaisuutta saavuttamatta minikäänlaisia tuloksia, jos se kokonaan tuhoaa voimansa, niin että sen ehdotta täytyy antautua — silloin ei järjestön tuhoutuminen lisää proletarein taisteluhaltua, ei niiden jäyhää johtajainsa ympärillä pysymistä eikä vapaaehtoista kuria, vaan synnyttää pitkäksi aikaa masennusta ja välinpitämättömyyttä, jopa epäluuloakin kaikkea "järjestynyttä toimintaa" vastaan. Tähän sopii Pannekoekin lause: "tähän ajatukseen perustuu ennen kaikkea niiden vastenmielisyys joukkolakkojen käyttöön nähden, joiden tehtävänä on johtaa nykyisiä suuria proletariijärjestöjä."

Mutta me tulemme vielä näkemään, että juuri sellainen toiminta, jota Pannekoek ehdottaa, tuottaa välttämättömyydellä sellaisen järjestöjen tuhoutumisen. Tämän hän tuntee ja siksi täytyy hänen, materialistin, lohduttaida spiritualistisella mietelmällä, että vain järjestön ruumis on kuolevainen, mutta sielu kuulematon, ja että sielu juuri on järjestön olemus.

Mutta me tiedämme, että ruumiiton ihminen ei enää ole ihminen ja järjestö ilman toimintaelimiä ei ole enää järjestö.

3. JÄRJESTÖJEN VAHINGOITTAMINEN VASTUSTAJAN TAHOLTA.

Tuottaahan kylläkin luokkavastakohtain ja luokkataisteluiden kärjistyminen sen vaaran, että vastustajat yrittävät murskata proletaariset järjestöt. Mutta meidän ei pidä niitä auttaa selittämällä, että se on jotenkin yhdentekevä tapaus, kun vain kuolematon sielu pelastuu, vaan täytyy meidän käydä heitä vastaan siten, että istutamme kyöhalistööni mitä syvimälle tietoisuuden siit, että järjestöt, vieläpä nykyisessä muodossaan, ennen kaikkea puolueena ja ammatillisina järjestöinä, ovat hänen taistelulleen ja sen menestykselle välttämättömät; sen täytyy niitä mitä innokkaimmin vahvistaa, mitä huolellisimmin vartioida, niitä ei saa panna alttiiksi kevytmielisiin seikkailuihin; niistä täytyy myös, kun kerran suuriin taisteluihin tullaan, pitää sitkeästi ja kaikin voimin kiinni; yhdistymis- ja järjestäytymisoikeus ovat sen tärkein oikeus, jonka säilyttämiseksi on kaikki voimat, omaisuus ja veri, uhrattavat.

Pannekoek pitää sitä että proletaariset järjestöt murskaataan, laki ja oikeus niihin nähden lakkautetaan, itsestään selvänä tuloksena luokkavastakohtain kärjistymisestä. Niin itsestään selvältä ei asia minusta näytä. Emmekä me saa pitää pyrkimyksiä muuttamattomina tuloksina. Pyrkimyssuunta, tahi yritys murskata proletaariset järjestöt, kasvaa kylläkin sitä mukaa kuin nämät järjestöt käyvät voimakkaammiksi ja vaarallisemmiksi vallitsevalle järjestykselle. Mutta samassa määrin kasvaa myös näiden järjestöjen vastustuskyky, jopa moninkertaisesti niiden välttämättömyys. Proletariaatin järjestäytymismahdollisuuden riistäminen on tullut mahdottomaksi kapitalistisesti kehittyneissä maissa ja vallitsevat luokat itse pyrkivät järjestämään niitä proletaareja, jotka pysyvät heille uskollisina, lisätäkseen niiden voimaa, mikä käy mahdottom-

maksi, jos peruutetaan kaikkalainen työväen järjestäymismahdollisuus. Proletaarisen järjestäymisen tuhoaminen voi nykyisin olla vain väliaikaista laatua, ei enää koskaan pysyvää — vaikka otetaankin järjestö sen oikeassa eikä vain Pannekoekin mukaisessa mielessä.

Mutta jokainen väliaikainenkin proletaaristen järjestöjen tuhoaminen merkitsee köyhälistön luokkataistelun ankaraa vahingoittamista, ja työväenluokan on kaikella huolella, mutta myös kaikella tarmollaan, koetettava estää tuollaiset tuhot.

Minkälaisia tuloksia syntyy taistelusta vastakkaisten pyrkimyssuuntain kesken, sitä ei edeltäkäsini voi sanoa. Teoria voi vain ennustaa luokkavastakohtain kärjistymisen, ei sen yksityiskohtaa. Ne riippuvat tilanteista, joita ei kukaan voi aavistaakaan; mutta vihdoinkin myös viisaudesta ja päättäväisyydestä puolella ja toisella; tarmosta millä käymme loppuun taistelut, joihin kerran olemme joutuneet; viisaudesta, millä voimme estää vastustajat ja omain rivien malttamattomat ainekset saattamasta meitä yrityksiin, joihin emme ole vielä kypsyneet.

Pannekoek ystävineen saattaa nyrpistää nokkaansa tälle viisaudelle ja panna sen samanarvoiseksi sen viisauden kanssa, jonka Lassalle hylkäsi Sickingeniä koskevassa kirjeessään, mutta ei käytännössä.*) Viisaus, jota me suositamme, on sitä mitä Engels viime julkaisussaan, valtiollisessa testamentissaan suositti.

*) Tämän selitykseksi mainittakoon, että Lassalle yritti "pelata politiikkaa", petkuttaa vastustajia "viisaudella", mutta ajoi siinä karille. — Suom. muist.

jotenkin joutavilta. Hän tulkitsee minun käsitystäni seuraavasti:

“Siihen saakka (loppurymähdykseen saakka, jonka teorian Pannekoek minussa keksi. K.) on työväen liikkeen kuljettava tähän astista tietään: vaaleja, lakkoja, parlamenttaarista työtä, valistusta, kaikki kulkee entistä latuaan vähitellen vain laajeten *mitään erityistä maailmassa muuttamatta.*”

Minun kantani näyttää Pannekoekista puhtaalta revisionismilta: “Se yhtyy revisionismiin siinä, että meidän tietoinen toimintamme on vain parlamentissa ja ammattiyhdistyksissä tapahtuvaa; eikä silloin ole ihme, että sen käytäntö — kuten äsken jälkivaaliliitossa — osottaa lähentelemistä revisionistiseen toimintaan.”

Tämän väitteen ei tarvitse minua suurestikaan kuohauttaa. Mitä Pannekoek revisionismiksi nimittää, se on puolueen tähänastinen käytäntö! Esitettyään Jenan päätöksen, jonka puolesta yhdeksän kymmenesosa revisionisteja äänesti, riittävänä oman taktiikkansa perusteluna tuomitsee hän puolueen taktiikan revisionistiseksi! Kaunista sekasoppaa.

Mutta läheneepi selitys.

Pannekoek jatkaa: “Kautskyn kanta eroaa revisionismista siinä, että kun tämä (revisionismi) itse tältä toiminnalta odottaa uudistusta, sosialismiin siirtymistä ja siksi kohdistaa koko toimintansa reformeihin, ei Kautsky ole samaa mieltä tähän odotukseen nähden, vaan odottaa kumouksellisia purkauksia, jotka rymähdyksinä, meidän tahdostamme ja toiminnastamme riippumatta, tulevat äkkiä kuin toisesta mailmasta ja pyyhkäsevät pois kapitalismin. Se on ‘se vanha, koeteltu taktiikka’, vain sen kielteinen puoli järjestelmäksi kohotettuna. Se on rymähdysteoria siinä muodossa, jossa sen tunsimme vain porvarillisena väärinkäsityksenä, kohotettuna puolueopiksi.”

väksymänä ja noudatetaan sitä edelleen kenenkään sitä vastaan väittämättä, niin että Pannekoek pitää sangen tarpeetomana sitä lähemmin selostaa. Kun Pannekoekilta kysyy, mikä on se erikoinen taktiikka, jota hän edustaa puolue-toimikuntaa, minua ja monia muita tovereita vastaan, viittaa hän Jenan päätökseen, joka hyväksyttiin 287 äänellä 14 vastaan. Miltei kaikki revisionistit, kuten Bernstein, David, Peus, Sydekum, äänestivät sen puolesta. Ovatko ne kaikki jo "teoreettisesti" hyväksyneet Pannekoekin taktiikan, vieläpä niin epäamättömän selvästi, että hän voi säästää sen lähemmän selittämisen vaivat?

Vaikkapa Pannekoek siis on hyvin säästeliäs sen uuden taktiikan positiiviseen (varmaan) selostukseen nähden, on hän sitä anteliaampi negatiivisella (kielteisellä) puolella, arvostellessaan minun taktiikkaani. Ja sitä ei hän voi tehdä ilman että ainakin tilapäisesti livahtaa esille viittailuja hänen omiinkin menettelytapakatsomuksiinsa.

Minä olin joukkoliikkeitä koskevassa tutkimuksessani tullut seuraavaan tulokseen:

Järjestöä on kehitettävä, vallattava kaikki valta-asemat, jotka omin voimin voimme vallata ja pitää, valtiota ja yhteiskuntaa on tutkittava ja joukkoja valistettava: muuta tehtävää emme voi itsellemme emmekä järjestöllemme nytkään vielä tietoisesti ja suunnitelmallisesti asettaa.

Luulisi Pannekoekin yhtyvän tähän katsomukseen. Sanoo-han hän itse: "näiden tekijäin: taloudellisen merkityksen, tietämisen ja järjestäytymisen alituisen kasvamisen kautta ko-hoa köyhälistön voima vallitsevan luokan voiman ylä-puolelle."

Mutta nyt näyttävät hänestä joukkojen järjestämis- ja valistamishommat sekä taistelu yksityisistä valta-asemista

Kuinka tällä esityksellä perustellaan uuden taktiikan välttämättömyyttä, ei ole oikein selvää. Eikö proletariaatti jo vanhasiaan ole "pakotettu mitä tarmokkaimmalla tavalla tuomaan tahtonsa esille toisia kapitalismin voimia vastaan"? Ja miksi täytyy sen nyt tätä tarkotusta varten tarttua parlamentin ulkopuolisiin keinoihin? Ovatko edustajamme parlamentissa nyt heikommät kuin ennen? — Todellakaan ei näissä esityksissä ole perusteltu uutta taktiikkaa uusien olojen painavilla vaatimuksilla.

Mutta vielä vähemmin selvä on itse uuden taktiikan esitys. Minä olin nimenomaan vaatinut tämän taktiikan puol-tajia selvittämään, mitä he sillä tarkottavat. Ennenkuin keskusteluun ryhdytään, "tulisi tietää, vaaditaanko uusia taktiikan periaatteita vaiko menetelmiä".

Mitä vastaa Pannekoek?

"Tähän vastaan vain, että meidän ei tarvitse tehdä ehdotuksia. Se taktiikka, jota pidämme oikeana, on jo puolueen taktiikka; ilman eri ehdotuksia on se tullut käytäntöön joukkomielenosotuksina. Teoreettisesti on puolue sen jo tunnustanut Jenan puoluekokouksen päätöksellä, jossa puhutaan suurlakosta keinona uusien valtiollisten oikeuksien valtaamiseksi."

Ja sitten lausuu Pannekoek: "Kun me väliin puhumme uudesta taktiikasta, emme halua ehdottaa uusia periaatteita eikä toimenpiteitä...vaan tarkotamme saada teoreettisesti selväksi sen, mikä todella juuri tapahtuu."

Edellisessä kappaleessa näimme, että Pannekoek pitää järjestöä proletariaatin tärkeimpänä voimakeinona, mutta keksii sitten, että järjestön olemus ei olekaan järjestö. Niin selittää hän nyt: uusi taktiikka on tarpeen ja on siitä keskusteltava, neuvoteltava — mutta kas, tämä taktiikka on jo kuusi vuotta ollut puoluekokouksen miltei yksimielisesti hy-

III. JOUKKOLIIKE.

I. MITÄ MERKITSEE UUSI TAKTIikka.

Pannekoekin yritys yksinkertaistuttaa Marxin metoodia ja hänen henkevoimismenettelynsä järjestöihin nähden ovat vain johdatusta pääasiaan, joka hänellä on mielessä, ja se on "järjestyneen työväen tietty uusi toimintamuoto. Uusaikainen kapitalismin kehitys on pakottanut luokkatietoisien työväen tähän uuteen toimintatapaan."

Uusi toimintamuoto — se on todellakin tärkeä seikka. Mutta joka sellaisen keksii tai sitä esittää, hänen velvollisuutensa on ennen kaikkea puhua selvästi ja ymmärrettävästi. Valitettavasti ei Pannekoekilla tässä kohden ole hänen tavallista selvyttään. En siis tarkoin tiedä, olenko onnistunut häntä oikein ymmärtämään. Ennen kaikkea on meidän kysyttävä: mistä johtuu sen uuden muodon välttämättömyys? Mitkä uudet olot sen vaativat? Siihen emme saa selvää vastausta. Pannekoek sanoo edelläkerrotun lauseen jatkoksi:

"Imperialismin suurin vaaroin sitä uhatessa, taistelusaan suuremmasta vallasta valtiossa, enemmistä oikeuksista, on se pakotettu mitä tarmokkaimmalla tavalla tuomaan tahtonsa esille toisia kapitalismin mahtavia voimia vastaan — tarmokkaammin kuin on mahdollista sen parlamenttiedustajan suun kautta. Sen täytyy itsensä esiintyä, tarttua valtiolliseen taisteluun ja yrittää joukkojen painolla vaikuttaa hallitukseen ja porvaristoon. Kun me puhumme joukkoliikkeistä ja niiden välttämättömyydestä, tarkotamme sillä järjestyneen työväenluokan parlamentin ulkopuolella tapahtuvaa valtiollista toimintaa, jolloin ne itse esiintymällä vaikuttavat politiikkaan välittömästi eikä edustajain kautta."

Onneksi on meillä toveri Pannekoek, joka selvittää minun "porvarilliset väärinkäsitykseni" samoin kuin sen "revisionisminkin", jota koko Saksan sosialidemokratia Marxin ja Engelsin hyväksymänä on pian puolen vuosisadan ajan noudattanut.

II. PASSIIVINEN JYRKKEYYS.

Oikeastaan ei minun ole tarpeellista kovin laajalti selostella "rymähdysoppiani". Siitä keskustelin kaksi vuotta sitten jotenkin tarkoin toveritar Luxemburgin kanssa. Pannekoek sanookin: "Tätä kantaa edusti Kautsky kaksi vuotta sitten suurlakosta keskusteltaessa — sen teorian mukaan on suurlakko ykskertainen kumouksellinen ilmaus, jonka tarkoituksena on heittää kumoon kapitalistivalta yhdellä keittoa, se esiintyy nyt vain uudessa muodossa. *Se on toimettoman odotuksen teoria...* passiivisen (odottavan) jyrkkyyden teoria."

Minulla ei ole aikaa eikä halua vielä pitkittää tätä jo pitkälle venynyttä väittelyä kertailemalla silloin esittämiäni todisteita. Huomautan vain lyhyesti, etten ole missään väittänyt suurlakon olevan tapahtuman, jonka tarkoituksena olisi heittää kumoon kapitalismi yhdellä iskulla, enkä että meidän on toimettomina odotettava, kunnes "kuin toisesta mailmasta" joku suurlakko puhkee.

Olen vain väittänyt, että länsi-europalaisissa oloissa, joissa on todellisia proletaarisia järjestöjä, eikä vain sellaisia Pannekoekin kuvittelemia, muodostuu valtiollinen suurlakko aina voimainkoetuksiksi, joka tavallisesti vie joko ratkaisevaan voittoon tai ratkaisevaan tappioon, ja jolloin voimat molemmin puolin kuluvat niin loppuun, että ei ole odotettavissa taistelun pikaista uusimista. Yhä uudistuvain suurlakkojen aika on mahdollinen korkeintaan järeillä olevissa valtioissa kuten Venäjällä ja sielläkin vain erikoisissa oloissa.

Toiseksi olen väittänyt, että suurlakko voi Länsi-Europassa menestyä vain silloin, kun sattuu samaan aikaan joukko edellytyksiä, joita voimme käyttää hyväksemme, mutta joita emme voi mieleemme mukaan luoda. Missä suurlakko syntyy sellaisissa oloissa, on meidän sitä mitä tehokkaimmin edistettävä ja käytettävä sitä köyhälistön vahvistamiseksi, jonka taas voimme saada aikaan sitä pikemmin, mitä voimakkaammat ovat järjestömme ja mitä paremman opin saaneet niiden jäsenet. Sellaisten joukkoliikkeiden menestymiselle on ratkaistavana seikkana proletaarijoukkojen kiihkeä, kaikki esteet murtava kuohunta. Se voi syntyä vain suurista historiallisista tapahtumista. Minä ajattelin silloin samaan tapaan, kuin lausuu "Leipziger Volkszeitung" Venäjää koskevassa Kirjutuksessaan (toukok. 31 p.), jotka sanat se ilmoittaa Lassallen sanoiksi: Joukot tempautuvat kuohuun ja liikkeeseen niin ulkonaisesti kuin henkisestikin vain todellisten tapahtumain kiehumapisteen vaikutuksesta.

Minulla ei ole syytä taaskin puolustella näitä ajatuksia. Pannekoek ei vähimmälläkään tavalla yritä niitä kumota. Mukavampaa on nuijia ne kuoliaaksi siten, että esittää ne mitä mielettämimmässä muodossa.

Väärinkäsitysten välttämiseksi voinen viitata siihen, että väittelyssä тов. Luxemburgin kanssa oli puhetta *suurlakosta*, kirjutuksessani "Joukonliikkeestä" taas *katulevottomuuksista*. Niistä sanoin, että ne voivat eräissä oloissa luoda valtiollisia ryhmähdyksiä, mutta ovat epämääräisiä eikä niitä voi mielin määrin saada aikaan.

En käsitellyt silloin pelkkiä *katumielenosotuksia*. Ne eivät kylläkään ole arvaamattomia tekijöitä ja voidaan ne valmistaa ja panna toimeen valtiollisten ja ammatillisten järjestöjen toimesta sekä järjestymättömäin joukkojen niihin osaa ottamatta. Esimerkkejä on kyllin. Mutta katumielen-

osotusten toimeenpano ei suinkaan ole mitään "uutta taktiikkaa". Englantilaiset ovat käyttäneet sitä Karttaliikkeen päivistä saakka ja Amerikassakin ovat ne kauan olleet yleisiä. Itävallassa merkitsevät ne vaikuttavaa mielenosotusmuotoa 1890 jälkeen. Katumielenosotusten toimeenpanoa en minä ole periaatteellisesti vastustanut eikä kukaan muukaan toveri. Sellaiseen sopivasta ajankohdasta saattaa tietysti syntyä eri mieliä. Mutta siitähän ei ole kysymys nyt, kun vain periaatteellisia asioita pohditaan.

Arvatenkin suuremman selvyuden saamiseksi sekottaa Pannekoek katumielenosotukset, katulevottomuudet ja suurlakot yhteen joukkoliikkeiden soppaan ja ulottaa sen, mitä minä olen sanonut katulevottomuuksista, myös katumielenosotuksiinkin. Minun teoriani on muka sama kuin puolue-toimikunnan menetelmä rajoittaa katumielenosotukset mahdollisimman vähiin.

Todellisuudessa olen jo 1885 Englannissa ottanut osaa Pannekoekista niin uusilta tuntuviin katumielenosotuksiin, jotka siellä jo silloin olivat hyvin vanhaa taktiikkaa, eikä minua ole sittemmin missään maassa, missä olen ollut, puutunut katumielenosotuksista, joita on pantu toimeen; kai paras todistus siitä, että niitä teoreettisestikin olen vaatinut. Pannekoekilla ei ole oikeutta panna minun nimiini teoriaa eikä käytäntöä, jotka eivät ole minun omaksumiani.

Kertaan vielä: minun teoriani, "passiivinen jyrkkyys", s. o. sopivan tilaisuuden ja joukkojen mielialan odotus, joita kumpaakaan ei voida edeltä arvioida eikä järjestöjen päätöksillä saada aikaan, koski katulevottomuuksia ja suurlakkoja, joiden tarkoituksena on saada aikaan jokin valtiollinen ratkaisu — ei siis katumielenosotuksia eikä mielenosotuslakkojakaan. Sellaisia voidaan hyvin milloin vain panna toimeen puolueen ja ammattijärjestöjen päätöksellä ottamatta huo-

mioon järjestymättömän joukon mielialaa, mutta eivät ne merkitse uutta taktiikkaa niin kauan kuin pysyvät pelkkinä mielenosotuksina. Mielenosotuksilla vaikuttaminen on aina kuulunut puolueemme taktiikkaan. Mielenosotustekniikka vaihtuu voimien, laillisten ehtojen ja muiden seikkojen vaihtuessa, taktiikan perusteissa ei silti tapahdu muutosta. •

III. KUMOUKSELLINEN TOIMINNALLISUUS.

Mielenosotuksiin nähden ei siis ole periaatteellista eroa Pannekoekin ja minun välillä. Missä sitten?

Sitä ei ole helppo saada selville. Mutta niin paljon kuin hän pidättyykin omaa taktiikkaansa esittämästä, ei Pannekoek kuitenkaan voi olla edes viittaamatta positiiviseen menettelytapaan minun "negatiivista" taktiikkaani vastaan. Minun "passiivisen jyrkkyyden teoriani" vastakohtana puhuu hän "köyhälistön kumouksellisesta toiminnallisuudesta (aktiivisuudesta), joka rakentaa voimansa yhä kohoovain luokkaliikkeiden aikana ja yhä enemmän riistää luokkavaltioilta voimaa."

Hän nousee minun "toivottoman odotuksen teoriaani" vastaan — joka ei ole toimeton siinä mielessä, ettei tavalliseen tapaan parlamentissa ja ammattiyhdistyksissä toimittaisi, vaan siinä mielessä, että passiivina annetaan suurten joukkoliikkeiden tulla kuin luonnonmullistusten *sen sijaan, että oikealla hetkellä aktiivisesti käytäisiin niitä järjestämään ja painamaan eteenpäin*".

"Tähänastiset joukkoliikkeet ovat vain alkuna kumouksellisille joukkoliikkeille, joissa köyhälistön, sen sijaan että passiivisesti odottaisi, kunnes ulkoa tulleet rymähdykset mailmaa järkyttävät, itsensä on alituisesti hyökäten tunkeuduttava eteenpäin ja kovalla, uhrautuvalla työllä rakennettava

valtansa ja vapautensa. Tämä on se "uusi taktiikka", jota täydellä syyllä myös voi nimittää vanhan taktiikan positii-visen puolen luonnolliseksi jatkoksi."

Ja edelleen puhuu Pannekoek luvussa "Taistelu sotaa vastaan" siitä, kuinka kuljetaan "toiminnasta toiseen sekä vihdoin korkeimpaan kiihkeyteen kohonneesta luokkataistelusta, josta valtiovalta lähtee mitä tuntuvimmin heikontuneena, proletariaatin voima taas mitä korkeimmalle kohonneena." Ja vihdoin osottaa Pannekoek "kumousprosessiin, jossa köyhälistön alituisen toiminnan kautta vähitellen rakentuu sen valta, joka palotellen musertaa pääomavallan."

Kaikki tämä on sangen epäselvää ja salaperäistä, muistuttaa enemmän Delfin oraakkelia ja Sibyllan ennustusta kuin uuden taktiikan perustelua.

Mutta jotain varmuutta se saa, kun muistetaan, että se on esitetty vastakohtana minun selostamalleni taktiikalle, joka vaatii järjestöjen kehittämistä, kaikkien valta-asemain valtaamista, mitkä ömin voimin voimme valloittaa ja pitää hallussamme, valtion ja yhteiskunnan tutkimista, jokaisen joukkoja kuohuttavan tilaisuuden käyttämisestä mielenosotuksiin, pakkosuurlakonkin käyttämisestä, mutta vain harvinaisissa, äärimmäisissä tapauksissa "vain silloin ja siellä, missä joukkoja ei enää voida pidättää.

Pannekoek vaatii, että puoluetoimikunnan olisi pantava toimeen sarja suurlakkoja, jotka seuraisivat taajaan toisiaan, ottamatta sitä huomioon, tuovatko ne tappiota tullessaan tai tuhoavatko ne järjestöt vai eivät. Hän laskee, että taistelu katkeroittaa työläisiä, vetää yhä uusia joukkoja mukaan, täyttää ne yhä kasvavalla kumouskiihkolla, tappioiden kautta yhtä hyvin jopa paremminkin kuin voittojen kautta. Niin kasvavat taistelijain joukot itsensä taistelun kautta ja kasvaa niiden Pannekoekin tarkottama järjestäytyminen, ja luokka-

taistelun kiinteys kohoaa toiminnasta toiseen, nousten vihdoin *vallankumousprosessiksi*.

”Tätähän herra tarkoittaa, jos oikein ymmärrän.”

Jos olen ymmärtänyt väärin Pannekoekia, on syy hänen itsensä. Siinä tapauksessa täytyy hänen puhua selvemmin. Mutta koko se arvostelu, jonka hän on kohdistanut minun puolustamaani taktiikkaa vastaan, on ymmärrettävissä ainoastaan, jos ymmärrämme hänen taktiikkansa yllä esiteyllä tavalla.

Mutta silloin supistuu hänen taktiikkansa vaatimukseen, että puolueoimikunnan täytyy ”panna toimeen” vallankumous, ei tosin suoranaisesti, kuten yrittivät barrikaadiajan vanhat salaliittolaiset, vaan epäsuorasti, panemalla toimeen joukkoliikkeitä silloinkin kun ne vievät tappioihin ja järjestöjen tuhoon, tarkoituksella kiihottaa joukkojen katkeruutta ja kohottaa se korkeimmilleen — tietysti tarkotetaan katkeroitumista vallitsevia luokkia vastaan eikä tämän mainion taktiikan suorittajia vastaan.

Jollei tämä ole Pannekoekin taktiikka, niin sanokoon selvemmin, mitä hän tarkoittaa ”opilla köyhälistön kumouksellisesta toiminnallisuudesta kohoavain joukkoliikkeiden aikakautena.” Jos taas olen hänen tarkoituksensa oikein ymmärtänyt, on sitä tarpeeton arvostella. Se oppi ei muodosta koulukuntaa meillä.

IV. VALTIOLLINEN VALTAUS.

I. VALTION TUHOAMINEN.

Mitä Pannekoek tarkottaneekaan yhä kohoavilla joukkoliikkeillä, hän ilmeisesti otaksuu, että se tulee korvaamaan

ja voittamaan tähänastisen toimintamme, valistustyön järjestämisen, valtiollisen ja ammattiyhdistysliikkeen:

“Kuten tähänkinastisissa valtiollisissa ja ammattiyhdistystaisteluissa kohottavat joukkotaistelut proletariaatin voimaa, vain paljoa laajemmalla, valtavammalla ja perusteellisemmalla tavalla.”

Mutta mikä on sitten tämän toiminnan tarkoitus? Niin korkeaksi kuin Pannekoek arvioikin joukkoliikkeiden tulokset proletariaatin kasvatusta ja järjestämistyössä, (sellaisina kuin hän ne ymmärtää), mitkään toiminnat eivät koskaan vedä joukkoja mukaansa, jos ne eivät ole muuta kuin korkeamman proletaarisen moraalin harjottelumarsseja. Toiminnalla täytyy olla kourin koskettava päämäärä.

Tähänastisen politiikkamme mukaisesti merkitsee Pannekoekin köyhälistöliikkeen ylimmäksi tarkotukseksi *valtiovallan valtauksen*. Mutta siinäkin on hänellä erikoisuutensa. Hän väittää: “Köyhälistön taistelu ei ole pelkästään taistelua *valtiovallasta*, vaan taistelua *valtiovaltaa vastaan*.”

Tämä tuntuu ensin “Talmudin*) tapaiselta viisastelulta. Mutta sitten kuuluu: “Vallankumouksen sisältö on valtion valtakeinojen tuhoaminen ja hajotus proletariaatin valtakeinojen kautta.”

Ja myöhemmin: “Taistelu päättyy vasta kun on saavutettu lopullinen päämäärä, *valtiojärjestön täydellinen tuhoaminen*. Enemmistön järjestö on silloin osottanut ylemmyytensä, kun se on tuhonnut hallitsevan vähemmistön järjestön.”

Tähän saakka on pidetty sosialidemokraattien ja anarkistien erotuksena sitä, että edelliset ovat tahtoneet vallottaa valtiovallan, jälkimäiset sen tuhota. Pannekoek haluaa

*) Kreikkalainen filosofi, jota on hyvin valkea tulkita Suom. muist.

— tehdä molemmat. Valitettavasti taaskin ilman lähempiä selityksiä. Niin monisanainen kuin hän onkin, kun haluaa todistaa uuden taktiikkansa tarpeellisuutta, niin lyhytsanainen ja hämärä on hän, kun oli esitettävä sen uuden taktiikan olemus ja tarkoitus.

Niin lykkää hän meidän tehtäväksemme halkoa päättämme sillä, mitä hän oikeastaan on saattanut tarkoittaa. Tämä on vaikeata jo senkin takia, että hän ei missään tarkemmin esitä, mitä hän oikeastaan valtiovallalla ymmärtää.

Kerran sanoo hän: "Vallitsevan luokan järjestö on valtiovalta. Se esiintyy virkamiesten kokonaisuutena, jotka ovat sirotetut kaikkialle viranomaisiksi kansanjoukkojen keskuuteen ja joita johdetaan hallituskeskustasta määrätyllä tavalla. Huipusta lähtevän tahdon yhtenäisyys muodostaa tämän järjestön voiman ja olemuksen."

Mitä tahtoo Pannekoek tuhota noin kuvailemastaan järjestöstä? Keskityksenkö? Mutta liittotasavaltakin on valtio ja on sillä valtiovalta. Olisiko meidän pyrittävä hajottamaan valtio itsenäisiin kuntiin?

V. 1850 julisti kommunistiliiton keskustoimikunta (s. o. pääasiassa kai Marx ja Engels) silloin odottamastaan vallankumouksesta:

"Kansanvaltalaiset pyrkivät joko suorastaan liittotasavaltaa kohti tai ainakin, jos he eivät voi saavuttaa yhtä ja jakamatonta tasavaltaa, yrittävät he lamauttaa keskushallituksen kuntien ja maakuntien mahdollisimman suuren itsenäisyyden ja riippumattomuuden kautta. Työläisten täytyy tätä suunnitelmaa vastaan sekä pyrkiä yhteen ja jakamattomaan Saksan tasavaltaan (johon silloin luettiin myös saksalainen osa Itävaltaa — K.), että myös saada siinä mitä ratkaisevin vallankeskitys valtiovallan käsiin."

Jos Pannekoek on samaa mieltä, mitä tarkoittaa hän sitten valtiojärjestön täydellisellä tuholla?

Haluaako hän ehkä lopettaa virkamiesten valtiolliset tehtävät? Mutta mehän emme tule puolueessa eikä ammattijärjestöissä toimeen ilman virkailijoita, saattikka sitten valtiohallinnossa. Ei ohjelmammeakaan vaadi valtion virkamiesten poistamista, vaan viranomaisten kansanvaltaista valitsemista. Tämäkin vaatimus voi koskea vain ylempiä virkamiehiä, sillä eihän jokaisen kirjurin asettamista varten tarvitse panna liikkeelle kansan vaalia.

Varmastikin täytyy meidän pyrkiä toisellaiseen virkoneiston käyttöön kuin mikä on nykyvaltiossa vallalla. Mutta niiden lukua ja yhteiskunnallista tärkeyttä voimme tuskin vähentää, ainakaan tämän yhteiskunnan puitteissa. Tässä väittelyssämme ei ole nyt kysymys siitä, miten hallittonkoneisto järjestyy "tulevaisuuden valtiossa", vaan siitä, hajoottaako meidän valtiollinen taistelumme valtiovallan, *ennen kuin sen olemme vallanneet*.

Mikä ministeristö virkailijoiheen voitaisiin lopettaa? Opetusministeristökö? Eipä varmastikaan. Mehän vaadimme paljon enemmän kouluja ja opettajia, kuin mitä on nykyvaltiossa emmekä halua muuttaa kouluja yksityiskouluiksi. Haluamme vain lopettaa koulun riippuvaisuuden kirkosta ja nykyisistä hallitsevista luokista — mutta sehän ei käy päinsä valtiovallan tuhoamisen kautta, vaan sen kautta, että lainlaadinta ja hallitus pannaan palvelemaan köyhälistöä.

Vai oikeusministeristökö? Meidän täytyy pyrkiä siihen, että nykyinen luokkaoikeus lakkaa, mutta ei toki siihen, että oikeudenkäyttö loppuu. Siviilijutut eivät lopu proletariaatin vahvistuessa, mutta eivät tavalliset rikoksetkaan lopu, niin kauan kuin on kapitalismia ja sen seuraukset vielä tuntavat.

Entäpä finanssiministeristö? Ei, veroja emme voi poistaa. Päinvastoin. Mitä voimakkaampi köyhälistö on, sitä enemmän se vaatii yhteiskunnallisia reformeja, jotka taas vaativat rahaa, siis veroja. Ei ole pyrkimyksenämme verojen poistaminen, vaan niiden toisellainen peruste, rikasten mitä pisimmälle käyvä verotus on päämäärämme. Se tulee olemaan mitä tehokkaimpana keinona pakkoluovuttajien jou tuessa pakkoluovutettaviksi. Emme siis tule veronkantajitakaan toimeen. Ja sitten sisäasiain ministeristö, poliisi? Ei, emme voi pyrkiä sitäkään poistamaan, vain muuttamaan sen tehtäviä. Emme varmastikaan tarvitse valtiollista emmekä siveyspoliisia. Mutta sitä enemmän tarvitsemme terveyspoliisia, asuntopoliisia, poliisia ahdistamaan elintarpeitten väärentäjiä, tehtaita tarkastamaan, työväen suojeluslakien toimeenpanoa valvomaan, poliisia rikkaita, eikä enää köyhiä vastaan.

Säilyykö sotaministeristö? No, emmekö vaadi miliisiä? Miten se järjestyisi ilman virkamiehiä, jotka hankkivat varus tuksia, ilman pääesikuntaa, ilman miehistön opastajia ja up seereita?

Ei, meidän valtiollinen taistelumme hallitusta vastaan ei poista yhtään nykyistä ministeristöä. Jos onkin joitakin hallitustehtäviä, jotka haluamme poistaa, niin haluammepa panna lukuisia uusia tilalle.

Minä toistan, väärinkäsitysten välttämiseksi: tässä ei ole kysymys tulevaisuusvaltion järjestämisestä voittoisan sosiali demokratian toimesta, vaan meidän vastarintamme vaikutuk sesta nykyvaltioon.

o II. VALTIOVALTA JA SUURLAKKO.

Kun Pannekoek arvelee, että proletariaatin luokkataistelu johtaa edetessään valtiovalan tuhoamiseen, ei hän voi tulla

siihen tulokseen konkreettisia oloja ja todellista valtiota tutkien, vaan pelkän abstraktisen mietiskelyn perustalla. Hän supistaa köyhälistön koko tulevan toiminnan suurlakkoihin — hän kuvittelee keskeytymätöntä suurlakkoaikaa. Suurlakko voi voittaa vain siten, että se herpauttaa valtiojärjestön, hajottaa valtiovallan voimakeinot, — tästä seuraa ilmeisen johdonmukaisena päätelmänä, että keskeymättömin suurlakkojen aika voi päättyä vain valtiovallan täydelliseen tuhoutumiseen!

Pannekoek lähtee siitä, että tulevissa taisteluissa ensin valtiovalta murskaa proletariaatin järjestöt. Sitten tuhoaa katkeroitunut köyhälistö joukkoliikkeillä valtiojärjestön, ja tällä tavalla kaikkien järjestöjen tuhoutumisen kautta rakennetaan sosialistinen järjestö!

Pannekoek unohtaa, että tulevaisuudessakin suurlakot aina voivat olla vain tapahtumia köyhälistön luokkataistelussa, ei koskaan sen koko sisältö. Totta kyllä voi suurlakko voittaa vain herpauttamalla valtiovallan voimakeinot, mutta tämä herpautus voi olla vain ohimenevä ilmiö, kuten suurlakko itsekin. Sen tehtävä ei voi olla valtiovallan *tuhoaminen*, vaan ainoastaan hallituksen pakottaminen myönnytyksiin jossain tiettyssä kysymyksessä, tai proletariaatille vihamielisen hallituksen vaihtaminen myöntäväisempään.

3. HALLITUS JA PARLAMENTTI.

Pannekoekin odotus, että proletariaatin luokkataistelu tulee tuhoamaan valtiovallan, olisi väärä, vaikkapa me hänen mukaansa pitäisimmekin hallituksen valtakeinoja samana kuin valtiovalta.

Mutta hallituksen valtakeinot ovat yhtä vähän itse hallitus, kuin kädet ovat pää; eikä itse hallituskaan ole valtiovalta, vaan ainoastaan osa siitä.

Jo Montesquieu*) tiesi, että valtiotoiminnat ovat kolmenlaiset ja jakautuvat kolmen eri vallan kesken: *lakia laativan*, hallinnollisen eli *hallitsevan* (toimeenpanevan) ja *tuomarivalan*. Näiden kolmen vallan tasapainoon perustuu hänen mukaansa vapaus.

Todellisuudessa ei sellaista tasapainoa ole missään olemassa. Joka paikassa on joku niistä ylinnä, useammissa valtioissa hallitus, Yhdysvalloissa oikeuslaitokset, Englannissa lainlaatijakunta.

Näiden kolmen vallan keskenäinen suhde ja niiden valtamäärä valtiossa riippuu yksityisten luokkien eduista ja voimista. Ei jokainen näistä valloista ole samassa mitassa joka luokan ylettyvillä. Kukin luokka koettaa vahvistaa niistä sitä, jonka kautta se paraiten luulee valvovansa luokkaetujaan; sitä, joka on helpoimmin sen itsensä ja vaikeimmin vastustajan saavutettavissa.

Niin kauan kuin porvaristo piti lainlaatijakuntaa sinä valtana, joka oli sen helpoimmin saavutettavissa, pyrki se kohottamaan sen osuutta valtiovallassa sekä hallituksen että tuomioistuinten kustannuksella. Nyt pelkää se köyhälistön tunkeutumista lainlaatijakuntaan ja tukee siksi hallituksen vaatimuksia, jos nämät vain eivät ole kovin hävyttömiä ja tyhmiä, tai missä hallitusvalta on heikko, kuten Yhdysvalloissa, kannattaa se tuomioistuinta.

Köyhälistöllä on täysi syy tätä vastustaa; sen täytyy pyrkiä tekemään lainlaatijakunta hallituksen sekä oikeuslaitosten herraksi, mutta samalla sen täytyy pyrkiä helpottamaan edustajainsa pääsyä lainlaatijakuntiin sekä poistamaan ne laitokset, joista se on pois suljettu (ylähuoneet, herrainhuoneet, senaatit).

*) Ranskalainen filosoofi ja historioitsija (1689—1755).

Tämä on proletariaatin valtiollinen tehtävä eikä valtio-vallan tuhoaminen. Siihen pyrittäessä saattaa kylliksi esiin-tyä ajoittaisia vaikeuksia, jotka ovat voitettavissa vain suurla-koilla, jolloin köyhälistölle vihamielinen hallitus tehdään her-vottomaksi. Mutta ei koskaan se voi viedä valtiovallan *tuhou-tumiseen*, vaan aina valtasuhteitten *siirrähtämiseen valtioval-lan sisäpuolella*.

4. PARLAMENTTARISMIN ALENNUS.

Se ei kylläkään ole Pannekoekin ajatus, sillä hän odottaa *parlamenttien voimattomuusaikaa*. Tässä on toinen alkijuuri hänen ajatukselleen, että valtiovallan valtaus on samaa kuin sen tuhoutuminen. Toinen juuri oli luulo, että tähänastisten taistelutapojen tilalle tulee vastaisuudessa yhä jatkuvain suur-lakkojen aika.

Kun parlamenttien kasvavan toimetttömyyden, parlament-tarismien rappeutumisen ajatus on nykyisin hyvin yleinen puo-luekeskusteluissa, tutkittakoon sitä tarkemmin.

Ilmiöt, joille tämä ajatus perustuu, ovat ilmeiset, eikä mikään ole helpompaa kuin niiden merkillepano. Parlament-tien lainlaadinnalliset tulokset käyvät yhä surkeammiksi, nii-den merkitys hallitusvaltaan nähden yhä vähemmäksi. Sitä ei kukaan voi kieltää. Tästä päättävät jotkut toverit, että meidän on yhä vähemmän välitettävä koko parlamenteista ja pantava yhä enemmän painoa parlamentin ulkopuolisiin jouk-koliikkeisiin. Parlamentarismi muka tulee proletariaatin va-paustaisteluissa yhä enemmän yhdentekeväksi.

Tämä johtopäätös on mitä erheellisin.

Mistä johtuu sitten n. k. parlamenttarismin rappeutumi-nen? Kun parlamentit saavat lainlaadinnassa yhä vähemmän aikaan, niin ei se johdu siitä, että niiden koneisto käy yhä kel-

vottomammaksi suorittamaan suuria lainlaadintatehtäviä, vaan siitä, että porvarispuolueet, jotka nyt ovat enemmistönä, ovat menettäneet halun saada sellaisia aikaan. Niiden kumouksellinen aika on kaukana takanapäin ja ovat ne järjestäneet valtion tarpeittensa mukaiseksi. Tosin jakautuu porvarillinen enemmistö moniin eri ryhmiin, joilla on erilaisia, vastakkaisiakin pyrkimyksiä, jotka siksi taistelevat keskenään.

Mutta suuria uusia, laajakantoisia valtiollisia tarkoituksia ei kellään näistä ole enää. Niiden keskenäisillä etutaisteluilla voi olla merkitystä vain silloin, kun on *estettävä* jokin suuri uudistus, joka olisi tuleva jonkun hallitsevan luokan ryhmäkunnan hyväksi. Mutta eivät koskaan enää muodosta hallitsevain luokkien keskenäiset vastakohdat voimaa, joka painaisi voimalla minkään suuren uudistuksen puolesta. Tällaisen työntövoiman muodostaa niin parlamentissa kuin yhteiskunnassa enää vain köyhälistö. Tämä tilanne kuvastuu parlamenteissa, sillä parlamenttarismi on vain uusaikaisen yhteiskunnan jokatietisten etu- ja voimasuhteitten kuva. Ei kieltäy koneistona palvelemasta se, vaan porvarillinen enemmistö panee yhä enemmän esteitä sen tielle. — Muutettakoon enemmistö ja koneisto käy jälleen.

Porvarillinen enemmistöä myös vaikuttaa sen, että hallitukset voittavat voimaa ja merkitystä parlamenteihin nähden. Huolimatta esteistä, jotka ovat köyhälistön edustajain parlamenttiin tunkeutumisen tiellä, ei niitä enää voida koskaan sieltä pitää poissa, ja kaikkialla tunkeutuvat ne lakkaamatta eteenpäin. Hallitukset sitävästoin ovat joka paikassa hallitsevain luokkien käsissä. "Sosialistisia ministereitä" laskeetaan joskus johonkin hallitukseen, mutta ei köyhälistön taistelijoina, vaan porvariston palkkalaisina, jotka voidaan erottaa heti, kun ne eivät vastaa käskijäinsä odotuksia.

Hallitukset näyttävät nykyisin olevan vaikeammat köy-

hälistön vallata kuin parlamentit. Porvaristolla ei siis yleensä ole pyrkimyksenä vahvistaa parlamentin valtaa hallitukseen nähden.

Tosin vieläkin sattuu ristiriitoja porvarispuolueiden ja jonkun hallituksen kesken; sillä mikään ei voi tyydyttää kaikkia erilaisten omistavien aineiden väliin sangen vastakkaisiakin etuja eikä hankkia hyväpalkkaisia paikkoja kaikkien puolueiden kaikille virkakiipeeille. Mutta mikään ristiriita jonkun hallituksen ja jonkun porvarispuolueen kesken ei enää käänny niin kireäksi, että sellainen puolue ryhtyisi tarmokkaaseen taisteluun parlamentin vahvistamiseksi hallitukseen nähden.

Mutta merkitsisikö tämä sitä, että proletaarien on tästä lähtien halveksien ja väheksyen käännäyttävä pois parlamenteista hakeakseen tarkotusperäänsä joukkoliikkeistä?

5. SUORA TOIMINTA.

0

Pannekoek näyttää sitä otaksuvan. Hän viittaa uusimman kapitalismin tuhoihin: "Verot, hintain kohoaminen ja sodanvaara tekevät katkeran torjumistaistelun välttämättömäksi. Mutta näiden seikkain lähtökohtana ovat vain osittain parlamenttipäätökset ja voidaan niitä vastaan siitä syystä vain osittain parlamentissa taistella. Joukkojen on itsensä astuttava taisteluasemaan, *välittömästi osotettava vaikutuksensa* ja harjotettava painostusta vallitsevia luokkia vastaan. Tähän välttämättömyyteen yhtyy myöskin sen mahdollisuus köyhälistön kasvavan voiman takia. Yhä enemmän syntyy ristiriitaa parlamentin kuten myös meikäläisten parlamenttiryhmän näiden ilmiöiden torjumisvoimattomuuden ja työväenluokan kasvavan voimatietoisuuden välillä. Siksi ovat joukkoliikkeet luonnollinen seuraus uusiaikaisen kapitalismin imperialistisesta kehityksestä ja muodostavat ne yhä enemmän sitä vastaan käytävän taistelun välttämättömän muodon."

Tämähän näyttää suoran toiminnan puolustelulta, kun parlamentit ja meidän parlamenttiryhmäme osottautuvat voimattomiksi. "Parlamentin ulkopuolista valtiollista toimintaa", kuten Pannekoek sitä toisessa paikassa nimittää, siis suoraa toimintaa (direkte aktion) vaaditaan lähinnä huomattavalla tavalla viitaten siihen, että vain osa uusaikaisen kapitalismin tuhoista johtuu parlamenttipäätöksistä ja voi niiden kautta tulla parannetuksi. Ja "suoran toiminnan" tarkoituksenahan on astua parlamenttipäätösten tilalle tai kiristää niitä. Kapitalismin tuhot, joita ei voida valtiollisilla toiminnoilla poistaa, ovat osaksi sellaisia, joita ei myöskään voida poistaa minkäänlaisella "vallitsevia luokkia vastaan harjotetulla painostuksella", kuten katovuodet, parannetut kullantuotantotavat j. n. e. Toisia voidaan poistaa ei-valtiollisilla toiminnoilla, kuten esim. alhaisia palkkoja. Suoranaisia palkkataisteluita työnantajain kanssa ei kuitenkaan tähän saakka ole nimitetty "suoraksi toiminnaksi", ne eivät ollenkaan ole mitään uutta, imperialismin ajalle ominaista taktiikkaa.

Niinpä jää sen uuden taktiikan alkusyyksi vain kasvava ristiriita "köyhälistön kohoavan voiman" ja "parlamenttien sekä meidän parlamenttiryhmäme voimattomuuden" välillä taistelussa kapitalismia vastaan.

Mutta todellisuudessa eivät parlamenttien enemmistöt ole voimattomat vaan *haluttomat* käymään näihin tuhoihin käsiksi. *Halukkaita* siihen ovat vain meikäläiset parlamenttiryhmät. Tosin panee Pannekoek merkille, että ne ovat *voimattomat*. Ja hän otaksuu ilmeisesti, että niiden täytyy voimattomina pysyäkin.

Tässä olisi todellakin räikeä ristiriita: työväenluokka käy yhä voimakkaammaksi ja sen parlamenttiryhmä yhä voimattommaksi. Seurauksena täytyy olla se, että parlamenttaarisen taistelun tilalle astuu suora joukkotaistelu, joka yksin

lupaa kouriintuntuvia tuloksia. Pannekoek ei kyllä siitäkään puhu selvästi, mutta se näyttää olevan hänen käsityksensä, sillä hän puhuu "parlamenttaaristen taistelutapojen *historiallisesta merkityksestä* aikana, jolloin köyhälistö oli vielä heikkoa, toimien ensi nousussaan." Tästä voinee päättää Pannekoekin tarkoittavan, että tämä menettelytapa ei enää sovi voimakkaalle proletariaatille; sillä on nyt vain "historiallinen merkitys."

Epäilemättä olisi sosialististen parlamenttiryhmäin voimattomuuden (tietenkin kasvavan voimattomuuden?) ja proletariaatin kasvavan voiman välillä ammottava ristiriita — mutta onneksi ei sitä ole todellisuudessa. Proletariaatin voima parlamentissa ja sen ulkopuolella ovat mitä lähimmässä vuorovaikutuksessa keskenään, ne voivat korkeintaan tilapäisesti, mutta ei pysyvästi kulkea vastakkaisiin suuntiin. Toinen puoli vahvistaa toista.

Pannekoek olettaa, että proletariaatin joukkoliikkeet suorittavat yhä voimakkaampaa painostusta valtaluoikkia vastaan ja siten tekevät lopun parlamenttiryhmän voimattomuudesta. Miten voi tämä tapahtua, kun on kyseessä ilmiöt, joita määrällään parlamenttipäätöksillä? Saamalla aikaan näitä päätöksiä. Joukkoliike, juuri suurlakko, painostaa parlamentin porvarillista enemmistöä siten, että tämä tuntee olevansa pakotettu tekemään päätöksen proletariaatin eduksi. Niin on meidän kai Pannekoekin mukaan ajateltava joukkoliikkeiden kautta kohoavan köyhälistön voiman.

Mutta mikä osa on siinä asiassa sosialistisella parlamenttiryhmällä? Onko se voimaton sivustakatsoja? Se, minkä porvarillinen enemmistö suurlakon vaikutuksesta hyväksyy, sen puolestahan sosialistinen ryhmä juuri on tarmolla taistelut. Joukkoliikkeen voitto on senkin voitto. Joukot ei-

vät voi vahvistua valtiollisena valtana ilman että ei samaan aikaan niiden parlamenttiedustajainkin valta kasvaisi.

Sosialistisen parlamenttiryhmän voimattomuudesta voidaan puhua vain siellä, missä proletariaatin joukkoliikekin on voimaton. On mahdotonta kuvitella joukkoliikettä vastustamattomasti etenemässä ja parlamenttiryhmää täydelleen voimattomana.

Mutta jos joukkoliikkeet voivat antaa sosialistisille parlamenttiryhmille lisävoimaa, voivat ne sitä tältä saadakin. Katsokaamme Englantiin, jossa joukkoliikkeiden vaikutus parlamenttiin nyt juuri on voimakkaimmin kehittynyt, ja jossa parhaiten voimme tutkia uusaikaisia joukkoliikkeitä, paljoa paremmin kuin vallankumousajan Venäjällä, jonka olot niin suuresti eroavat Länsi-Europan oloista, siellä kun ei ole minäkäänlaisia proletariaatin joukkojärjestöjä, ei minkäänlaista yhdistymis-, kokoontumis-, painovapautta j. n. e.

Tarkastakaamme esimerkiksi Englannin äskeistä kivihiilenkaivajain lakkoa. Joukkoliikkeen kautta olivat kivihiilenkaivajat pakottaneet parlamentin ja sen hallituksen liberaalisen enemmistön pyrkimään lainlaadintateolla sitä tyydyttämään. Jos tämä osottautuikin lähemmin katsoen erittäin epätydyttäväksi, on siihen ennen kaikkea syynä työväenpuolueen epätydyttävä tila. Jos alahuoneen työläisryhmä olisi ollut lukuisampi, parempaa kuria noudattava ja jäykkäniskaisempi liberaaleja vastaan, olisivat työläiset enemmän saavuttaneet.

Ei siis joukkoliikkeen voima yksin ratkaise parlamentin päätöstä, vaan myös sosialistisen parlamenttiryhmän voima. Kivihiilenkaivajat olisivat saaneet parempia tuloksia, jos Englannin työläiset olisivat enemmän ajatelleet itsenäistä edustusta parlamentissa.

Toiselta puolen on jo niiden tähänastinenkin edustus, niin epätäydellinen kuin se onkin, sangen edullisesti vuorostaan vaikuttanut proletaaristen joukkojen voimaan. Nämät eivät suinkaan jo edeltäkäsinkin ole niin yhtenäinen ryhmä kuin Pan-nekoek näyttää otaksuvan. Niihin kuuluu työläisiä mitä erilaisimmista ammateista, joilla on hyvin erilaiset työ- ja elintavat ja sangen erilaiset edut. Ammattijärjestöllä on lähinnä taipumusta työntää etualalle näitä erilaisuuksia ja antaa yhteisten etujen päästä vähemmän näkyville. Erikoisen työväenpuolueen järjestö, jonka näkyvin ilmaus on sosialistinen parlamenttiryhmä, vaikuttaa taasen päinvastaiseen suuntaan: se kehittää joukoissa tietoisuutta niiden yhteisistä luokkaeduista, sitä enemmän mitä innokkaammin parlamenttiryhmä ottaa itsenäisesti osaa eduskuntatyöhön ja mitä enemmän nämät kiinnittävät väestön mieliä.

Teoreettisia kirjoitelmia luokkatietoisuudesta lukevat vain pienet ryhmät. Parlamenttaarisen toiminnan havainto-ope-tus vaikuttaa koko väestöön. Sielläkin, missä sosialistisen ryhmän voimattomuuden otaksuttaisiin olevan niin suuren, että se ei voisi vähintäkään vaikuttaa lainlaadinnassa ja val-tiohallinnon luonteeseen, on sillä kuitenkin suuri käytännöllinen vaikutus sen kautta että se herättää proletariaatin eri ryh-missä niiden etujen yhteyden tietoisuuden ja sen kautta vas-ta tekee todellisen joukkoliikkeen mahdolliseksi. Ilman par-lamenttiryhmää ei voi olla kaikkien proletaariryhmäin yhteis-tä joukkoliikettä maissa, joissa ammatillinen järjestäytyminen on hyvin kehittynyt.

Ammatillinen hajanaisuus on tähän asti ollut Englannin työväenliikkeiden suurimpia heikkouksia. Se alkaa olla voi-tettu. Ammatilliset järjestöt alkavat liittyä yhteen suuriksi teollisuusliitoiksi, kuten Saksassa, toiselta puolen alkavat järjestyneet ja järjestymättömät, ammattitaitoiset ja -taidot-

tomat työläiset joutua yhteisiin liikkeisiin -- kaikki tämä tapahtuu vasta sitten, kun on jo olemassa erikoinen työväenpuolue. Siksi on sellaista, sen puutteista ja nurjista puolista huolimatta, iloilla tervehdittävä, ei täydellisenä luomuksena, vaan ainoana keinona liittää yhteen proletaarijoukot, jotka yhteistoiminnassa pian kylläkin oppivat vaikuttamaan eduskuntaryhmäänsä ja järjestämään sen tarkoituksenmukaisemmaksi —. Se on tosin kyllä englantilaistapaan käyvänä pitkällinen prosessi, joka vie kalliita oppirahoja; mutta kunkin maan tavat ovat historiallisesti muodostuneet eivätkä ole mieltävaltaisesti muutettavissa. Pääsemme pitemmälle, jos koetamme niitä ymmärtää, kuin niille nenää nyrpistäissämme.

Miten sitten lieneekin, joka tapauksessa on proletariaatin toiminnalla parlamentin ulko- ja sisäpuolella mitä läheisin vuorovaikutus, toinen edistää toista, toinen kasvaa toisen mukana; on tyhmyyttä väittää että toisella puolen kasvaa voimattomuus, toisella voima.

0 6. PARLAMENTTAARINEN JA MUU KRETINISMI.

Sosialististen parlamenttiryhmäin kasvavasta voimattomuudesta voisi puhua vain silloin, jos ne täydelleen eristäytyisivät, menettäisivät kaiken kosketuksen proletariaatin kokonaisliikkeen kanssa, kääntäisivät kaiken huomionsa pelkkään parlamenttarismiin, lyhyesti, lankeaisivat siihen yksipuolisuuteen, jota Marx nimitti parlamenttaariseksi kretinismiksi. Sosialististen eduskuntaryhmäin *eristetty* parlamenttarismi on tuomittu kasvavaan voimattomuuteen katsoen porvarillisten enemmistöjen ja hallitusten kasvavaan haluttomuuteen tehdä proletariaatille kaikkein välttämättömyksiään myönnetyksiä.

Mutta sama on laita joka paikassa muuallakin, missä osa köyhälistöä eristyy toisesta. Yhä kasvavia työnantajaliittoja

vastaan eivät sangen tärkeittenkään teollisuushaarojen ammatilliset järjestöt mahda mitään eristetyn toiminnan kautta.

Toiselta puolen tarvitsee osuustoiminta, torjuakseen yhä kasvavaa vihollistaan, puolueen ja ammattiyhdistysten apua.

Ja yhä uusia tehtäviä liittyy luokkatietoisien proletariaatin liikkeeseen vaatien mitä erilaisimpain tekijäin yhteisvaikutusta — muistutamme vain nuorisoliikettä.

Vastustajan voimat kasvavat, sen rikkaus kohoaa riistämisen lisääntymisen kautta. Sen liittoutuminen tulee yhä kiinteämmäksi pääoman kasvavan keskittymisen vaikutuksesta. Sitä vastaan on köyhälistönkin voimat vedettävät yhä kiinteämmälle joukkojärjestöihin ja liikkeisiin. Tämän liittymisen tärkeimpiä muotoja on parlamentaarisen ja ammattiyhdistysliikkeen yhteenliittyminen, kuten se Englannissa on esiintynyt perin tärkeissä käytännöllisissä tapauksissa.

Silloin ei tarvitse odottaa ammattiyhdistysten eikä sosialististen eduskuntaryhmäin kasvavaa merkityksettömyyttä, vaan paremmin niiden tehtävien ja niiden taistelujen ja siten myös niiden merkityksen valtaan kohoamista. Näiden taistelujen yksityistuloksia ei voi edellä aavistaa, niiden kokonaistuloksena täytyy olla työväenluokan sekä sen kautta ammattiyhdistysten ja sosialististen parlamenttiryhmien kohoaminen.

Ja valtiollisen taistelumme päämäärä pysyy samana kuin se on tähänkin asti ollut: valtiovallan valtaus parlamenttienemistön saavuttamisen kautta, parlamentin kohottaminen hallituksen herraksi. Mutta ei valtiovallan tuhoaminen.

Mitä muuta tietä tahtoo Pannekoek panna toimeen sosialistisen tuotantotavan, jollei lainsäädännöllisten, verotuspolitiikkaa, työväensuojelusta, asuntopolitiikkaa, teollisuusalojen valtion ja kuntain haltuun ottamista, maaperäin, lähinnä kaupunkien asuinperustan, vuorilaitosten, suurviljelysten, vuok-

ramaan yhteisomistuksen toimeenpanoa koskevain toimenpiteitten kautta?

Millä keinoilla tahtoo Pannekoek järjestää nämät olot, jollei proletaarisen valtiovallan kautta? Ja mitä merkitsee se, että kaikkinaisen valtiovalta tuhoutuu joukkoliikkeen kautta? Kuten myös käsitys, että köyhälistön täydellisin järjestö on ei mitään järjestöä; joukkoliike valtiollisten suurlakkojen muodossa on muka tulevan työväenliikkeen pysyvä ja säännöllinen tila, ja puoluetoimikunnan velvollisuus on aina ja kaikkialla sellaisia järjestää; yhtä pitämätön on käsitys, että taistelu valtiovaltaasta muka merkitsee taistelua valtiovallan tuhoamiseksi.

Jos tämä on Pannekoekin puoltaman uuden taktiikan sisältö ja hänen niukat viittauksensa siitä antavat aihetta otaksumisellemme — silloin täytyy meidän se tykkänään hylätä.

Pysyn käsityksessäni, jonka puin viimevuotisen kirjoitus-sarjani loppusanoihin:

”Järjestön kehittäminen, kaikkien valta-asemien valtaus, jotka omin voimin voidaan vallottaa ja säilyttää, valtion ja yhteiskunnan tutkiminen ja joukkojen valistus, muita tehtäviä emme voi itsellemme eikä järjestöllemme nytkään tietoisesti ja suunnitelmallisesti asettaa.”

Valtiolliset suurlakot ja katurauhottomuudet voivat erikoisen kiihkeinä aikoina tuoda merkitsevän voiman joittenkin meidän vaatimustemme edistämiseksi. Mitä suuremmat luokkavastakohdat, mitä katkeroituneemmat joukot, sitä pikemmin ja useammin on sellaisia räjähdyksiä odotettavissa. Mutta ne ovat arvaamattomia eikä niitä voi pitää proletaarisen luokkataistelun alituisina eikä säännöllisinä menettelytapoina.

Koko työväenliikkeen kärjistäminen joukkoliikkeiksi ei ole muuta kuin aikaisemman, Marxin parlamenttaariseksi kretinismiksi nimittämän, yksipuolisuuden tilalle uuden asettaminen, jota me, jos haluamme säilyttää saman kuvannollisen lausetavan, voisimme nimittää joukkoliikkeiden kretinismiksi.

MARXILAINEN TEORIA

JA

KUMOUKSELLINEN TAKTIikka.

Kirj. Anton Pannekoek.

1. ERI SUUNNAT.

Tosi-asia on, että jo joitakin vuosia on yhä uusiin kysymyksiin nähden esiintynyt menettelytapaerimielisyyksiä niiden kesken, jotka ennen olivat samalla perustalla ja yhdessä kävivät taistelua jyrkän luokkataistelutaktiikan puolesta revisiionismia vastaan. Se esiintyi 1910 Kautskyn ja Rosa Luxemburgin suurlakkoväittelyssä; sitten tulivat riittaisuudet imperia-
lismista ja aseittenriisumisehdotuksista, ja vihdoinkin siirryttiin puoluehallinnon jälkivaaliliiton arvostelun ja vapaamielisiin suhtautumiskysymyksen yhteydessä parlamenttaarisen politiikan tärkeimpiin kysymyksiin.

Tätä asiointilaa voidaan valittaa, mutta mikään puoluerakkaus ei sitä saa olemattomaksi; sitä voidaan vain — ja sitä vaatii puolueen etu — selvittää. Ensin täytyy erimielisyyksien syy olla tunnettu, niin että ne esiintyvät luonnollisina ja kiertämättöminä; toiseksi täytyy niiden syvimmät perusajatuksukset ja laajimmat seuraukset mahdollisimman selvinä esiintyä molemmipuolisista lausunnoista, niin että puoluetoverit voivat päästä asiasta selville ja valita; tämä on mahdollinen vain teoreettisen selvittelyn kautta.

Uusien taktillisten erimielisyyksien syy on selvä: uusimpien kapitalismin muotojen vaikutuksesta on muodostunut työväenliikkeessä uusia toimintamuotoja, joukkoliikkeitä. Niiden ensiksi esiintyessä tervehtivät ja suosittivat niitä kaikki marxilaiset kumouksellisen kehityksen merkkeinä, kumouksellisen menettelytapamme johdonmukaisena seurauksena. Mutta kun ne kehittyvät valtavaksi käytännöksi, esiintyi uusia kysymyksiä; kysymys yhteiskunnallisesta kumouksesta — tähän saakka ulottumattoman vastaisuuden päämäärä esiintyi nousevana nykyisyyskysymyksenä taistelevan köyhälistön silmien eteen ja jokaiselle kävi omasta kokemuksestaan selväksi tehtävän ääretön vaikeus. Syntyi kaksi ajatussuuntaa; toinen tarttui vallankumoukskysymykseen ja koetti tutkimalla uusien toimintamuotojen vaikutusta, merkitystä ja voimaa saada selville, kuinka työväelle on mahdollista ratkaista tämä tehtävä; toinen samalla säikähtäen tehtävän vaikeutta tutkisteli vanhemmista parlamentaarisisista toimintamudoista kehityssuuntia, jotka sallisivat vielä lykätä toistaiseksi niiden kimppuun käymisen. Työväenliikkeen uusi käytäntömuoto on aiheuttanut ajatusten hajaannuksen entisten jyrkän marxilaisen puoluetaktiikan puoltajain kesken.

Näin ollen on velvollisuutemme marxilaisina teoreettisella väittelyllä mahdollisimmassa määrin selvittää nämä ristiriidat. Siksi olenkin kirjoitussarjassani "Joukkoliike ja vallankumous" ensin kantani pohjaksi esittänyt kumouksellisen kehityksen luokkien valtasuhteitten muutosprosessina ja koettanut Kautskyn paria artikkelia arvostellen selvittää katsantokantaani. Kautsky on vastauksessaan siirtänyt asian toiselle pohjalle; sen sijaan että olisi arvostellut teoreettisten katsantokantain pitävyyttä, onkin hän moittinut minua siitä, että olen tahtonut tunkea puolueelle uutta menettelytapaa. Näin tuli asia asetetuksi päälle.

Olin koettanut mahdollisimmassa määrin selvittää puolueemme nykyisen kolmen suunnan eroitusta — kahden radikaalisen ja revisionistisen suunnan. Tov. Kautskyltä näyttää tämä jääneen huomaamatta, sillä äreästi muistuttaa hän: "Kantani näyttää Pannekoekista puhtaalta revisionismilta."

Päinvastoinhan olen osottanut, että Kautskyn kanta ei ole revisionismia. Juuri siksi että monet toverit, joiden päihin edellisistä riidoista oli jäänyt vastakohta radikalismiin ja revisionismiin välillä, koettivat tältä perustalta katsoen nykyisiä erimielisyyksiämme arvioida sekä Kautskyynkin nähden erehtyen kysyivät, onko hänestäkin vähitellen tullut revisionisti — juuri siksi oli tärkeätä heille osottaa, kuinka Kautskyn radikalismiin erikoisesta luonteesta oli ymmärrettävä hänen käytännöllinen asettumisensa.

Sen sijaan että meidän toimintamme revisionistin mielestä kokonaan sisältyy parlamenttaariseen ja ammattiyhdistys taisteluun reformien ja parannusten aikaansaamiseksi ja me siten ikäänkuin itsestämme kasvamme sosialismiin — tästä katsantokannasta johtuu vain hetken parannuksiin tähtäävä reformistinen taktiikka — painostaa radikalismi vielä edesämme olevan vallan valtaamiseksi käytävän kumoustaistelun kiertämättömyyttä ja kohdistaa menettelytapansa luokkatietoisuuden ja proletariaatin voiman kohottamiseen. Tästä vallankumouksesta ovat nyt mielipiteemme käyneet erilleen. Kautskylle se on tulevaisuuden tapaus, valtiollinen rymähdys, ja on meidän siihen saakka vain valmistauduttava tätä suurta ratkaisua varten pitämällä voimamme yhdessä, kokoamalla joukkojamme ja niitä harjoittamalla. Minulle on se vallankumousprosessi — jonka ensi alkuun me jo olemme joutuneet — ja joukot voidaan koota, harjoittaa ja yhdistää vallanvaltaukseen kykeneviin järjestöihin vain itse tuon valtaistelun kautta. Tämä käsityksen eroavaisuus aiheuttaa aivan

erilaisen nykyisten toimien arvioimisen, ja selvää on, että revisionistinen kumouksellisten toimien hylkäys ja niiden epämääräiseen tulevaisuuteen lykkäys Kautskyn puolelta väkistenkin tuo heidät yhteen moneen tämänpäiväiseen kysymykseen nähden, samalla kun he yhdessä ovat meitä vastaan.

Tietenkään ei tällä ole tahdottu sanoa, että nämä suunnat jo nyt muodostaisivat selviä, toisistaan selkeästi erotettuja ryhmiä puolueessa — ne ovat osaksi vasta keskenään taistelevia ajatussuuntia. Eikä tämä merkitse Kautskyn ja revisionismin kannan rajaviivan hämmentämistä, vaan ainoastaan niiden lähentämistä, joka ehkä kehityksen logiikan voimasta on yhä edistynvä.*) Sillä todella passiivisen (toimeettoman) jyrkkyyden täytyy menettää pohjansa joukkojen keskuudessa. Niin välttämätöntä kuin olikin liikkeen ensi esiintyessä rajoitua tähänastisiin menettelytapoihin, niin välttämättömästi on sitten seuraava aika, jolloin köyhälistö haluaa käyttää kohonnutta voimantuntoaan uusien ratkaisevain valta-asemain valtaukseen. Joukkoliikkeet Preussin äänioikeustaistelussa osottavat tätä tahtoa. Revisionismikin oli ilmaus pyrkimyksestä saada positiivisia tuloksia kohonneen voimansa tuloksina; ja sen on vaikutuksestaan, kaikista pettymyksistä ja epäonnistumisista huolimatta, kiitettävä ennen kaikkea sitä käsitystä, että radikaalinen puolue toiminta merkitsisi vain passiivista odotusta saamatta varmoja tuloksia ja että marxilaisuus on fatalistinen oppi. Taistelusta uusien tärkeitten asemain valtaamiseksi ei köyhälistö voi lakata; joka ei sitä tahdo johtaa vallankumouksen tiellä, se joutuu väkistenkin, vasten tahto-

*) Chemnitzin puoluekokous onkin todella — siinä oli sen merkitys siirryttäessä uuteen jakoon — saanut aikaan radikaalien pääjoukon ja revisionistien yhtymän keskittiellä, puoluehallinnon edustamalla kohtuullisen reformismin perustalla sen tyyppinä lievennetty jälkivaaliliitto.

aankin, yhä kauemmas reformistiselle tielle ja yrittämään positiivisia tuloksia erikoisen parlamenttitaktiikan ja muiden puolueiden kanssa tehtävain sopimusten kautta.

2. JOUKKO JA LUOKKA.

Olen syyttänyt toveri Kautskya siitä, että hän on jättänyt marxilaiset varusteensa kotiin joukkoliikkeitä tutkiessaan ja että hänen tutkimistapansa erheellisyys näkyy jo siitäkin, ettei hän tule mihinkään tulokseen. Kautsky vastaa: "En suinkaan. Olen varsin varmasti muovaillut tutkimuksistani selvinneen, että järjestymätön joukko; jota tutkin, on luonteeltaan sangen epämääräinen."

Ja hän ottaa vertauksen erämaan juoksuhiedasta, joka myös on epäluotettavaa. Antaen tälle vertaukselle kaiken kunnian täytyy minun kuitenkin pitää kiinni todistelustani. Kun tutkii ilmiötä ja tulee tulokseen, että se on milloin noin ja milloin näin ja on aivan epäluotettava, niin todistaa se vain, että *ei ole saatu selville, ei löydetty todellista syytä*. Jos esim. kuun ilmiöitä tarkasteltuaan "varsin varmasti" määrittelisi tutkimuksensa tuloksen, että kuu on väliin koillisessa, väliin etelässä, väliin lännessä aivan säännöttömästi ja arvaamattomasti, silloin sanoo jokainen ja täydellä oikeudella, että tutkimus on jäänyt tuloksettomaksi — tietenkin saattavat tähän vaikuttavat seikat ollakin keksimättömät. Tämä voi olla moite vain silloin, kun tutkija on jättänyt käyttämättä tiedossaan olevia tutkimustapoja, jotka vain voisivat viedä tuloksiin.

Niin on Kautskyn historiallisten joukkoliiketutkimusten laita. Hän näkee, että joukot ovat liikehtineet joka kerran eri tavoilla, milloin taantumuksellisesti, milloin kumouksellisesti, milloin toimien, milloin taas ollen toimetonna, ja vetää johtopäätöksen, että tälle epäluotettavalle juoksuhiedalle ei

ole mitään rakennettava. Mutta mitä sanoo meille marxilainen teoria? Että ihmisten yhteiskunnalliset toimet — yksilölliset poikkeukset sivuun jättäen, siis suuriin joukkoihin nähden — ovat niiden materiaalisen aseman, heidän etujensa ja niistä johtuneiden eri luokkien erillaisten katsantokantain määräämät, jolloin on otettava huomioon traditsionin sivuvaikutus. Jos siis tahtoo niiden esiintymistä ymmärtää, niin täytyy pitää eri luokat tarkasti erillään; ryysyköyhälistön, pikkuporvarillisen, talonpoikaisen ja uusaikais-proletaarisen köyhälistön liikkeiden täytyy olla tyyten erilaiset. Kun Kautsky sekottaa ne kaikki yhteen, ei hän tietenkään voi tulla mihinkään tuloksiin; mutta tämä historiallisesta tutkimuksesta johtuva epämääräisyys ei perustu itse tutkimus-esineeseen, joukkoon, vaan puutteelliseen tutkimusmetodiin.

Nykyiseen joukkoon nähden antaa Kautsky toisen perusteen, miksi hän jättää sen luokkaluonteen huomioon ottamatta: useampain luokkien sekotuksena ei sillä ole varmaa luokkaluonnetta: "tutkin, mitkä luokat nykyisin Saksassa voisivat tulla tuollaisissa liikkeissä kysymykseen. Tulin siihen tulokseen, että siihen ilman lapsia ja maatalousväestöä voitaisiin lukea n. 30 milj., josta n. kymmenesosa järjestynyttä työväkeä. Lopun muodostavat järjestymättömät työläiset, joilla ajatuspohja suurimmaksi osaksi on talonpoikain, pikkuporvariston ja ryysyköyhälistön mallinen, ja tulisi näiden kahden ryhmän jäseniä lukuisasti mukaan."

"Vielä nytkään, Pannekoekin moitteen jälkeen, en ole saanut itselleni selväksi, kuinka voisin niin kirjavasta joukosta löytää yhtenäistä luokkaluonnetta. Sellaisia "marxilaisia apuneuvoja" en ole "kotiin jättänyt", sillä niitä ei minulla ole koskaan ollutkaan. Tov. P. tarkoittaa ilmeisesti marxilaisuuden olemuksen olevan siinä, että missä vain on

joukosta puhe, sillä on tarkotettava määrättyä luokkaa, ja nykyisin vielä teollista, luokkatietoista palkkaköyhälistöä.”

Kautsky tekeytyy tässä huonommaksi kuin on. Puolustakseen tilapäistä virhettä tekee hän sen yleiseksi, vieläpä väärin. Ettäkö hänellä ei olisi ollut ”marxilaisia apuneuvoja” löytääkseen ”tästä kirjavasta joukosta” määrättyä luokaluonnetta — hän sanoo ”yhtenäistä”, mutta selvää on, että tässä on kysymys määräävästä luokkaluonteesta, sen luokaluonteesta, joka muodostaa enemmistön ja jonka katsantokannat ja edut tulevat ratkaisemaan, kuten nyt on laita teollisuusköyhälistön. Mutta siinä hän erehtyy. Sillä sama joukko, vieläpä kirjavammin sekottuneena maalaisväestön mukaantulon kautta, esiintyy parlamenttaarisessakin toiminnassa. Ja siinä näemme — kaikki sos. dem. kirjatukset lähtevät siitä — että luokkataistelu porvariston ja köyhälistön välillä muodostaa tämän politiikan pääsisällön, että palkkatyöläisten katsantokannat ja edut vallitsevat koko tätä politiikkaa ja ilmenevät kansan katsantokantoina ja etuina. Eikö se, mikä pitää paikkansa joukkoihin nähden parlamenttaarisessa politiikassa, olekaan pätevää, kun he ryhtyvät joukkoliikkeisiin?

Päinvastoin, joukkoliikkeissä ilmenee proletaarinen luokkaluonne vielä voimakkaammin. Parlamenttaarisessa toiminnassa on otettava lukuun koko maa, kaukaisimmatkin kylät ja pikkukaupungit; ihmisten keskitys ei merkitse mitään. Joukkoliikkeissä on ennen kaikkea kysymys taajassa olevain suurkaupungin joukkojen liikkeistä. Ja nyt huomaamme me, että tuoreimman valtakunnan tilaston mukaan Saksan 42:ssa suurkaupungissa, kun on jätetty pois 25 sadasta^a vaikeasti määrättäviä ammatittomia, väestö jakaantuu 15,8 sadasta itsenäiseen, 9,1 sadasta palkkatoimitsijaan ja 75 sadasta työläiseen. Jos sitten vielä ajattelee, että Saksan teollisuus-

työväestä 1907 15 sadasta oli työssä pienliikkeissä, 29 keskikokoisissa ja 56 sadasta suur- ja jättiläisliikkeissä, niin käy selville, kuinka suuressa määrässä jo nyt suurteollisuuden palkkatyöläisten luonne lyö leimansa juuri joukkoliikkeissä kyseeseen tuleviin joukkoihin. Kun Kautsky näkee tässä vain kirjavan joukon, niin tapahtuu se vain siten, että hän ilman muuta lukee järjestyneiden työläisten vaimot järjestymättömäin 27 miljoonan joukkoon, ja toiseksi kieltää järjestymättömiltä tai vielä porvarillisten katsantokantain vallassa olevilta työläisiltä proletarisen luokkaluonteen. Siksi osotan vielä kerran siihen, että näiden liikkeiden edetessä, joissa joukkojen syvimmat edut ja kiihkot puhkeavat esille, ei ole ratkaisevana järjestöön kuuluminen, ei traditsioniin perustuva ajatusrakenne, vaan yhä enemmän todellinen luokkaluonne.

Tästä selviää myös tutkimustapani. Kautsky syyttää minua siitä, että minun metoodini on "pintapuolista marxilaisuutta"; minä uudistan vielä, että hänen metoodinsa ei ole pintapuolista eikä syventynyttä marxilaisuutta, se kun ei ole marxilaisuutta ollenkaan. Jokaisen tieteen, joka haluaa tutkia kappaleen todellisuutta, täytyy alkaa hakemalla pääseikat, perussyyt yksinkertaisemmassa muodossaan; kun sitten jälestäpäin ottaa lukuun yhä lisää yksityiskohtia, sivusyitä ja kaukaisempia voimia tuon ensi tuloksen tarkistamiseksi, niin sen kautta tuo ensi yksinkertainen kuva täydentyy, paranee ja tulee tarkemmaksi sekä siten yhä lähemmäksi todellisuutta. Jos otamme esimerkiksi Kautskyn mainitseman Ranskan vallankumouksen, niin esiintyy se ensi katsannolta porvariston ja feodaalisten luokkain luokkataisteluna; tämän tosiasian pelkkä lausuminen, vaikka sen yleistä oikeutta ei voi kieltää, olisi merkittävä "pintapuoliseksi marxilaisuudeksi". Kautsky on 1889 (Ranskan vallankumousajan luokkavastakohdat) tutkinut kunkin luokan haaraumat

ja saattoi sen perustella paljon syventää ja parantaa ensimmäistä yksinkertaista kuvaa. V:n 1912 Kautsky sanoisi: siinä kirjavassa joukossa, joka muodosti silloisen kolmannen säädyn, ei ole mitään yhtenäistä nähtävänä; on toivotonta odottaa tästä määrättyjä toimintoja ja tuloksia.

Sama on nyt edessä — vaikeampana vain, kun on kysymyksessä tulevaisuus, jonka määräävät voimat ovat löydetävät nykyisistä luokista. Ensi katsauksessa, kun on saatava ensi yleinen silmäys, voi tulla kysymykseen vain kapitalistisen mailman suuri ydinseikka, molempain pääluokkain, porvariston ja köyhälistön taistelu; kumousprosessin näiden valtasuhteiden kehityksenä olen koettanut esittää muutamilla piirteillä. Tietenkin tiedän, että todellisuus on paljoa mutkikkaampi ja että sen ymmärtämiseksi on vielä selvítettävä monta kysymystä — osittain on meidän vielä odotettava käytännönkin opetuksia. Porvaristo on yhtä vähän yhtenäinen kuin köyhälistökään; molemmissa vaikuttavat vielä traditsionit; kansanjoukossa esiintyy vielä ryysyköyhälistöä, pikku-porvaristoa, palkkatoimitsijoita, joiden toiminta on johdettavissa niiden erikoisesta luokkaluonteesta. Mutta kun ne muodostavat vain sivuvaikutuksia, jotka eivät voi sekottaa joukon palkkaproletaarista pääluonnetta, voi tämä kaikki vain antaa aihetta tarkistukseen, joka kehittää edelleen ensi kuvaa tekemättä sitä epätodelliseksi. Näiden kysymysten ratkaisemiseksi ja selvittämiseksi tarvitaan monien voimien yhteistyötä väittelyn muodossa. Tarvitseeko sanoa, että siinä suhteessa odotin ennen kaikkea apua "Ranskan vallankumousajan luokkavastakohtain" kirjottajalta, joka olisi voinut arvostelemalla esitystäni osottaa vielä siitä poissa olevia kysymyksiä ja vaikeuksia? Mutta 1912:n Kautsky selittää olevansa kykenemätön ottamaan osaa tämän taistelevalle köyhälistölle tärkeimmän kysymyksen selvittelyyn, niiden voimien, jotka

tulevat määräämään sen tulevat kumoustaistelut, sillä hän ei tiedä, kuinka hän voisi "niin kirjavasta joukosta", kuin on nykyinen proletaarinen joukko, löytää mitään "yhtenäistä luokkaluonnetta"...

3. JÄRJESTÖ.

Aivan väärin johtaa Kautsky siitä, että painostin järjestöhenkeä järjestäymisen oleellisena seikkana, sellaisen käsityksen, kuin en pitäisi itse järjestöä tarpeellisenakaan. Tarkotin sitä, että joukot, joissa tämä henki elää välittämättä mistään hyökkäyksistä ulkonaisia järjestömuotoja vastaan, yhä liittyvät uusiin järjestöihin. Ja jos Kautsky luulee, että valtio varoo käymästä työväen järjestöihin käsiksi — v. 1903 oli hän (Dresdenissä) toista mieltä — niin voi vain se hänen pilkkaamansa järjestöhenki olla tämän luottavaisuuden perustana.

Järjestöhenki on itse asiassa liikkeelle paneva sielu, joka vasta antaa ruumiille elämän voiman ja toimintakyvyn. Mutta tämä kuulematon sielu ei voi kristillisen jumaluusopin mukaisesti ruumiittomana leijaila taivaisiin, vaan luo se aina itselleen uuden järjestöruumiin, se kun liittää ihmiset, joissa se elää, yhteiseen, järjestettyyn toimintaan. Tämä henki ei ole mitään abstraktista, kuviteltua vastakohtana "konkreettiselle todelliselle järjestölle", nykyiselle järjestömuodolle, vaan on se juuri yhtä konkreettinen ja todellinen kuin tämäkin. Se sitoo jäsenensä, yksityiset henkilöt, lujemmin yhteen kuin määritelmät ja säännöt koskaan voivat niitä sitoa, niin etteivät ne enää hajoa irtaimiksi atomeiksi, kun se ulkonainen side määritelmineen ja sääntöineen poistuu. Jos järjestöt voivat esiintyä ja toimia valtavina, lujina, rakoilemattomina joukkoyhteisöinä, jos ei rivien eheys riku hyökkäyksen eikä taistelun toiselta eikä taistelun väliajan, ei tappionkaan

aikana toiselta puolen, jos jokainen mailman selvimpänä asiana asettaa oman etunsa yhteisedun alaiseksi — niin ei tämän perustana ole jäsenten oikeuksia ja velvollisuuksia määrittelevät sääntöpykälät, eikä kassojen eikä demokraattisen peruslain taikavoima, vaan proletariaatin järjestöhenki, sen luonteen syvä muutos.

Mitä Kautsky sanoo järjestön valtakeinoista, on tosin aivan oikeaa; varustuksen hyvyys, jonka köyhälistö itselleen takoo, antaa itseluottamusta ja voimantuntoa — työläisten välttämättömyydestä järjestyä mahdollisimman hyvin voimakkaisiin, hyvillä kassoilla varustettuihin keskusliittoihin, ei ole meidän keskemme mitään erimielisyyttä. Mutta tämän varustuksen kunnollisuus *perustuu* jäsenten uhrautuvaisuuteen, niiden kurinalaisuuteen liittoa kohtaan, niiden solidariisuuteen tovereita kohtaan, lyhyesti sanoen siihen, että heistä on tullut aivan toisia ihmisiä kuin olivat entiset yksilölliset pikkuporvarit ja talonpojat. Kun Kautsky selittää tämän uuden luonnepiirteen, järjestöhengen, järjestymisen seuraukseksi, niin ei sen ensiksikään tarvitse olla ristiriidassa minun käsitykseni kanssa, ja toiseksi se on vain puoliksi oikea. Sillä tämä ihmisluonteen muutos proletariaatissa on ensiksikin työläisten olojen vaikutusta, jotka jo yhteinen joukkoriistäminen samassa tehtaassa on kasvattanut yhteiseen toimintaan, ja sitten *hänen luokkataistelunsa vaikutusta*, myös järjestön taistelutoiminnan, mutta yhdistystoiminta toimikuntain vaaleineen ja verosuorituksineen on kuitenkin tässä kaikkein vähimmin merkitsevä.

Missä proletaarisen järjestön olemus on, selviää heti, kun kysyy itseltään, mikä oikeastaan erottaa ammattiyhdistyksen korttiklubista, eläinsuojelusyhdistyksestä tai työnantaja-liitosta. Kautsky ei ilmeisesti tee tätä kysymystä itselleen eikä näe mitään syvempää periaatteellista eroa niiden välillä; sik-

sipä asettaakin hän ne keltaiset seurat, joihin työnantajat pakkottavat työläisensä liittymään, taistelevain proletaaristen järjestöjen rinnalle. Hän ei näe proletariaatin maailmaamullistavaa järjestäymistä. Hän luuli voivansa syyttää minua järjestöjen väheksymisestä; itse asiassa asettaa hän ne paljoa alemma kuin minä. Kaikista muista seuroista eroavat työväenjärjestöt siinä, että niissä, kun ne ovat uuden, tulevan ihmiskunnan ytimenä, kasvaa solidariteetti, yksityisten täydellinen alistuminen yhteisyyden alaiseksi ja muodostaa sen voiman. Proletaarinen järjestö tekee ennen hajallisen, voimattoman joukon yhtenäiseksi, tietoisella tahdolla ja itsenäisellä voimalla varustetuksi olennoksi. Se on sellaisen kansan alkuna, joka hoitaa itse asiansa, ohjaa oman kohtalonsa ja sen jälkeen vasta heittää vieraan pakkovallan hartioiltaan. Siitä kehittyy ainoa, joka voi kukistaa riistännän luokkavallan; proletaarisen järjestön kasvaminen merkitsee jo periaatteessa kaikkien luokkaherruuden toimintojen sivuuntöntämistä; se on oma luoma järjestys, jonka täytyy jäyhässä taistelussa työntää tieltään ja voittaa hallitsevan vähemmistön häiritsevät julmuudet ja mielivaltaiset sortoyritykset. Proletaarisessa järjestäytymisessä kasvaa uusi ihmiskunta, joka ensi kerran mailman historiassa alkaa esiintyä eheänä yhtenäisyytenä; tuotanto kehittyy yhtenäiseksi maailmantaloudeksi ja ihmisiin kasvaa samalla tietoisuus yhteenkuuluvaisuudesta ja vankasta solidaarisuudesta, veljeydestä, jotka sitovat sen yhteen yhtenäisen tahdon hallitsemaksi elimistöksi.

Kautskyn mielestä on järjestö vain "todellinen konkreettinen" liitto tai yhdistys, jonka työläiset ovat perustaneet jotta etujensa käytännöllistä tarkotusta varten ja jota, samoin kuin työnantajaliittoa tai kaupustelijaseuraa, pitää koossa vain ulkonaiset siteet ja sääntöjen pykälät. Jos tämä ulkonainen side poistuu, niin hajoaa joukko taas erillisiksi yksilöiksi ja

järjestö on kadonnut. Tältä kannalta katsoen käy selväksi, miksi Kautsky maalaa niin mustiksi ne vaarat, jotka järjestöä sisältäpäin uhkaavat, ja kiihkeästi varottaa "voimanäytteistä", jotka tuovat mukanaan masennusta, joukkoeroamisia ja järjestöjen häviötä. Kaikessa ylimalkaisuudessaan ei tällaisessa varoituksessa ole mitään moitittavaa; kukapa haluaisi varomattomia voimanäytteitä. Kautskyn muistuttamat huonot seuraukset eivät myöskään ole mitään mielikuvitustuotteita; ne vastaavat alkavan työväenliikkeen kokemuksia.

Kun työläiset ensi kerran heräävät yhdistyselämään, odottavat he suuria tältä ja käyvät täynnä innostusta taisteluun; jos käy huonosti, kääntävät he pettyneinä ja masentuneina selkänsä järjestölle, kun he pitävät sitä vain välittömältä käytännölliseltä kannaltaan katsoen yhdistyksenä suoranaisten etujen saamista varten eikä uusi henki ole vielä voinut heissä juurtua. Kuinka toisellaisen kuvan tarjoakaan jo kehittynyt työväenliike sellaisena kuin se kehittyneimpiin maihin lyö yhä selvemmän leimansa! Yhä uudelleen näemme me, kuinka työläiset pitävät kiinni järjestöstään mitä kiinteimmin, kuinka heitä ei mikään tappio, tuskinpa pahin terrorismikaan saa luopumaan järjestöstään. He eivät pidä järjestöä pelkkänä seurana hyödyllisiä tarkoituksia varten, ei, he tuntevat, että siinä on heidän ainoa voimansa, heidän ainoa turvansa, että he järjestöttä ovat voimattomat ja turvattomat, ja itsesäilytysvaiston koko voimalla määrää tämä tietoisuus kaikki heidän toimensa.

Tietenkään eivät kaikki työläiset vielä ole tähän asti päässeet, mutta joka päivä he kehittyvät sitä kohti; tämä uusi olemus kehittyy yhä voimakkaammaksi köyhälistössä. Ja sitä mukaa käy Kautskyn niin mustaksi maalaama vaara yhä vähemmän merkitseväksi. Tietystikin tuo taistelu vaaroja, mutta samalla on taistelu järjestön elinehto, jossa yksin se voi

kasvaa ja sisäisesti vahvistua. Sel'aista taistelutaktiikkaa, joka tuo vain voittoja, ei koskaan tappioita, emme tunne; suurimallakaan varovaisuudella toimien ei voida välttää taka-iskuja eikä tappioita, vaikkapa yrittäisi taistelutta jättää kentän, mikä enimmäkseen olisi pahempi kuin tappio. Meidän täytyy olla varustetut siihen, että liiankin usein seuraa tappio mitä voimakkaaintakin eteenpäin menoa, pysäyttäen hyökkäyksen ilman, että on mahdollisuutta taistelua välttää. Hyväntahtoiset johtajat varottakoot vain tappioiden huonoista seurauksista, työläiset voivat vastata: luuletteko todellakin, että me, joiden lihaan ja vereen on mennyt järjestömme, me jotka tiedämme, että järjestömme on meille enemmän kuin elämä — sillä se on luokkamme elämä ja tulevaisuus —, että me heti ensi tappion tullen menetämme luottamuksemme järjestöön ja juoksemme tiehemme? Tosin kylläkin hyökkäyksen ja voiton päivinä luoksemme rynnänneistä joukoista painuu osa takasin takaiskun tullen, mutta tämä ei merkitse muuta kuin että me toiminnassa ollessamme voimme olla varmat suurempain joukkojen osanotosta kuin ovat järkkymättömäin taistelupataljoonaimme vakinaiset, vähitellen yhä kasvavat määrät.

Tästä Kautskyn ja minun kantain vertailusta selviää, kuinka me, vaikka olemmekin samalla teoreettisella perustalla, järjestäymistä arvioidessamme voimme joutua niin erilleen. *Se johtuu siitä, että me näemme järjestäymisen eri aika-asteilta katsoen.* Kautsky katsoo nousevaa järjestöä alussaan ja minä sen myöhempää kehitysastetta. Siksi näkeekin hän järjestön oleellisen puolen olevan sen ulkonaisessa muodossa ja uskoo, että tämän muodon kimppuun käytäessä koko järjestäytyminen on hukassa. Siksi selittääkin hän, että proletaarisen luonteen muuttuminen on järjestäymisen seuraus eikä sen olemus. Siksi pitää hän järjestön päävaikutuksena työväen luonteeseen sitä luottamusta ja turvaa, jonka hänelle tarjoavat järjestön

rahalliset varat, etenkin kassat. Siksi varottaa hän myös, että suuren tappion tullen työläiset masentuneina kääntävät järjestölle selkänsä. Tämä kaikki vastaa sitä käsitystä, minkä saa tarkastellessaan alkuasussaan olevaa järjestöä. Mitä hän sanoo vastaani, perustuu siis myös todellisuuteen; mutta sen puolella, mitä minä esitin, on *suurempi* oikeus, se kun on uusi, tuleva, aina mahtavamaksi paisuva todellisuus — alkäämme unohtako, että Saksa vasta vuosikymmenisen ajan tuntee suuria voimakkaita proletaarisia järjestöjä! — siksi vastaakin käsitykseni nuoren työläispolven ajatuskantaa, sellaisena kuin se on muodostunut viime vuosikymmenen kuluessa. Tietysti se vanhakin on vielä vaikuttamassa, mutta vähenevässä määrässä; Kautskyn käsitys ilmaisee alkavaa, epätäydellistä, alkuperäistä järjestymiskokemusta, joka myös on valta, vaikkakin ehkäisevä, pidättävä. Missä suhteessa nämä voimat ovat toisiinsa, se on jätettävä käytännön ratkaistavaksi, proletarijoukkojen päätösten ja tointen varaan, jotka sen kautta osoittavat, kuinka pätevinä he itseään pitävät.

4. VALLAN VALTAUS.

Olen pakotettu tässä jättämään sivuun Kautskyn merkilliset lausunnot valtiosta ja valtiollisen vallan valtauksesta sekä hänen anarkismivainunsa sekä käyn käsiksi vain joihinkin kohtiin.*)

Kysymys, *kuinka köyhälistö saa käsiinsä ne valtiolliset perusoikeudet*, jotka riittävällä sosialistisella luokkatietoisuudella käytettyinä antavat sille valtiollisen vallan, on *taktiikkamme peruskysymyksiä*. Minä edustan käsitystä, että ne ovat saatavissa vain pakolla valitsevalta luokalta, jolloin ne

*) Näihin kohtiin vastasi Pannekoek Saksan päivälehdissä.
Suom. muist.

tulevat marssittamaan esille koko voimansa proletariaattia vastaan ja täytyy koko tämä niiden voima myös tuhota. Toinen käsitys olisi, että valtaluoikka antaa ne vapaaehtoisesti yleisten kansanvaltaisten tai siveellisten aatteiden johtamana, käyttämättä valtakeinojaan — tämä olisi revisionistien vähittäinen kasvaminen tulevaisuudenvaltioon. Kautsky ei ole tyytyväinen kumpaankaan katsantokantaan; mitä jää jällelle?

Olen vetänyt hänen lausunnoistaan sellaisen johtopäätöksen, että hän ajattelee vallan valtausta kertakaikkisena vihollisen vallan musertamisena, toimenpiteenä, joka on aivan toisenluontoinen, kuin mikä on ollut proletariaatin toimintana siihen saakka tämän vallankumouksen valmisteluissa. Kun Kautsky kieltää tämän ja toivottava on selvyys hänen perusajatuksiinsa nähden taktiikasta, lainaamme vielä tärkeimmät kohdat:

“Minä kuvittelen Saksassa vallitsevissa oloissa valtiollisen suurlakon muodostuvan kertakaikkiseksi tapahtumaksi, jossa valtakunnan koko köyhälistö koko voimallaan lähtee liikkeelle, taisteluksi elämästä ja kuolemasta, taisteluksi, joka heittää maahan vastustajamme tai vuosikauksiksi murskaa tai ainakin herpauttaa järjestömme ja koko voimamme.”

Vastustajaimme maahan heittäminen ei voine merkitä muuta kuin valtiollisen vallan valtausta — sillä muutenhan täytyisi tuo kertakaikkinen teko uusia toisen tai kolmannen kerran. Luonnollisesti voi tämä hyökkäyskin osottautua liian heikoksi; silloin se myös on epäonnistunut ja on yritettävä uudelleen; jos se taas onnistuu, on päämäärä saavutettu. Mutta nyt selittää Kautsky, että hän ei koskaan ole väittänyt suurlakkoa tapahtumaksi, jonka tarkoituksena olisi pääomavallan yhdellä iskulla kukistus. Kuinka sitten yllä oleva lausunto on ymmärrettävä, ei ole minulle selvillä.

Kirjotuksessaan "Joukkoliikkeet" kirjotti Kautsky 1911 järjestymättömän katujoukon äkillisistä liikkeistä: "Mutta jos joukkoliike onnistuu, esiintyy se niin valtavalla raivolla, niin suurella joukkojen kiihtymyksellä ja häikäilemättömyydellä, niin äärettömän laajana ja yllättävän äkillisenä ja vastustajain ollessa niin epäedullisessa asemassa, että se vaikuttaa vastustamattomana; sellaisessa tapauksessa voi joukko nykyisin paremmin kuin ennen käyttää hyväkseen voittoansa. (Sitten seuraa viittaus järjestöihin). Missä nämä järjestöt ovat juurtuneet, siellä ovat ajat ohi, jolloin köyhälistö äkillisissä joukkoliikkeissä saamallaan voitoilla vain haki kastanjat tulesta yksityisille, sillä kertaa vastarinnassa oleville vastustajainsa ryhmille. Se tulee vastaisuudessa syömään ne itse."

Tätäkään lausetta en voi muuten ymmärtää kuin että entisen porvarillisen joukon sijaan nyt köyhälistö itse saa haltuunsa valtiollisen vallan valtavan äkillisen järjestymättömän joukkonousun kautta, joka on johtunut erittäin liikkeelleajavien tapahtumain vaikutuksesta. Tässäkin on varottava mahdollisuus, että ensinnä tapahtuu turhia hyökkäyksiä, jotka päättyvät tappioon, ennenkuin kerran hyökkäys onnistuu. Sellainen valtiollinen vallankumous jää osanottajainsa ja metoodinsa puolesta täydelleen ulkopuolelle nykyisen työväenliikkeen; samalla kun tämä tekee säännöllistä valistus- ja järjestäymistyötään, purkaantuu äkkiä valtavan tapahtumain vaikutuksesta, aivan arvaamatta, vallankumous "kuin toisesta mailmasta" yllättäen heidät. Tästä en voi mitään muuta lukea, kuin mitä kirjotuksessani esitin. Oleellinen seikka ei ole se, että tämä vallankumous on ykskertainen lyhyt tapaus; vaikkakin vallan valtaus olisikin oleva joidenkin sellaisten ("katujoukon" suurlakon ja liikkeen) toimien vaikutusta, pysyy tälle käsitykselle oleellisena terävä vastakohta proletariaatin nykyisen toiminnan ja tulevan kumouksellisen vallan-

valtauksen välillä, joka muka kuuluu tykkänään toiseen asiain järjestykseen. Tämän vahvistaa Kautsky nyt nimenomaan:

“Väärinkäsitysten välttämiseksi voinen viitata siihen, että väittelyssäni toveri Luxemburgin kanssa oli puhetta valtiollisesta *suurlakosta*, kirjoituksessani “Joukkoliikkeistä” taas *katulevottomuuksista*. Niistä sanoin, että ne voivat eräissä oloissa luoda rymähdyksiä, mutta olivat epämääräisiä eikä niitä voi mielin määrin saada aikaan. En käsitellyt silloin pelkkiä *katumielenosotuksia*.”

“Kertaan vielä: minun teoriani “passiivinen jyrkkyys”, s. o. sopivan tilaisuuden ja joukkojen mielialan odotus, joita kumppaakaan ei voida edeltäpäin arvioida eikä järjestöpäätöksillä saada aikaan, koski katulevottomuuksia ja suurlakkoja, joiden tarkoituksena on saada aikaan jokin valtiollinen ratkaisu — ei siis katumielenosotuksia eikä mielenosotuslakkojakaan. Sellaisia voidaan kyllä milloin vain panna toimeen puolueen tai ammattijärjestöjen päätöksillä ottamatta huomioon järjestyttömän joukon mielialaa, mutta ne eivät merkitse uutta taktiikkaa niin kauan kun pysyvät pelkkinä mielenosotuksina.”

Emme lähde nyt tutkimaan, kuinka valtiollinen suurlakko, joka 1910 oli pelkkänä ykskertaaisena toimenä ajateltavissa, ja sellaisena ei tullut kysymykseen Preussin äänioikeustaistelussa, nyt äkkiä sukeltaa esille “mielenosotuslakkona” mieleemme mukaan toimeenpantavain hetken toimien joukossa. Viitataan vain siihen, että Kautsky tässä jyrkästi erottaa nykyiset toimet, jotka ovat vain mielenosotuksia ja joita voidaan milloin vain panna toimeen, arvaamattomista kumouksellisista tulevaisuuden liikkeistä. Nykyisessä taistelussa saatetaan kyllä vallottaa uusia oikeuksia: niillä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä yhdellä kertaa vallan valtauksen kanssa, ei niillä ole mitään yhteistä, sillä silloinhan vallitseva luokka asettaisi niitä

vastään vastarinnan, joka olisi murrettavissa vain pakkolakolla. Työväelle ystävälliset hallitukset saattavat vaihdella työväelle vihamielisten kanssa, katumielenosotukset ja joukkolakit saattavat jotain osaa esittää, mutta mitään oleellista ei mailmassa muutu; meidän taistelumme pysyy "valtiollisena taisteluna hallituksia vastaan", joka rajottuu "vastarinnassa" olemiseen ja jättää valtiovallan ministeristöineen muuttumattomaksi. Kunnes sitten äkkiä ulkonaisten olojen vaikutuksesta jättiläismäinen kansanliike leimahtaa katulevottomuuksiin ja pakkolakin tekee tästä kaikesta lopun.

Tällainen käsitys on mahdollinen vain, jos pitää katseensa kiinnitettyinä pelkkiin ulkonaisiin valtiollisiin muotoihin eikä jouda näkemään sitä materiaalista todellisuutta, joka on takana. Vain valtasuhteitten tarkastelu taistelevien luokkien kesken, jotka toisella puolen kasvavat ja toisella heikkenevät ja koettavat toisensa hävittää, antaa avaimen tämän kumoukkehityksen käsittämiseen. Se poistaa jyrkän eron nykyisen toiminnan ja kumouksen väliltä. Niiden toimintamuotojen välillä, joita Kautsky mainitsee, *ei ole jyrkkää eroa, vaan pelkkä asteittainen erotus*, kuten samaa laatua olevilla heikoilla ja voimakkailla toimitavoilla.

Ensinnä alkuunsa nähden; eivät ole yksinkertaiset mielenosotuksetkaan mielivaltaisesti toimeenpantavissa, vaan ovat ne mahdolliset, milloin ulkonaiset aiheet ovat synnyttäneet voimakkaan kiihtymyksen, kuten nykyisin hintain kalleus ja sodanvaara ja 1910 Preussin äänioikeusehdotus. Minkä voimakkaampi kiihtymys, sitä valtavammiksi voivat liikkeet muodostua. Suurlakon voimakkaimpaan muotoon nähden ei ole asian laita niin yksinkertainen kuin Kautsky esittää, että meidän "täytyy sitä mitä voimakkaimmin edistää ja käyttää köyhälistön vahvistamiseksi", kun sellaisessa asemassa joukkoliike jo on syntynyt; vaan kun olot ovat suotuisat, on

puolueen riistettyjen joukkojen syvimpien kuohutusten tietoisena edustajana ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin ja otettava johto käsiinsä — siis toimittava suuressa samoin kuin nyt pienessä. Aiheet ovat arvaamattomat, mutta toimenpiteet ovat omaa työtämme.

Toiseksi kysymys osanottajista; nykyisiäkään mielenosotuksiamme emme voi tarkasti rajottaa jäseniimme; joskin nämä muodostavat ydinjoukon, liittyvät toiset taistelun kestäessä mukaan. Edellisessä kirjoituksessa osotin, kuinka toiminnan kiihtyessä osanottajain luku lisääntyy suureksi kansanjoukoksi, ilman että voi olla puhetta katukahakoista vanhaan malliin.

Kolmanneksi on kysymys liikkeen vaikutuksista; vallan valtaus voimakkaimpain toimintamuotojen kautta on syvimmin katsoen siinä, että vihollisen valtakeinot tehdään tehottomiksi ja luodaan oma valta. Mutta jo nykyisetkin toiminnat, yksinkertaiset katumielenosotukset osottavat pienessä mitta-kaavassa tätä vaikutusta; kun poliisin 1910 täytyi voimattomana jättää yrityksensä estää katumielenosotukset, merkitsi se ensimmäistä valtiovallan voiman murtamista, jonka täysi voittaminen muodostaa vallankumouksen sisällön. Siinä mielessä voi näitä mielenosotuksia pitää Saksan vallankumouksen alkuna.

Tässä esitetty kantojemme eroavaisuus saattaa ensi silmäykseltä näyttää pelkästään teoreettiselta; mutta sillä on suuri merkitys taktiikkaamme nähden. Kautskyn mukaan täytyy joka kerran kun esiintyy aihetta voimakkaampaan toimintaan, tehdä itselleen huolestunut kysymys, eikö se vaan seuraustensa kautta, aiheuttaessaan vastustajain koko voiman meitä vastaan asettumisen, ajaudu "voimanäytteeksi", s. o. vallankumousyritykseksi. Ja kun tiedetään, että olemme siihen vielä liian heikot, niin varsin helposti ei uskalletakaan

ryhtyä toimintaan — niin puhuttiin suurlakkoväittelyissä 1910. Mutta se joka ei hyväksy Kautskyn asettamaa nykyisen toiminnan ja kumouksen välistä erotusta, arvostelea kaikkia toimia nykyisinä, jotka ovat arvioitavat nykyisten mahdollisuuksien ja kansanjoukkojen mielialan mukaan ja kuitenkin samalla ovat suuren päämäärän osia. Joka kerran pyritään, antamatta väärin tulevaisuuslaskelmien lamauttaa toimintaa, niin pitkälle kuin kunkinaikaisilla edellytyksillä näyttää mahdolliselta. Sillä ei ole koskaan kysymystä täydestä vallankumouksesta, ei myöskään pelkästä hetken voitosta, vaan aina askeleesta kumouksen tiellä.

5. PARLAMENTTARISMI JA JOUKKOLIIKE.

Joukkoliikkeet eivät ole mitään uutta, vaan niin vanhoja kuin parlamenttarismi itsekkin; jokainen luokka, joka on käyttänyt parlamenttarismia hyväkseen, on myös tilapäisesti käyttänyt joukkoliikkeitä. Sillä ne muodostavat parlamenttarismin välttämättömän täydennyksen tai oikeammin sen oikaisijan (Korrektur). Kun parlamentti, missä parlamenttaarinen järjestelmä on kehittynyt, laatii lait, siis myös vaalilait itselleen, haluaisi kerran valtaan päässyt luokka tai ryhmä kaikesta yhteiskunnallisesta kehityksestä huolimatta vahvistaa valtansa kaikeksi iäisyydeksi. Mutta jos sen valta käy kovin suuressa määrässä ristiriitaiseksi uuden kehityksen kanssa, silloin esiintyy joukkoliike, usein vallankumouksen tai kansankapinan mukana, sen oikaisijaksi, pyyhkäsee pois hallitsevan klikin, pakottaa parlamentin hyväksymään uuden vaalilain ja saattaa siten parlamentin ja yhteiskunnan taas keskenään yhtenäisiksi. Myös voi joukkoliike esiintyä jonkun suuren joukkojen hädän vaikutuksesta painostamaan parlamenttia ryhtymään asian auttamist toimiin. Kansankapinan pelko usein pakottaa parlamentissa vallitsevan luokan toimenpiteisiin joukon

hyväksi, jota se ei muuten mitenkään tekisi. Istuuko näiden liikkeiden aikana samalla parlamentissa joukkojen ajatuksia tulkitsevia henkilöitä, ei suinkaan ole arvotonta eikä yhden-tekevää, mutta on se kuitenkin sivuseikka; määräävä ja vaikuttava voima on ulkopuolella.

Nytkin olemme tulleet aikaan, jolloin tällainen parlamentarismin oikaisu, on enemmän kuin välttämätön; toiselta puolen houkuttelee äänioikeustaistelu ja toiselta puolen korkeat hinnat ja sodanvaara joukkoja liikkeelle. Kautsky viittaa mielihalulla siihen, että nämät taistelumuodot eivät merkitse mitään uutta; hän terottaa niiden samallaisuutta entisiin nähden. Minä taas painostan sitä uutta, jonka kautta ne eroavat kaikista edellisistä. Saksan sosialistisen proletariaatin alkaessa niitä menettelytapoja käyttää, saavat ne uuden luonteen, uuden merkityksen ja uusia tuloksia, joiden käsitteleminen oli kirjotukseni sisältö ja tarkoitus. Ensiksikin siitä syystä, että hyvin järjestynyt, luokkatietoinen köyhälistö, sellainen, jonka kehittynein tyyppi Saksan on, osottaa aivan toista luokkaluonnetta kuin edelliset kansanjoukot ja ovat sen liikkeet siitä syystä myös toisellaiset. Toiseksi koska tämän proletariaatin tehtävänä on suorittaa syvälle käypä kumous ja sen toimet sen takia, vaikka eivät suorastaan tähtäisikään äänioikeuskysymykseen, välttämättömyydellä vaikuttavat syvästi kumoavasti koko yhteiskuntaan, valtiovaltaan ja joukkoihin.

Väärin arvelee Kautsky voivansa esittää Englannin mallikelpoiseksi esimerkiksi, "jossa voimme paraiten tutkia uus-aikaisten joukkoliikkeiden olemusta". Me luemme valtiollisista joukkoliikkeistä, joiden määränä on vallata uusia oikeuksia, niin että proletariaatin valta parlamentissa pääsee esille -- Englannissa oli kysymys taloudellisista joukkoliikkeistä, jättiläislakosta ammatillisten tarkotusten saavuttamiseksi, joka

vanhain vanhoillisten ammattiyhdistystapojen aiheuttaman heikkouden takia haki apua hallitukselta. Me luemme Saksan sosialistisesti kehitetyn, valtiollisesti kypsän köyhälistön toiminnoista — Englannissa puuttui taistelevilta joukoilta vielä tykkänään sitä sosialistista käsitystä, joka sellaisissa toimissa on välttämätön. Totta kyllä, sekin osottaa, että työväenliike ei pääse mihinkään ilman joukkoliikkeitä; nekin ovat imperialismiin vaikutuksia. Mutta huolimatta ihmeteltävästä solidarisuudesta ja kestävyyydestä, joita niissä ilmeni, näyttävät ne kuitenkin olevan enemmän epätoivonilmauksia kuin tietoista toimintaa, joka johtaa vallan valtaukseen ja jonka voi suorittaa vain sosialistisesti kouluun-tunut köyhälistö.

Parlamenttarismi ja joukkoliike eivät ole toisiinsa nähden vastakkaiset, vaan antavat joukkoliikkeet vaalitaistelussa uuden, laajemman pohjan parlamenttarismille. Jo ensi kirjoituksessani merkitsin kapitalismin uusimman muodon, imperialismiin, sen tuottaman sodanvaaran*) ja hintain kalleuden takia uusaikaisten joukkoliikkeiden lähteeksi. Tov. Kautskystä ei silti näytä "oikein selvältä", että tästä "välttämättömyydellä" johtuisi uusi taktiikka", pitäisi sanoa: joukkoliikkeitä; kun näet kapitalismin alkeellisten voimien yleisiä vaikutuksia, joihin nähden parlamenttipäätökset ovat voimat-tomat, ei muka voida poistaa joukkoliikkeilläkään, joilla vain

*) Silloiseen esitykseeni lisään vain seuraavaa: Kautsky viittaa Englannin työläisiin boerisodan aikana, venäläisiin 1904 ja italialaisiin 1911, jotka eivät estäneet sotaa, ja hän tekee pilkkaa siitä, että se minun mielestäni niin "välttämätön" työväen yritys on tähän saakka jäänyt tulematta. Hän jättää kuitenkin huomaamatta, että missään noissa tapauksissa ei ollut kyseessä europalainen sota, vaan siirtomaasota, jonka vaikutuksena ei saattanut olla mikään valtava taloudellinen pula kotimaassa. Sellaisia oleellisia erotuksia ei Kautskyn tapaisen miehen pitäisi jättää huomioon ottamatta.

on tarkoituksena "tulla parlamenttipäätösten tilalle tai niitä kiristää", yhtä vähän kuin niitä voidaan millään muullakaan poliittisella keinolla poistaa — sellaisia ovat elintarpeitten kalleuden syyt, katovuodet, kultatuotanto ja kartellit (trustit). Vahinko, että pariisilaiset, jotka kalleus ja liikepula v. 1848 olivat ajaneet kapinaan, eivät sitä tienneet; silloin eivät he varmaankaan olisi tehneet helmikuun vallankumousta. Ehkäpä тов. Kautsky näkee tässäkin joukkojen ymmärtämättömyyden näytteen, joiden vaisto ei kuule järkeviä esityksiä. Mutta jos joukko, teoreetikon neuvoja vastaanakin, että sellaisia kapitalismin perusvikoja vastaan eivät mitkään valtiolliset keinot voi auttaa, siltikin nälkäruoskan ajamana kokoontuu valtaviin liikkeisiin ja vaatii korjausta, silloin on joukkojen vaisto oikeassa ja teoreetikon tiede väärässä. Ensiksikin, koska toiminta voi asettaa itselleen välittömiä tarkotusperiä, jotka eivät ole mielettömiä; hallitukset ja viranomaiset voivat, jos niitä vain voimakkaalla painostuksella pakotetaan, tehdä sangen paljon hädän lieventämiseksi, vaikkakaan tuo hätä ei olisi parlamenttipäätöksistä aiheutunut — kuten ovat Saksassa tullit ja rajansulkemiset — vaan johduvat syvemmistä syistä. Toiseksi, koska suurten joukko-liikkeiden pysyvä vaikutus on enemmän tai vähemmän syvälinen kapitaalivallan järkytys, siis iskee itse perussyyn juuriin.

Kautsky lähtee aina siitä perusajatuksesta, että kapitalismia, niin kauan kuin se ei ole muuttunut sosialismiksi, on pidettävä pysyvänä, muuttumattomana tosiasiana, jonka vaikutuksia vastaan on turha lähteä puskusille. Niin kauan kuin köyhälistö vielä on heikko, onkin totta, että yksityisilmiöitä — kuten sotia, kalleutta, työttömyyttä — ei voida poistaa, kun kapitalismi muuten pysyy vanhassa voimassaan. Mutta tämä osottautuu vääräksi kukistuvaan kapitalismin

aikaan nähden, jolloin valtavasti kohoava proletariaatti näitä alkeellisia valtoja vastaan heittää vaakakuppiin oman tahtonsa ja voimansa toisena kapitalismin alkeisvoimana. Kun tämä katsantokanta kapitalismista sosialismiin siirtymiseen nähden näyttää tov. Kautskystä "sangen epäselvältä ja salaperäiseltä" — mikä vain merkitsee sitä, että se näyttää olevan hänelle uusi asia — niin johtuu se vain siitä, että hän katsoo kapitalismia ja sosialismia valmiina, kiinteinä seikkoina eikä käsitä niiden ylimenoa dialektisena kehityksenä. Missä vaan köyhälistö nykyisin rynnistää kapitalismin yksityisiä vaikutuksia vastaan, merkitsee jokainen tällainen toiminta pääomavallan heikkenemistä, oman vallan vahvistusta, askelta eteenpäin vallankumouksen prosessissa.

6. MARXILAIKUUS JA PUOLUEEN TEHTÄVÄ.

Lopuksi vielä pari sanaa teoriasta. Ne tuntuvat olevan tarpeen, koska Kautskyn esityksissä on pari kertaa ollut hienoja viittauksia siihen suuntaan, kuin olisin minä esityksissäni jättänyt marxilaisuuden perustan, materialistisen historiankäsityksen. Eräässä paikassa nimittää hän minun käsitystäni järjestön olemuksesta materialistille omituiseksi spiritualismiksi (henkis-opiksi). Toisen kerran selittää hän käsitystäni siitä, että proletariaatin täytyy "alituiseesti hyökäten ja eteenpäin tunkeutuen," askel askeleelta kiihtyvässä luokkataistelussa rakentaa valtansa ja vapautensa, ikäänkuin minun mielestäni puoluetoimikunnan olisi "pantava toimeen" *vallankumous*...

Marxilaisuus selittää kaikkien ihmistoimien historiassa ja politiikassa johtuvan aineellisista, erityisesti taloudellisista oloista. Alati uudestaan esitetty porvarillinen väärintulkinta syyttää meitä siitä, että me kiellämme ihmishengen olemisen, teemme ihmiset kuolleiksi välineiksi, taloudellisten voimien

nuķiksi. Tätä vastaan esitämme me aina, että ei marxilaisuus selitä henkeä olemattomaksi. Kaikki mikä ihmisen panee liikkeelle, sen on häneen mentävä henkistä tietä. Hänen toimintansa määrääjänä on hänen tahtonsa, kaikki mikä hänen hengessään ajatuksena, periaatteina, vaikutusvoimina elää. Mutta marxilaisuus sanoo, että tämä henkinen puoli ihmisessä on kokonaan ympäröivän aineellisen mailman tuotetta, että siis taloudelliset olot vain sen kautta määräävät hänen toimintansa, että ne vaikuttavat hänen henkeensä ja määräävät hänen tahtonsa. Yhteiskunnallinen vallankumous kapitalistisen kehityksen seurauksena tapahtuu vain sen kautta, että taloudellinen ympäristö ensin uudistaa proletariaatin hengen, antaa sille uuden sisällön ja kääntää hänen tahtonsa siihen suuntaan. Sikäli kuin sosialidemokraattinen toiminta ilmaisee, kuinka uusi katsantokanta ja uusi tahto täyttää proletariaatin hengen, niin on myös järjestäytyminen köyhälistön syvän henkisen ympäristön ilmausta ja vaikutusta. Tämä henkinen mullistus on välittäjä, jonka kautta taloudellinen kehitys johtaa yhteiskunnallisen kumouksen tekoon. Tästä hengen merkityksestä marxilaisuudessa ei ole Kautskyn ja minun välillä minkäänlaista erimielisyyttä.

Mutta silti on tässäkin muuan eroavaisuus välillämme; ei asian abstraktis-teoreettiseen muotoon, vaan sen käytännölliseen sovelluttamiseen nähden. Jos me ensinnä lausumme lauseen: "Ihmisen toiminnan määräävät täydelleen aineelliset olosuhteet", ja sitten toisen: "Mutta ihmisten on itsensä omalla toiminnallaan luotava historiansa" — niin muodostavat ne vasta yhdessä koko marxilaisen käsityksen. Edellinen sulkee pois mielivaltaisen käsityksen, että vallankumous voidaan mielin määrin tehdä; toinen hävittää fatalismin, jonka mukaan meidän on vain odotettava, kunnes ihmeellisellä tavalla joltain kehityksen kypsyyssasteelta vallankumous

itsestään puhkeaa. Niin oikeat kuin kummatkin lauseet teoreettisesti ovatkin, niin joudutaan niitä kuitenkin kehityksen kuluessa eri tavoilla painostamaan. Niin kauan kun puolue on vielä alkuasteellaan, jolloin sen ensin täytyy koota köyhälistöä ja jolloin se hakee toimintansa päämäärää ennen kaikkea omasta kehityksestään, antaa sille tuohon ensi lauseeseen sisältyvä totuus kärsivällisyyttä hitaaseen rakennustyöhön, tietoisuutta kaikkien ennenaikaisten mellakkain turhuudesta ja tyyntä lopullisen voiton varmuutta. Silloin on marxilaisuuden luonne etupäässä historiallis-talousopillinen; silloin on se koko historian taloudellisen välttämättömyyden oppia ja painaa mieliimme, että on annettava olojen kypsyä. Mutta sitä mukaa kuin köyhälistö kokoontuu joukkoliikkeisiin, valmiina toimekkaasti käymään käsiksi yhteiskuntaelämään täytyy sen toisen lauseen tietoisuuden kohota esille. Silloin työntyy etualalle ajatus, että ei ole tyydyttävä pelkkään mailman tulkitsemiseen, vaan on käytävä sitä muuttamaan. Silloin tulee marxilaisuudesta *proletariaatin toiminnan teoria*. Silloin työntyvät etualalle kysymykset, kuinka proletariaatin henki ja tahto olojen vaikutuksesta yksityiskohdissaan kehittyvät ja kuinka eri vaikutukset sitä muodostelevat; silloin tulee eläväksi harrastus marxilaisuuden filosoofiseen puoleen hengen olemukseen nähden. Niin johtuvat kaksi marxilaista, jotka ovat näiden eri asteiden vaikutuksen alaiset, lausumaan asian eri tavoin, toinen kun painostaa ennen kaikkea hengen ehdonalaisuutta, toinen taas sen toimivuutta; he lähtevät totuuksiensa puolesta taisteluun ja kuitenkin kannattavat samaa marxilaista teoriaa.

Käytännölliseltä kannalta on sentään toinen erotus merkitsevä. Olen Kautskyn kanssa täydelleen samaa mieltä siitä, ettei yksityinen henkilö eikä ryhmä voi tehdä kumousta. Kautsky myöntänee myöskin, että proletariaatin *täytyy tehdä*

vallankumous. Mutta miten on puolueen laita, joka on kahtalainen, toiselta puolen suuri ryhmä, joka tietoisesti päättää liikkeensä, toiselta puolen koko proletariaatin edustaja ja johtaja? *Mikä on puolueen tehtävä?*

Kautsky lausuu kumoukseen nähden taktiikkaa esittäessään: "Pakkolakkoa on käytettävä, mutta vain harvinaisissa, äärimmäisissä tapauksissa, vain silloin ja siellä, missä joukkoja ei enää voida pidättää." Siis niin kauan kuin joukot vielä ovat pidätettävissä, on puolueen niitä pidätettävä; niin kauan kuin on minkäänlaista mahdollisuutta, on puolueen pidettävä tehtävänänsä pidättää joukkoja rauhallisina, pidättää niitä liikehtimästä, mutta kun ei enää auta, kun kansan kiihtymys uhkaa repiä esteet, avaa se sulut ja asettuu mikäli mahdollista johtoon. Osat ovat siis niin jaetut, että kaiken tarmon, kaiken toiminnan, josta kumous puhkee, on tultava joukoilta, samalla kun puolueen on koetettava mahdollisimman kauan tätä toimihaluja estää, pidättää, jarruttaa.

Mutta niin ei saa tätä suhdetta käsittää. Totta kyllä tulee kaikki toimivoima joukoista, jotka sorto, kurjuus, oikeudettomuus ajaa kapinoimaan, kumoukselliseen toimeliaisuuteen ja täytyy sen hyökkäystensä kautta poistaa pääomavalta. Mutta puolue on niille opettanut, että yksilöiden tai yksilöryhmäin epätoivonpurkaukset ovat voimattomat ja että vain yhteinen, päättävä, järjestetty toiminta voi tuottaa tuloksia. Se on opettanut joukkoja kurinalaisuuteen ja pidättänyt niitä kuluttamasta turhaan kumouksellista voimaansa. Mutta tämä on tietenkin vain toinen, negatiivinen puoli sen toiminnasta, sillä positiivisesti on puolueen samalla näytettävä tietä, miten käyttää tätä tarmoa toisella, tehoisalla tavalla, ja siinä kuljettava edellä. Joukot ovat samalla siirtäneet puolueelle osan tarmoaan, järjestyneen kokonaisuuden kumouksellista tahdonvoimaa, ei hukattavaksi vaan sen kokonaistahtona käy-

tettäväksi. *Mitä joukot siten menettävät alkuunpanokykyyn ja välittömään toimintavoimaan nähden se ei ole mikään todellinen menetys, vaan tulee se toisessa kohdin puolueen alkuunpanokykyinä ja toimintavoimana taas näkyville*; siinä vain energia siirtyy. Joukot pysyvät, vaikkakin niissä — kuten esim. elintarpeitten kalleuskysymyksessä — kiihtymys kuohuu, kuitenkin rauhallisina, koska ne odottavat, että puolue kutsuu ne toimintaan, jossa niiden tarmo tulee käytetyksi tarkoituksenmukaisimmin ja tehoisimmin.

Siksi ei puolueen ja joukon suhde voikaan olla niinkuin Kautsky sitä esittää. Jos puolue pitäisi tehtävänänsä pidättää joukkoja mahdollisimman kauan toiminnasta, niin merkitsisi puoluekuri joukkojen alkuunpano- ja toimikyvyn menetystä, joka olisi *todellinen* tappio eikä energian siirto vain. *Silloin merkitsisi puolueen olemassaolo proletariaatin kumousvoiman heikentämistä eikä sen vahvistamista*. Se ei voi noin vain asettua sivuun odottamaan, kunnes joukot, joilta se on ottanut osan nousuvoimaa, siitä huolimatta syöksähtävät toimintaan; kuri, luottamus sen johtokykyyn, joka joukkoja pitää rauhallisina, asettaa myös velvollisuuden käydä aktiivisiin toimiin ja itse oikeana hetkenä kutsua joukot liikkeelle.

Puolueen tehtävänä on siis tosiaankin, kuten jo olen osottanut, *panna toimeen* kumouksellisia toimenpiteitä, koska sen hallussa on toimintavoiman tärkeä osa — mutta se ei voi tätä tehdä *mielin määrin* milloin vain, koska se ei ole saanut haltuunsa joukkojen koko toimivoimaa eikä siis voi marssittaa niitä esiin kuin sotilaita. Sen on odotettava sopivaa ajankohtaa — ei sitä jolloin joukkoja ei enää voida pidättää ja jolloin ne itsestään lähtevät liikkeelle, vaan — kunnes olot ovat herättäneet joukoissa niin suuren kiihkon ja vimman, että suuret joukkoliikkeet voivat menestyä. Siten toteutuu marxilainen oppi, että ihmiset taloudellisten olojensa pakot-

tamina itse tekevät historiansa. Se kumouksellinen voima, joka ilmenee joukkojen kiihtymyksenä ollen kapitalismin sietämättömyyden vaikutusta, se ei saa olla käyttämättä ja niin mennä hukkaan; se ei myöskään saa hajota järjestymättömiin purkauksiin, vaan täytyy se käyttää järjestetyllä tavalla, puolueen toimeenpanemissa toiminnoissa päämäärämme, pääomavallan heikentämiseksi. Tässä kumouksellisessa toiminnassa tulee marxilainen teoria teoksi.

UUSIN RADIKALISMI.

Kirj. K. Kautsky.

1. METOODI.

Järjestymättömäin joukkojen liikkeitä koskevain tutkimusteni perusteella olin tullut kirjutussarjassani 1911 esittämäni tulokseen, että ne ovat epäluotettavia eivätkä kelpaa varmaksi perustaksi valtiollisille arvioimisillemme eikä laskelmllemme. Tämän johdosta väitti Pannekoek, että olin voinut tulla tällaiseen tulokseen vain siksi, että olin noudattanut epämarxilaista tutkimustapaa, metoodia ja jättänyt "marxilaisen asevarastoni" kotiin.

Pidin tätä väitettä hyvin koomillisena, mutta Pannekoek osottaa minulle sangen vakavasti kuun liikkeitä, jotka eivät ole epäluotettavia ollenkaan, ja arvelee, että samalla tavalla täytyy joukkojenkin liikkeiden olla ennustettavissa Marxin metoodia noudattaen: "Kun tutkii ilmiötä ja tulee tulokseen, että se on milloin näin, milloin noin ja on aivan arvaamaton, osottaa tämä vain, ettei ole löytänyt *todellista* syytä, joka sitä vallitsee."

. Pannekoek puhuu aina vain *yhdestä* syystä, joka vallitsee ilmiöitä, ja se on hänen metoodilleen hyvin kuvaavaa. Hän ei ota huomioon inhimillisen yhteiskunnan moninaisuutta, joka aiheuttaa sen, että jokainen yhteiskunnallinen ilmiö on

lukuisain tekijäin tuote, joista taas kukin on alinomaïsessa liikkeessä.

Marxilaisuus antaa meille tilaisuuden jonkinlaisella tarkkuudella saada selville yhteiskunnan *kehityssuunnat*, paljastaa *virtaukset*, jotka siinä yhä uudelleen esiintyvät. Mutta pitemmälle ei se päästä meitä yhteiskunnallista tulevaisuutta tietämään, ja saattaisi tätäkin jo pitää aikamoisena saavutuksena. Jo "Erfurtin ohjelmassa" lausuin:

"Yhteiskunnallisen edistys suunnan tietämisellä on rajansa. Sillä inhimillisen yhteiskunnan koneisto on erittäin mutkikas ja terävimmänkin ajattelijan on mahdoton tutkia kaikkia sen puolia niin syvällisesti, mitata kaikkia siinä vaikuttavia voimia niin tarkoin, että varmuudella voisi ennustaa, mitä yhteiskunnallisia muotoja näiden voimien yhteisistä ja keskenäisistä vaikutuksista on syntyvä... Ei mahtavinkaan hallitsija eikä syvinkään ajattelijakaan voi mielensä mukaan määrätä tätä kehityssuuntaa eikä sen *muotoja tarkkaan ennustaa*."

Jos siis "marxilainen varustus" antaisi kyvyn tarkoin ennustaa tulevan kehityksen, taistelujemme ja niiden tulosten muodot, silloin ei minulla ollut tätä varustusta enää "Erfurtin ohjelmaa" kirjottaissanikaan. Merkillistä kyllä ei tätä ole kukaan ennen huomannut. Yllä olevalla lauseella en muuten sanonut mitään ihmeellistä, tulkitsinhan vain, mikä jo kauan oli ollut marxilainen tapa. Me marxilaiset olemme aina vain ennustaneet kehityssuuntia, ei koskaan kansanjoukkojen varmaa käyttäymistä määrätyissä tiloissa. Me olemme aina olleet tietoisia siitä, että yhä vain odottamattomuudet esittävät suurinta osaa historiassa, ja määräävät ne, joskaan ei yleistä suuntaa, niin kuitenkin tapahtumain muodot erikoistiloissa.

Eniten pitää tämä paikkansa järjestymättömäin joukkojen liikkeisiin nähden, ja juuri siinä, niiden esiintymisen arvaa-

mattomuudessa ja odottamattomuudessa on niiden väliin aikaansaamain suurten historiallisten vaikutusten syy.

Historiallinen kehitys uusimpaan aikaan asti vahvistaa tämän. Tätä vastaan asettaa Pannekoek sen, mitä hän nimittää marxilaiseksi varustukseksi, nimittäin tietoisuuden, että suurella joukolla nykyisin on valtavassa määrässä proletaari-luokan edut valvottavana. Täten näyttää näiden menettely kaikissa oloissa määrätyltä ja laskettavissa olevalta.

Mutta mitäpä jos marxilaiseen varustukseen kuuluu toinenkin tietoisuus kuin se jo miltei jokapäiväiseksi puheenparreksi muuttunut juttu, että kansanjoukoilla ovat proletaari-set edut?

Marxilaisuuden perusteella ei jonkun luokan tai ryhmän toimintatapa riipu vain sen aineellisista *eduista*, vaan myös niistä materialisista *ehdoista*, joiden alaisena se elää. Nämät määräävät sen edut, mutta myös sen tavan, miten se sen huomaa, tulee siitä tietoiseksi ja pyrkii sitä puolustamaan; mitä vaatimuksia se asettaa, mistä se hakee vihollisiaan, ryhtyykö se, milloin ja millä voimilla ja millä keinoin taisteluun vastustajaa vastaan. Kaikki tämä voi samassa luokassa samojen etujen vallitessa eri aikoina ja eri asteilla saada mitä moninaisimpia muotoja. Kaikkien näiden tekijäin asemasta ja yhtymästä, joiden alaisena järjestymätön joukko toimii, riippuu, yhtyykö se ja milloin yhteiseen toimintaan ja mitä muotoja ja mitä voimia se osoittaa.

Jos Pannekoek voi marxilaisen varustuksensa avulla saksalaiseen tai mihin muuhun tahansa järjestymättömään joukkoon nähden ja määrääjäksi tarkoin määrätä kaikki nämä tekijät ja niistä tarkoin ennustaa sen liikkeet, silloin häntä täytyy onnitella. Silloin voi hän enemmän kuin kukaan muu elävitten joukossa. Mutta pelkäänpä, että koko hänen marxilainen varustuksensa tässä kohdin on siinä, että hän vasta

hämärästi aavistaa, että vähintään kaikki edellä luetellut tekijät täytyy olla tarkoin selvillä, ennen kuin voi ennustaa järjestymättömäin joukkojen liikkeitä. Hän saa laskelmansa niin pian valmiiksi siitä syystä, että hän pitää tuntemattomia suureita ilman muuta nollan arvoisina. Varmuutta voitetaan siten tuntuvasti. — Mutta minä olen kyllin vanhanmuotinen pitääkseni tarkkuutta arvokkaampana.

2. JÄRJESTÖ.

Toinen suuri riitakysymyksemme on suhteemme proletaariin järjestöihin. Molemmat olemme kyllä vakuutetut siitä, että proletariaatin valtaan nousun edellytyksenä on sen järjestöjen laajennus ja voimistuminen. Mutta siitä olemme suuresti eri mieltä, miten tämä laajennus ja voimistuminen tapahtuu. S. o. me olemme yhtä mieltä vielä otaksuessamme että proletaaristen valtajärjestöjen täytyy olla taistelujärjestöjä, jotka taistelussa vahvistuvat, taistelun kautta kasvavat ja laajenevat. Mutta Pannekoek ymmärtää tällöin *taistelua ylimalkaan, minä vain menestyyää taistelua.*

Hän arvelee, että järjestöä hallitseva henki on pääasia, ja sitä jokainen taistelu terottaa, toi se sitten voiton tai tappion. Ja tuo henki kuulemma ajaa aina uudistamaan järjestön, kun vastustava väkivalta sen tuhoaa. Tätä viime-mainittua en kylläkään kiellä, väitän kuitenkin, että se pitää paikkansa vain niin kauan kuin proletariaatti näkee järjestöissään keinon, jonka avulla käydä voitokasta taistelua.

Voimakas armeija ei kylläkään yhdestä tappiosta menetä miehuuttaan ja sen kunnollisuus sekä päällikön kyky ilmenee usein peräytymisessä selvemmin kuin voitossa. Mutta tämä pitää paikkansa vain sellaiseen armeijaan nähden, joka on tottunut voittamaan, ja johon yhtenäisten voittojen sarja on henkinyt täyden luottamuksen johtajiinsa. Mutta eivätpä

sellaisetkään armeijat siedä kovin monta tappiota, kun jo edellisten voittojen vaikutukset haihtuvat ja yleinen hajaannus seuraa.

Pannekoek arvelee, että minun huonoista seurauksista varoitukseni johtuu vanhenneesta ajatustavasta. Se saattoi olla paikallaan järjestäymisen alkuaikoina, ei enää. Minä muka käsityksineni tepastelen vielä proletariaatin lapsenkengissä enkä voi kohottaa uusia henkien korkeampaan katsomukseen. Tämä kuulostaa aika suuremmoiselta. Mutta jos kiivetään pelkkäin aivokudelman alueelta, Marxin sanoilla puhuaksemme, todellisuuteen, niin nähdään päinvastaista kuin mitä Pannekoek väittää. Pelkän katkeroitumisen perusteella taisteluun heittäytyminen punnitsematta, lupaako se voittoa vai eikö, ja pelkän taistelun herättävä ja vapauttava vaikutus voitottakin, ne eivät ole korkeasti kehittyneen järjestäymisasteen ilmiöitä vaan alkuajan.

Pannekoekin tarvitsee vain esimerkiksi ottaa Engelsin kirja "Työväenluokan asemasta Englannissa" (1848), jossa sanotaan ammattiyhdistyksistä: "Näiden liittoumain historia on pitkä sarja tappioita, joiden keskellä joku yksinäinen voitto. — — Kysytään, miksi sitten työläiset lakkaavat työstä silloinkin, kun tuon teon hyödyttömyys on ilmeinen? Yksinkertaisesti "siksi että heidän täytyy panna vastalauseensa palkanpolkemisia, jopa sen välttämättömyyttäkin vastaan", koska tämä vastalause "pitää porvariston ahneutta jonkun verran aisoissa ja pitää työläisissä vireillä vastarintaa valtuokan yhteiskunnallista ja poliittista kaikkivaltaa vastaan."

Näemme tästä että se mitä Pannekoek uutukaisimpana taktiikkana asettaa minun vanhennutta katsomustani vastaan, se onkin ammattiyhdistystaistelun alkuaika, silloin paikallaan, jolloin on herätettävä työläisiä tietoisuuteen ihmisarvostaan,

vastarintaan valtalukaan kaikkivaltaa vastaan ja missä sen asema on niin huono, että tappio ei voi siltä mitään riistää.

Niin ei ole laita järjestyneiden työläisten, jotka pitkissä taisteluissa ovat saavuttaneet tuloksia, ja vallanneet asemia, jotka täytyy säilyttää; joiden luokkatietoisuus on kyllin kehittynyt ja yhtämittaa valtiollisissa taisteluissa hereillä pidetty, niin ettei heidän tarvitse tätä varten antautua taloudellisiin taisteluihin, milloin, kuten Engels sanoo, niiden "hyödyttömyys on ilmeinen".

Pannekoekin käsitys on kotoisin ammattiyhdistysliikkeen heikkousajalta. Se muistuttaa "vallankumouksellisen voimistelun" teoriaa, jolla Ranskan syndikalistit lohduttivat alkuheikkoudessaan. Niin pian kuin voimistuvat, heittävät he sen pois. Pannekoek lainaa sen niiltä ja esittää meille kehittyneen marxilaisuuden hienoimpana kukkana.

Ei ole ajateltavissakaan, että se koskaan saa jalansijaa Saksassa ja että Saksan puoluejärjestöt tai ammattijärjestöt koskaan lähtisivät vapaaehtoisesti alkamaan taisteluita voiton mahdollisuuksia edeltäkäsikin tutkimatta — ja vain sellaisista taisteluista voi tässä olla puhetta. Taisteluista, joihin meidät pakoitetaan ja jotka eivät meistä riipu, on keskustelu yhtä tarpeeton kuin niistäkin, jotka voittoa lupaavat. Pannekoekin järjestö-teoria on Saksan järjestöille aivan vaaraton, sillä se ei tule niiden keskuudessa saamaan vaikutusta. Ollinkin pitänyt tarpeettomana lähteä sitä vastaan väittelemään, jollei sitä olisi esitetty marxilaisuuden nimessä. Ranskan syndikalistitkin kernaasti vetoavat Marxiin ja komeilevat ainoina tosi marxilaisina. Sitä vastaan vain halusin vastalauseellani ilmaista, että Pannekoekin vallankumouksellisesta voimistelusta ei saisi tehdä marxilaisuutta vastuunalaiseksi.

3. VALTIOVALLAN TUHOAMINEN.

Enimmän eroamme toisistamme kuitenkin valtiollisen taistelun tarkotusperiin nähden. Kuten koko puolueemme aina on tehnyt, pidän minäkin tänä päämääränä valtiovallan valtausta. Pannekoek sitä vastoin selittää, että meidän on valtiovalta samalla kertaa vallattava ja tuhottava.

En uskonut silmiäni, kun sen luin. Valtiovallan tuhoaminen on tähän asti ollut anarkistien päämäärä, jonka he asettivat meidän valtiovallan valtaustamme vastaan. Pannekoek haluaa kumpaakin. Ja tämä yhdistämättömyyden seikkain yhdistys näytti hänestä niin selvältä, että hän ensi kirjoituksessaan vain siihen viittasi laajemmista selityksistä tai perusteluista.

Tällöin pidin ainakin mahdollisena, että Pannekoek oli vain lausunut ajatuksensa harhaanjohtavasti. Toivoin toki, että hän minun viitattuani hänen lauseensa anarkistiseen luonteeseen vastaisi antaen sille toisen tulkinnan, kuin minkä ensi katsaus antoi. Hämmästykseni piti hän käsityksestään kiinni, että valtiollinen taistelumme muka vie valtiovallan tuhoon. Hän selittää niin Leipzigin ja Bremenin lehdissä, joista tähän otan merkittävimmät kohdat.

Pannekoek pilkkaa sanomalehdistökirjoituksissa minun huomautustani seuraavasti:

”Ajatellaanpas, rakas toveri Kautsky, että jotenkin kuin taika-iskulla koko valtiovalta katoaisi. Alamaisilta on preussilainen ajatuskanta kokonaan mennyt, poliiseista on tullut hyödyllisiä kansalaisia, virka- ja hallitustaloista ei enää hallita, maaneuvostoja ei enää kukaan kuule, ministeristöt ovat autiot ja valtiokansleri tutkii kenenkään häiritsemättä filosofiaansa Hohenfinowissa. Mutta siitä huolimatta, että valta, joka oli proletariaatin vallan tiellä yhteiskunnassa, nyt on poissa, on

se kuitenkin voimaton rakentamaan mailmaansa sosialistisen vapauden perustalle. Se on lamautuneena — sosialismista ei tule mitään, sillä eihän ole valtiovaltaa sitä toteuttamassa! Ettekö tunne ja eikö jokainen tunne vastenmielisyyttä koko tätä ajatustapaa vastaan? Onhan toki selvää, että köyhälistölle, joka kaikesta ehkäisevästä vastarinnasta huolimatta mitä pahimpia valtoja vastaan osasi rakentaa niin mallikelpoisen järjestön, on helppo kaksi kertaa kahdenkymmenen neljän tunnin sisällä luoda valmis koneisto yleisten asiain johtoa ja hallintoa varten.”

Meidän ei Pannekoekin mukaan tarvitse pyrkiäkään valtiovaltaa tuhoamaan, se seuraa itsestään taistellessamme kansanvaltaisten oikeuksien puolesta, ennen kaikkea yleisen äänioikeuden hyväksi. Tämä taistelu voi vain siten menestyä, että joukkoliikkeet lamauttavat valtiovallan.

“Valtion valtakeinojen tuhoaminen ei siis ole mikään edeltä asetettu päämäärä, vaan taistelun kiertämätön tulos. Täten raukeaa kaikki puhe, että minä haluan valtiovallan tuhota ja siis haluan jotain muuta kuin muut sosialidemokraatit. Ei ole kysymys siitä, mitä minä haluan, vaan siitä, mitä tulee tapahtumaan. Samalla kun valtiovallan järjestö rappeutuu ja sen valta haihtuu, kasvaa jo uusi yhteiskuntajärjestö, köyhälistön oma luoma kansanvaltainen taistelujärjestö yhä suurempana yhteiskunnallisena valtana esiin ja ottaa haltuunsa ne toiminnot, jotka ovat välttämättömät tuotannon yleiseksi järjestämiseksi.”

Tämä on juuri syndikalistien ajatuskanta. Suurlakko on keino, jonka avulla köyhälistö pääsee eteenpäin. Mitä enemmän sen ammatilliset järjestöt kasvavat, sitä voimakkaammat sen suurlakot, sitä enemmän ne lamauttavat ja tuhoavat valtiovaltaa, sitä enemmän ne rakentavat yhteiskunnan järjestöä. Tämän saa lukea jokaisesta syndikalistisesta julistuksesta.

Pannekoek tosin kuvittelee, että hänen katsantokantansa ei ole anarkosyndikalistinen, vaan marxilainen. Hän vetoaa Engelsiin, joka esipuheessaan "Kansalaissota Ranskassa" kirjaan kirjotti:

"Siitä seuraa sitten taikauskoinen valtion ja kaiken siihen kuuluvan kunnioitus, joka ilmenee sitä helpommin, kun jo lapsuudesta pitäen on tottunut kuvittelemaan, ettei koko yhteiskunnan yhteisiä asioita ja etuja voida muuten hoitaa kuin siten kuin ne tähänkin asti ovat hoidetut, s. o. valtion ja sen hyvinvoipain virkamiesten kautta. . . . Mutta todellisuudessaan ei valtio ole muuta kuin toisen luokan sortokoneisto toista vastaan".

Minä olin aavistanut tämäntapaisten paikkain käyttämistä pannekoekkilaisen käsityksen puolustukseksi ja siitä varoitannut: "Ei ole nykyisissä keskusteluissamme kysymystä siitä, kuinka "tulevaisuuden valtion" hallintokoneisto tulee järjestyseen, vaan siitä, että hajottaako meidän valtiollinen taistelumme valtiovallan, *ennenkuin me sen olemme vallottaneet.*"

Pannekoek välittää niin vähän tästä varotuksesta, että hän laskee siitä pilaa. Hän arvelee: "Tässä nolostuu Kautsky itsekin ja lisää, että hän puhuu vain siitä, miten *nykyvaltio* tulee asettumaan. Niin, mutta mehän puhelemme vallan valtauksesta. Mitä meitä liikuttaa nykyvaltion asettuminen?"

Luulisi meitä kaiken liikuttavan. Mehän haluamme valata nykyvaltion valtiovallan. Tulevaisuuden valtioon nähden olisi tämä kysymys mieletön, se merkitsisi silloin valtiovallan valtausta, kun se meillä jo on. Pannekoekin väite todistaa vain niin paljon, että minä olin enemmän odottanut kuin olikaan. Minä otaksuin, että hän tuntisi Marxin ja Engelsin kannan tässä kysymyksessä niin tarkoin, että vain viittaus riittäisi. Näen nyt, että on puhuttava siitä tarkemmin. Val-

tion suhteessaan kuten monasti muulloinkin oli Marxin ja Engelsin taisteltava kahta rintamaa vastaan.

Toisella puolen olivat valti sosiaalistit, jotka valtiassa näkivät luokkain yläpuolella olevan laitoksen joko todellisuudessa tai ainakin aatteeltaan. Niinpä sanoi esim. Lassalle "Työväenohjelmassaan":

"Valtion tehtävänä on juuri vapauden kehittäminen ja tämän ihmiskunnan kehittämisen saattaminen täytäntöön. Valtio on yksilöitten siveellinen yhtyminen kokonaisuudeksi, yhtyminen joka miljoonakertaisesti enentää kaikkien yksilöitten voimat, jotka ovat tähän yhtyneet. . . Valtion tehtävä on siis saattaa ihmisolennot positiiviseen voimainsa edistämiseen ja etenevään kehittämiseen, toisin sanoen kohottaa ihmistarkotus, s. o. kulturi, johon ihmiskunta on kykenevä, todelliseen olemukseensa; se on ihmiskunnan kasvatus ja kehitys vapauteen."

Tätä vastaan tunnustivat Marx ja Engels valtion luokkavallan elimeksi. Kun proletariaatti luokka-asemansa pakotamana poistaa luokkaerotukset, niin se niin pian kun se hallitsee yhteiskuntaa, myös sen kautta poistaa valtion perusteen, muuttaa valtiovallan toiminnat, jotka ovat olleet, ihmisten hallitsemista ihmisten kautta, "asiain hallinnoksi ja tuotantoprosessien johdoksi". (Engels, "Anti Dühring").

Tämänhenkisiä Engelsin lauseita, joita hän erinäisissä paikoissa esitti, ovat anarkistit usein käyttäneet hyväkseen: merkillistä kyllä matkii Pannekoek heitä tässäkin. Mutta kun ajattelijan on taisteltava kahta rintamaa vastaan yhtä aikaa, antavat todistuskappaleet, joita hän käyttää toista vastaan, yksin otettuina sangen yksipuolisen, jopa väärän kuvan hänen kannastaan. Täytyy pitää ne yhdessä toista puolta vastaan esitettyjen käsitysten kanssa.

Niinpä eivät Marx ja Engels ole koskaan salanneet sitä

merkitystä, joka heidän mielestään anarkismia vastaan oli valtiovallalla kumouksellisessa mullistusprosessissa kapitalismista sosialismiin. Historia oli heille opettanut, että valtiovalta ei ole vain keino pitää yllä jonkun luokan taloudellista herruutta, vaan että se aina uudelleen tuli keinoksi murtaa ja pakkoluovuttaa jonkun luokan taloudellinen valta. Ranskan suuresta vallankumouksesta olivat he nähneet, että kumoukselliset kyllä toisinaan lamauttivat yläpuolellaan olevan valtiovallan, mutta että he eivät tätä etuaan käyttäneet valtiovallan ylipäänsä hajottamiseen, vaan järjestääkseen valtion valtakeinot niin, että ne muuttuivat vanhan luokan välineistä uuden välineiksi. Niinpä näkivät he valtiovallassa keinon, joka oli perustava proletariaatin luokkavallan porvaristoa vastaan, "pakkoluovuttajain pakkoluvutuksen" aikaansaamisen yhteiskunnallisen tuotannon järjestämisen kautta, niin pian kun proletariaatti on valtion valtakeinot vallottanut.

Mutta anarkisteja vastaan, jotka heitä syyttivät, että he täten halusivat pystyttää uuden luokkavallan, esittivät he, että proletariaatti luokista alimpana valtiossa vain siten voi käyttää valtiovallan hallintaansa taloudellisten luokkavastakohtain ja niiden mukana kaiken luokkavallan lopettamiseen; että proletariaatinkin on pyrittävä muodostamaan valtiokoneisto, niin pian kun ovat sen saaneet käsiinsä, oman mielensä mukaan, ennenkuin se sen panee omia tarkoituksiaan varten käytäntöön. Mutta tämä ei muuta sitä tosiasiaa, että Marx ja Engels pitivät valtiovallan valtausta vastakohtana anarkistiselle valtiovallan tuhoamiselle toimintaohjelmansa kannatuspylväänä.

Niinpä he esim. sanoivat kommunistisessa Manifestissa:

"Ensi askel työväen vallankumouksessa on köyhälistön kohottaminen hallitsevaksi luokaksi, kansanvallan toteuttaminen.

Köyhälistö on käyttävä valtiollista valtaansa askel askeleelta temmatakseen kaiken pääoman porvaristolta, keskittääkseen kaikki tuotannon välineet *valtion*, s. o. hallitsevaksi luokaksi järjestyneen köyhälistön käsiin ja mahdollisimman pian enentääkseen tuotantovoimien määrää”.

Ja manifestin ehdottamain kumouksellisten toimenpiteitten joukossa ovat seuraavat:

1. Maaperän pakkoluovutus ja maakoron käyttäminen valtiomenoihin;

2. Tuntuvasti ylenevä verotus;

3. Perintöoikeuden pakkoluovutus;

4. Kaikkien emigranttien ja kapinoitsijain omaisuuden takavarikkoon ottaminen;

5. Luoton keskittäminen valtion käsiin kansallispankin kautta, joka käyttää valtion pääomaa ja jolla on ehdoton monopolio;

6. Kuljetuslaitosten keskittäminen valtion käsiin j. n. e.

Kuinka ajattelee Pannekoek tämän ohjelman toteutuvan ”tuhotun” tai ”rappeutuneen” valtiovallan kautta?

4. SYNDIKALISMI JA PARLAMENTARISMI.

Ei ole tarkoitukseni panna toimeen uutta anarkistiväitelyä. Nyt on tärkeämpää tehtävää. En sen takia lähde tutkimaan, kumpi ajatuskanta on oikeutetumpi, marxilainen vaiko anarkistinen. Panen vain merkille että Pannekoekin kanta valtion tuhoomiseen ja vallankumoukselliseen voimisteluun nähden on aivan anarkosyndikalistinen.

Mutta silti en tahdo väittää, että Pannekoek olisi täysiverinen syndikalisti. Hän eroaa syndikalistien anarkistisesta leikkittelystä tuntuvasti siinä, että hän ei taistele äänioikeuden eikä parlamentin käyttöä vastaan. Tosin en oikein ymmärrä, miksei hän tätä tee. Sillä jos kerran köyhälistön par-

lamentin ulkopuolinen toiminta hajottaa valtiovallan, miksi siis taistella parlamentista? Sen tehtävänä on lakien laadinta, joita hallituksen on pantava käytäntöön, ja vielä on sen valvottava hallituksen toimintaa. Mihin tätä tarvitaan, jos hallitus lakkaa mitään tekemästä? Jos taas parlamentti tulee tarpeettomaksi, mitä sitten tehdään demokraattisella äänioikeudella? Miksi taistella sen valtaukseksi eikä heti panna toimeen joukkoliikkeitä, jotta saataisiin heti todellisia etuja köyhälistölle?

Jos me vedämme Pannekoekin käsityksistä johtopäätökset, silloin ei ole vaaleihin osanotolla, äänioikeuden laajennustaistelulla eikä parlamenttaarisella toiminnalla mitään oikeata tarkotusta. Parlamenttarismi tulee rudimentti-elimeksi, jonka köyhälistö on perinyt kuten ihminen umpisuolen, ja jonka kanssa on toimeentultava, vaikkakin tuo elin vain voi vaikuttaa vahingollisesti, synnyttää ministerialismia ja reformismia — köyhälistön valtiollisen ruumiin umpisuolentulehduksia.

Loogillisesti on Pannekoekin suhde parlamenttarismiin epäjohdonmukainen. Se saa selityksensä vain hänen valtiollisesta asemastaan.

Oikealle syndikalistille kuuluu syndikaatteja, ammattiyhdistyksiä, joihin hän voi nojautua parlamenttaarisen puolueen vastakohtana. Niitä ei ole Pannekoekilla. Jos hän haluaa nojautua proletariaaseen järjestöön, silloin jää hänelle vain valtiollinen, mutta sen toiminnat kiertyvät kaikki sen kirotun parlamentarismien ympärille, olkoon sitten kysymys vaaleista, äänioikeustaisteluista, eduskuntaan vaikuttamisesta tai sen kokoonkutsumisvaatimuksesta. Mitä tulisi valtiollisesta järjestöstämme, jos se ei enää välittäisi parlamenttarismista eikä vaaleista! Ja niin on Pannekoekin tultava toimeen parlamenttarismien kanssa, mutta huvittavaa ei se hänelle ole!

Näissä oloissa täytyi valtiollisen suurlakon ajatuksen tuntua hänestä erittäin miellyttävältä. Se oli side, jolla yhdistää syndikalismi ja sosialismi.

Valitettavasti on saksalainen ajatus suurlakosta monissa kohdin toisellaan kuin syndikalistinen. Niinpä tahtovat syndikalistit tehdä suurlakolla parlamenttarismin ja taistelun valtiovallasta *tarpeettomaksi*, me taas pidämme suurlakkoa keinoena parlamenttarismin *edistämiseksi*. Toiselta puolen näyttää syndikalisteista suurlakko aseelta, jota voi käyttää joka tilaisuudessa, missä proletariaatti tapaa valtiollisen tai taloudellisen vastustajan, aivan huolimatta siitä, onko suoranaista etua saavutettavissa vai eikö, kunhan vain sen kautta joukkojen katkeroituminen kasvaa. Saksalaisten tovereitten suurelle enemmistölle on valtiollinen suurlakko ultima ratio (äärimäinen keino), sama kuin sota valtiolle; vain silloin käytettävä kuin kaikki muut keinot pettävät, kun on joku elinkysymys esillä ja joukkojen kiihko mitä myrskyisimmin ja vastustamattomimmin sitä vaatii.

Tämä ajatus ei tyydytä Pannekoekia, hän kallistuu syndikalistisen ajatuksen puoleen, vaikkakin itsensä syndikalistien kesken katkerat kokemukset sitä syrjään työntävät. Sitä vähemmän on toiveita Saksassa saada syndikalistisia pyrkiä voimaan. Silloin tulee sana "joukkoliike" kuin kutsuttu. Kahden vuoden aikana on Pannekoekin ja hänen ystävänsä kesken "joukkoliike" sysännyt sivuun "suurlakko" sanan? Mistä tämä johtuu?

Puolueemme on epäamättömän selvästi ilmaissut, että se ei ole halukas joka tilaisuudessa tarttumaan suurlakkoon. Sitä vastoin joukkoliikkeistä ei päästä siitä yksinkertaisesta syystä, että sosialidemokraatit ovat tulleet niin lukuisiksi, että jokainen niiden liike välttämättömyydellä muuttuu joukkoliikkeeksi. Joka kokous, joka mielenosotus, jokainen niistä

agitatsionikeinoista, joita me olemme käyttäneet liikkeemme alkuajoilta saakka, muodostuu välttämättömyydellä joukkoliikkeeksi.

Joukkoliikkeiden vaatiminen puolueeltamme nykyisin merkitsee yksinkertaisesti sitä, että vaaditaan sitä tekemään sellaista, mikä on itsestään selvää, liikkumaan.

Mutta Pannekoek ja hänen ystävänsä puhuvat joukkoliikkeistä kuin jostakin, mitä he yksin vaativat, mutta jota puolueemme muu osa vastustaa tai jonka se hyväksyy vain heidän painostamana, kuin olisi se jotain, joka edustaa niin uutta taktiikkaa, että sen merkitystä eivät käsitä muut kuin kaikkein uusaikaisimmat ja hienoimmat marxilaiset päät. Sanoessaan mitä suurimmalla painolla että kaksi kertaa kaksi on neljä, herättävät he sen vaikutuksen kuin olisi heidän täytynyt ankarasti taistella tämän riidanalaisen totuuden levittämiseksi. Ja samalla saavat he tilaisuuden tasataksaan tietä vaatimukselle, että meidän on joka tilaisuudessa käytettävä suurlakkoa. Tätä vaikutusta aikaansaadakseen ei ole vain kovin ankarasti erotettava joukkoliike ja joukkolakko sanoja. Jokainen suurlakon hylkäys jossain tapauksessa leimataan kaikkinaisen joukkoliikkeen hylkäykseksi. Ja joukkoliikkeen välttämättömyyden tunnustaminen voidaan myös tulkita suurlakon välttämättömyyden tunnustamiseksi.

Siksi kai nyt vaietaan suurlakosta ja toivotetaan joukkoliikkeitä. Mutta siitä huolimatta ei tämä uusi radikalismien suunta paljoa voittane. Joukkoliike sanan epämääräisyyden takia voidaan kylläkin tässä käsiteltyjen pyrkimysten levittämistä helpottaa. Mutta sitä mukaa menettää tämä uusi parlamenttaaris-syndikalistinen suunta selvyytään. Se on nyt onnellisesti päässyt asemaan, jossa sitä koko maailma ymmärtää väärin. Eikä se näytä siitä saakka agitatsionalallakaan

edistyneen. Tämän myöntää Pannekoekkin tavallaan viitauksessaan Chemnitzin puoluepäiviin.

Vanha juttu. Joka junassa matkustaa, siitä tuntuu kuin sähkösanomapatsaat lentäisivät ohi hänen itsensä ollessa paikoillaan. Kun Pannekoekin ajatussuunta ajaa häntä syndikalismiin, näyttää hänestä kuin radikaalit kulkisivat kohti revisionismia.

Se joka luulee ratkaisevain joukkoliikkeiden ajan tulleen, sen olisi pyrittävä kokoamaan joukkoja; hänen täytyisi jättää sivummalle kaikki mikä koettaa niitä erottaa. Pannekoekin taktiikka päinvastoin pyrkii tuomaan aina uusia rajoja puolueeseemme. Ovatko ne teoreettisesti oikeutetut, sitä en nyt enempää lähde tutkimaan, käytännössä vaikuttavat ne siihen suuntaan, että Pannekoek ystävineen joutuu yhä enemmän eristetyksi.

Viime vuosisadan 70-luvulla oli sivistyneittemme kesken tapana tutkia *eristetyn ihmisen arviota*. Minä pelkään että Pannekoek kokoo aineksia kirjaan, jonka nimeksi voisi panna: *Eristetyn ihmisen joukkoliike*.

LOPUKSI.

Kirj. Anton Pannekoek.

Kautskyn kirjutukseen haluaisin liittää jonkun lisähuomautuksen väärinkäsitysten välttämiseksi. Ymmärrän kyllä että sodanvaaran takia ei nyt ole suurtakaan harrastusta taktiikan peruskysymysten teoreettiseen käsittelyyn, mutta voipa meitä lohduttaa tieto, että joukkoliikkeet eivät sodanvaaraa torjuttaessa ole merkitykseltään kovinkaan vähäiset.

Ensiksi, kun puhutaan luokan luonteesta inhimillisen toiminnan määräävänä piirteenä, niin ei ole kysymystä kuten Kautsky luulee, *yhdestä* syystä satojen muiden joukossa, jotka joka ilmiössä myös vaikuttavat. Kansanjoukkojen luokaluonne on kaikkien ominaisuuksien kokoomus ja niiden yhteiskunnallisten voimien, jotka siihen kuuluvat sen tuotannollisen aseman perusteella ja jotka yhteiskunnasta johtuen hänen tahtomiseensa ja toimimiseensa vaikuttavat. Joka tutkii joukkojen liikkeitä, hänen on kaikkein tärkeinnä otettava lukuun tämä luokkaluonne, ja täydessä voimassaan pysyy Kautskyn historiallista tutkimusta vastaantekemäni muistutus, että hän on sen seikan jättänyt kokonaan huomioonottamatta.

Toiseksi luulee Kautsky voivansa asettaa vastakohtan välillemme järjestöjen taistelukysymyksessä siinä mielessä, että hän tahtoo tietää vain voitokkaista taisteluista ja minä mukana olen välinpitämätön, tuleeeko voittoja vaiko tappioita. Jokai-

nen ymmärtää, että tämä on pötyä. Taisteluja käydään — paitsi poikkeuksellisissa pakkotiloissa — siksi että arvellaan voittoja saatavan. Mutta voiko Kautsky mennä voitosta *takuuseen*? Jollei, niin olisi, kun hän ehdottomasti tahtoo välttää tappioita niiden huonojen seurausten vuoksi, johtopäätös, että taisteluun ei ole ryhdyttävä. Minä olen tätä vastaan huomauttanut, että *tuhoiset tappiot* tuskin ovat mahdolliset hyvin kehittyneissä järjestöissä — tietenkin edellyttäen, ettei sokeasti hyökätä taisteluun, vaan taistellaan silloin ja siten, kuin välttämättömyys ja voitontoiveet määräävät. Milloin tällainen tila on, siitä saattaa olla aste-erimieliä keskemme; mutta emme me, jotka siitä teoreettisesti keskustelemme, siitä käytännössä päättä, vaan toiset, itse joukot ja järjestöjohtajat.

Kolmanneksi vielä huomautus siitä valtiovallan valtauksesta. Kautsky ei sanallakaan käy käsiksi kysymykseen, kuinka köyhälistö voi päästä valtaan ja onko tämä vallan valtaus mahdollinen ilman että samalla murtuvat ne valtakeinot, joita vallitseva luokka silloin käyttää. Hän ei yritä osottaa, että minun esitykseni ja katsantokantani ovat väärät; hän vain yrittää antaa niille nimen, joka on vastenmielinen puoluetovereille ja siten herättää heidän ennakoluulojaan. Mutta jos hän on oikeassa siinä, että nämä katsomukset ovat syndikalistiset, sen parempi syndikalismille. Kun Kautsky ei voi osottaa väitteitani pitämättömiksi, vaan saattaakseen ne huonoon huutoon nimittää niitä syndikalistisiksi, joutuu hän puolustamaan syndikalismia. Osottaisi minun edellyttävän luki-joissa kovin ajattelematonta mielialaa, jos ryhtyisin tällaista vastaan vakavasti väittelemään; täytyyhän Kautskyn painostaa sitä minun "epäjohdonmukaisuuttani", että minun suhteeni parlamenttarismiin on aivan päinvastainen kuin syndikalistien. Joka lähemmin tätä tahtoo tutkia, hänelle viittaaan kirjaani "Työväenliikkeen menettelytavoista."

Pientä Engels-sitaattiani vastaan esittää Kautsky koko joukon muita sitaatteja. En ole kirjoituksiini ottanut juuri ollenkaan sitaatteja Marxista eikä Engelsistä; joka on näiden luoman uuden tieteen kokonaan imenyt itseensä, sen ei tarvitse aina esittämällä sitaatteja heidän teoksistaan todistaa, että vaeltaa heidän jälkiään. Eikä sitä voikaan, kun on kysymys asioista, joita ei siihen aikaan kun he kirjottivat vielä tässä muodossa ollut sosialidemokraattien ratkaistavana. Minä esitin Engelsin lauseen osottaakseni, että hän puhui pelkästään pilkaten sellaisesta valtiohurskastelusta, jota ilmeni Kautskyn kirjoituksessa. Tätä vastaan esittää Kautsky nyt Marxin itsensä. Hän ei olisi voinut toisin menetellä luodakseen metoodiemme ja käsitystemme eroavaisuuteen parempaa valoa. Hän vetoaa esityksiin, joita Marx 1847 teki Kommunistisessa Manifestissa ja joiden läpiviemiseen valtiovalta oli välttämätön. Mutta onko se marxilaisuutta, että vannotaan kirjaimellista uskollisuutta joillekin käytännöllisille vaatimuksille, joita Marx teki aivan toisissa oloissa ja aikana, jolloin ei voinut olla puhuttakaan proletaarisesta joukko- liikkeestä?

Totta kylläkään ei sellaisia esityksiä, joita minä tein yhteiskunnallisesta kumouksesta, tavata Marxilla eikä Engelsillä siitä yksinkertaisesta syystä, että he eivät olleet koskaan omasta kokemuksestaan tunteneet yhä kasvavan sosialistismielisen proletaarisen joukkojärjestön uusi aikaista ilmiötä; ja tämän ilmiön täytyy valtavasti vaikuttaa vallankumouksen kulkuun ja meidän käsityksiimme siitä. V. 1847 oli proletaarinen kumous ajateltavissa vain vähemmistöjoukon diktatuurina, joka käyttää valtion pakkovaltaa työväenluokan hyväksi. Nyt näemme, että vallankumous on mahdollinen vain suureen joukkoon nojautuen ja tämän itsehallinnon kautta. Tässä uudessa ilmiössä on minun esittämäni katsantokannan

juuret; minä tutkin mikä merkitys sillä on yhteiskunnalliselle vallankumoukselle. Kun Kautsky tätä vastaan esittää Marxin v. 1847 tekemiä esityksiä, niin ei se ole mitään marxilaisuutta vaan sen suora vastakohta.

Ja vielä muistutus. Kautsky pelkää, että joukkoliikkeistä voi kaikkein vähimmin mitään tulla, kun niiden teoreettiset puoltajat ovat eri mieltä toisten tovereitten kanssa. Mutta eiväthän joukkoliikkeet synny siitä, että teoretikot tulevat yksimielisiksi niiden merkityksestä ja päättävät, että nyt saa alkaa. Ne syntyvät aseman välttämättömyydestä joukkojen välttämättömän päätöksen perusteella, halusimme niitä tai emme. Meidän keskusteluistamme riippuu vain, tehdäänkö niitä vaistomaisesti vaiko niiden luonteesta täysin tietoisina.

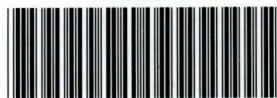
Tähän liitti Kautsky lyhyen huomautuksen, jossa hän selitti, että julkaisun tila ei salli kolmatta väittelykirjotusta. Siitä syystä jättää hän vastaamatta ja lausuu vain: "Huomioon otettavalta näyttää minusta Pannekoekin loppulausunnossa väite, että Marx ja Engels olisivat esittäneet käytännölliset ehdotuksensa aikana, "jolloin ei voinut olla puhettaakaan proletaarisesta joukkoliikkeestä" — chartisti-parat —, ja sen jälkeen ovat olot muka niin muuttuneet, että Marxin kanta valtiovallan valtaukseen nähden on tullut pitämättömäksi. Minä tyydyn alleviivaamaan tämän lauseen. Odotakaamme mitä johtopäätöksiä Pannekoek siitä vielä vetää."

HANCOCK, MICH., 1913.
TYÖMIEN KUSTANNUSYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

TYÖVÄENLIIKKEEN KIRJASTO
KIRJASTO

1290628888